

Ο ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΤΟΥ ΕΠΙΣΗΜΟΥ ΔΕΛΤΙΟΥ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ»

ΕΤΟΣ ΜΓ'

ΙΩ. ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ 14 - 115 21 ΑΘΗΝΑΙ - ΤΗΛ. 72.18.308

1 - 15 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1994

ΑΡΙΘ. 18

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Ευαγγέλου Δ. Θεοδώρου, Μνήμη της αγίας όσιομάρτυρος Εύγενίας. - 'Ιωάννου Φουντούλη, 'Απαντήσεις σὲ λειτουργικές, κανονικές και άλλες ἀπορίες. - 'Αρχιμ. Χρυσ. Θ. Χρυσόπουλου, Τὸ παιδί στις οικογένειές του. - 'Αρχιμ. Χρυσ. Π. 'Αβγασιανού, Νεομάρτυρες και νεοελληνική πραγματικότητα. - π. 'Αντ. 'Αλεβιζόπουλου, Οί κυβερνήσεις τῆς Εὐρωπαϊκῆς 'Ενώσεως μπροστὰ στὸ πρόβλημα τῶν αἰρέσεων και τῆς παραθρησκείας. - 'Επίκαιρα. - 'Αλεξ. Μ. Σταυρόπουλου, Τρία χρόνια μετὰ... - 'Ιωάν. Α. Παναγιωτόπουλου, Θεολογικές μεταπτυχιακές σπουδές στην 'Ελλάδα. - Κων. Μ. Κονταξόπουλου, Οί 32 ἅγιοι Νικόλαοι τῆς 'Ορθοδοξίας. - Παναγ. Θ. Παπαθεοδώρου, Τὸ πνεῦμα τῆς θυσίας και τὸ ἀγωνιστικὸ φρόνημα στη ζωὴ τῶν Τριῶν 'Ιεραρχῶν. - Νικ. Κ. Δρατσέλλα, 'Η ΙΓ' Κατήχησις πρὸς φωτιζομένους τοῦ ἁγίου Κυρίλλου 'Ιεροσολύμων. - Ευαγγέλου Π. Λέκκου, Εἰδήσεις, Γεγονότα, 'Εκδόσεις. - Ευαγγέλου Π. Λέκκου, Περιεχόμενα «'Εφημερίου» ἔτους ΜΓ' (1994). - Οί κατὰ τὸ ἔτος 1994 *Συνεργάται* τοῦ «'Εφημερίου».

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ
ΤΗΣ
ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗΣ ΔΙΑΚΟΝΙΑΣ

'Αθήναι, 'Ιασιῶν 1 - Τηλέφωνο
72.10.734 • Προϊστάμενος Τυπο-
γραφείου: Σωκράτης Μαυρογόνα-
τος, 'Ηπείρου 132 - Πέραμα.

Μνήμη τῆς αγίας όσιομάρτυρος Εύγενίας

Στὰ ἑορτολόγια τοῦ χριστιανικοῦ κόσμου ἡ ἑορτὴ τῶν Χριστουγέννων συνδέεται χρονολογικῶς μετὸν ἑορτασμὸ τῆς μνήμης τῆς αγίας όσιοπαρθενομάρτυρος Εύγενίας, ὁ ὁποῖος κατὰ μὲν τὴν βυζαντινὴ λειτουργικὴ παράδοσι γίνεται τὴν παραμονὴ 24ῃ Δεκεμβρίου, στὴν δὲ Δύσι - συμφῶνως πρὸς τὸ 'Ιερωνύμειο Μαρτυρολόγιο (*Martyrologium Hieronymianum*), τὸ Ρωμαϊκὸ Μαρτυρολόγιο (*Martyrologium Romanum*) και τὸ Εὐχολόγιο τῆς Βερόνας (*Sacramentarium Veronense*) - τὴν 25ῃ Δεκεμβρίου. 'Η ἀπόδοσι τιμῶν στη μνήμη τῆς αγίας Εύγενίας, ὅπως και ὁ ἑορτασμὸς τῶν Χριστουγέννων τὴν 25ῃ Δεκεμβρίου, ἄρχισε στη Δύσι και ἀπὸ ἐκεῖ διαδόθηκε και στὴν 'Ανατολή, στὴν ὁποία ὁμως τὰ βυζαντινὰ συναξάρια τοποθέτησαν τὸν ἑορτασμὸ τῆς μνήμης τῆς αγίας Εύγενίας τὴν παραμονὴ τῶν Χριστουγέννων, πιθανῶς γιὰ νὰ μὴ ἐπισκιάζεται αὐτὴ ἀπὸ τὴ μεγάλη δεσποτικὴ ἑορτὴ τῆς Γεννήσεως τοῦ Σωτῆρος. Γιὰ τὸν ἴδιο πιθανῶς λόγο τὰ «μοζαραβικά» (παλαιοῖσπανικά) λειτουργικά κείμενα, ὡς μᾶς πληροφορεῖ ὁ ἀγιολόγος Dr. Amato Frutaz (Ρώμη), ἔχουν μεταθέσει τὸν ἑορτασμὸ αὐτὸ στὴν 27ῃ Δεκεμβρίου.

'Η αγία Εύγενία εἶναι πολὺ ἀγαπητὴ σὲ ὁλόκληρο τὸν χριστιανικὸ κόσμο, ὁ ὁποῖος ἐντροφᾶ στις συναρπαστικὲς παραδόσεις γιὰ λεπτομέρειες τῆς ζωῆς τῆς. Χαρακτηριστικὴ λ.χ. εἶναι ἡ λατινικὴ διήγησις γιὰ τὸν μαρτυρικὸ θάνατό τῆς (*Passio Sanctae Eugeniae*), ἡ ὁποία ἀναφέρεται στις ἀρχές τοῦ βου αἰῶνος στὸ περίφημο ἀνώνυμο μοναστικὸ ἔργο «*Regula magistri*» (κεφ. 11, 33, 95) και χρησιμοποιεῖται τὴν ἴδια σχεδὸν ἐποχὴ ἀπὸ διαφόρους συγγραφεῖς, ἀνάμεσα στους ὁποῖους ξεχωρίζουν οἱ Avitus και Venantius Fortunatus. 'Η διήγησις αὐτὴ ἔχει μεταφρασθῆ και σὲ διάφορες γλῶσσες (ἑλληνικὴ, συριακὴ, αἰθιοπικὴ, ἀρμενικὴ και γεωργιανή). Παραλλαγές τοῦ περιεχομένου τῆς διηγῆσεως αὐτῆς ὑπάρχουν στὰ βυζαντινὰ συναξάρια τῆς αγίας. 'Ιδιαίτερος πρέπει νὰ μνημονευθῶν τὸ Συναξάριο Συμεῶν τοῦ Μεταφραστοῦ (*Migne 'Ε.Π.* 116, 609-652) ἢ τὸ σὲ ἰαμβικὸς στίχους συναξάριο τοῦ Παρισινοῦ κώδικος 1578, τὸ ὁποῖο ἔχει δημοσιευθῆ ὁλόκληρο στὸ «'Αγιολόγιον» τοῦ Μητροπολίτου πρ. Λεοντοπόλεως Σωφρονίου Εὐστρατιάδου. 'Ανέκδοτα συναξάρια τῆς αγίας ἔχουν ἐπισημανθῆ

στο έργο «Bibliotheca hagiographica graeca», ώς ιδιαίτερώς τονίζει ο άγιολόγος Fr. Halkin.

Στη Δύσι ή μεγάλη διάδοσις τής τιμής προς την άγια γίνεται αισθητή σε πολλά χριστιανικά μνημεία, όπως λ.χ. στον τάφο και στην Βασιλική αυτής επάνω στην Viam Latinam κοντά στη Ρώμη' στα περίφημα ψηφιδωτά του 'Αγίου 'Απολλιναρίου του Νέου στη Ραβέννα, στα όποια πρωτεύουσα θέσι κατέχει ή άγια Εύγενία ανάμεσα στις άλλες άγιες γυναίκες' στις κατακόμβες του άγιου 'Ιανουαρίου (Gennaro) στη Νεάπολι' στα μοναστήρια τής γαλλικής περιοχής Luxeuil (Besançon) και στην 'Ισπανία.

* * *

'Η άγια Εύγενία έζησε τὸ β' ήμισυ του γ' αιώνας. Γονείς της ήσαν οί Ρωμαίοι ειδωλολάτρες Φίλιππος και Κλαυδία. Όταν ο πατέρας της τοποθετήθηκε ως έπαρχος τής Αιγύπτου, ολόκληρη ή οικογένειά της έγκαταστάθηκε στην 'Αλεξάνδρεια. Εκεί ή φιλομαθής Εύγενία απέκτησε λαμπρή έλληνολατινική μόρφωσι και συνδέθηκε με μία μορφωμένη χριστιανή παρθένο, ή όποία τής έδωκε προς μελέτη τις επιστολές του 'Απ. Παύλου. Συγκλονίσθηκε και συναρπάσθηκε από την ανάγνωσί τους και έννοιωσε ότι οί επιστολές του 'Απ. Παύλου, όπως θα έλεγεν αργότερα ο 'Ιωάννης ο Χρυσόστομος, «του Πνεύματος εϊσι μέταλλα (=μεταλλεία) και πηγαί' μέταλλα μέν, ότι χρυσίου παντός τιμώτερον (=πολυτιμώτερον) ήμϊν παρέχουσι πλούτον, πηγαί δέ ότι ουδέποτε εκλείπουσιν» (=έξαντλούνται)» (Migne 'Ε.Π. 51, 291). 'Η Εύγενία έντροφούσε στις επιστολές του πρώτου μετά τον Ένα και στο τέλος απέκτησε τή βεβαιότητα, ότι και γι' αυτήν, όπως για τον 'Απ. Παύλο, «τὸ ζήν (ήταν ο) Χριστός» (Φιλίπ. α' 21).

Τότε για ν' αποφυγή άνεπιθύμητον γάμο, τον όποιο με έπιμονή ήθελαν να τής επιβάλουν οί γονείς της, έγκατέλειψε τον πατρικό οίκο, φορώντας άνδρικά ρούχα, μετέβη σε άλλη πόλι, εϊσήλθε στις τάξεις των κατηχουμένων, βαπτίσθηκε κι έτσι ένδύθηκε τή λευκή στολή τής άναγεννήσεως. Για να αποφυγή δε την ανακάλυψί της από τον ειδωλολάτρη πατέρα της, που την άναζητούσε παντού, πήγε με άνδρικά ρούχα σε μοναστήρι και περιεβλήθη τὸ άνδρικό μοναχικό σχήμα.

Κατά την άπλούστερη βιογραφική της παράδοσι, όταν μετ' όλίγα χρόνια ή Εύγενία επέ-

στρεψε στην 'Αλεξάνδρεια και φανερώθηκε στον πατέρα της, που έν τῷ μεταξύ είχε καταπραυνθή, όλα τὰ μέλη τής οικογενείας της προσελκύσθηκαν στην χριστιανική πίστι. Κατά την πιὸ δημοφιλή άγιολογική έκδοχή, που είναι εκτενέστερη, ή Εύγενία με άνδρικά ρούχα, μαζί με τους ευνούχους Πρωτά και 'Υάκινθο, κατέφυγε σε άνδρικό μοναστήρι και έγινεν, ως Εύγένιος, «μοναχός» και «ήγούμενος». Όταν δε στο μοναστήρι απέκρουσε τις έπίμονες έρωτικές ένοχλήσεις και προτάσεις κάποιας Μελανθίας, που άνήκε στην άνωτάτη κοινωνική τάξι, αυτή με έκδικητική μανία πήγε στον έπαρχο Φίλιππο (τον πατέρα τής Εύγενίας) και συκοφάντησε τον «ήγούμενο Εύγένιο», ότι τής έπέτεθη και ότι «γυναίκας άγνάς άπατά δόλου λόγοις». Ο έπαρχος έξωργισμένος διέταξε να όδηγήσουν δεσμίους στο δικαστήριο, στο όποιο ο ίδιος ήταν δικαστής, τον «ήγούμενο» και όλους τους μοναχούς. 'Η Εύγενία, για να σώση τὸ μοναστήρι, απέκάλυψε ότι ήταν γυναίκα και μάλιστα ή κόρη του έπαρχου - δικαστού. Τότε αυτός και όλα τὰ μέλη τής οικογενείας του περιχαρείς έγιναν Χριστιανοί.

Και κατά τις δύο αυτές παραδόσεις, ο πατέρας τής Εύγενίας ως Χριστιανός υπέστη μαρτυρικό θάνατο στην 'Αλεξάνδρεια, ένῶ ή άγια και ή μητέρα της Κλαυδία επανήλθαν στη Ρώμη, όπου άσχολήθηκαν με τή φιλανθρωπία και τή διάδοσι τής χριστιανικής πίστεως. Όταν ή Εύγενία ώδήγησε στην χριστιανική πίστι τή νεάριδα Βασίλλα, που ήταν μνηστευμένη, τότε και οί δύο - στην εποχή των διαγμῶν, που γίνονταν όταν ήταν αυτοκράτορες ο Βαλεριανός και ο Γαλληνός - καταγγέλλθηκαν από τον μνηστήρα τής Βασίλλας ως Χριστιανές και υπέστησαν μαρτυρικό θάνατο.

'Η Εύγενία όδηγήθηκε στον ναὸ τής 'Αρτέμιδος, για να θυσιάση στα ειδῶλα, αλλά άρνήθηκε και έμεινε άκλόνητη στην χριστιανική πίστι. Τότε οί ειδωλολάτρες την έρριψαν στον Τίβερι ποταμὸ για να πνιγῇ. Όταν διασώθηκε από τον πνιγμό, την απέκεφάλισαν. Πιθανῶς μαζί της μαρτύρησαν και ή μητέρα της Εύγενία και οί δύο ευνούχοι - ύπηρετες της Πρωτάς και 'Υάκινθος, που είχαν έπιστρέψει μαζί της στη Ρώμη.

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΕ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΕΣ, ΚΑΝΟΝΙΚΕΣ ΚΑΙ ΑΛΛΕΣ ΑΠΟΡΙΕΣ

Τοῦ κ. ΙΩΑΝΝΟΥ ΦΟΥΝΤΟΥΛΗ, Καθηγητοῦ Παν/μίου Θεσσαλονίκης

522. Λέγεται καὶ γράφεται ὅτι ἡ λατρεία τῶν μοναστηρίων ἀποτελεῖ πρότυπο γιὰ τὴ λατρεία στὶς ἐνορίες. Εἶναι δυνατόν νὰ ἰσχύσει ποτὲ τὸ μοναχικὸ τυπικὸ στὶς ἐνορίες στὴν πλήρη του μορφή; Τότε μὲ ποιά λογικὴ μπορεῖ νὰ θεωρηθεῖ ὡς πρότυπο; (Ἐρώτηση π. Ν.Κ., Σ.Τ. κ.ά.).

Πολλὲς φορές περιπτωσιακὰ θίξαμε τὸ θέμα αὐτὸ ἐξ ἀφορμῆς διαφόρων σχετικῶν ἐρωτημάτων. Ἀποφύγαμε ὅμως τὶς ἀπολυτοποιήσεις καὶ τὸ χαρακτηρισμὸ τῆς μοναχικῆς λατρείας ὡς «πρότυπου» γιὰ τὴν πράξη τῶν ἐνοριακῶν ναῶν. Ὁ ὅρος εἶναι πολὺ βαρὺς καὶ μπορεῖ νὰ ὀδηγήσει σὲ ἀδιέξοδα, πού ἤδη ὑπονοοῦνται στὸ δεύτερο μέρος τῆς ἐρωτήσεως. Ἡ μοναχικὴ λατρεία εἶναι γέννημα τῆς παραδόσεως τῶν ἱερῶν μονῶν, πού δὲν ἔχει ἐπιβληθεῖ «ἀνωθεν», ἀλλὰ διαμορφώθηκε διὰ τῶν αἰῶνων μέσα στὶς μοναχικὲς κοινότητες, βάσει τῶν ἐιδικῶν προϋποθέσεων καὶ συνθηκῶν τῆς μοναχικῆς πολιτείας. Οἱ πατέρες δηλαδὴ πού συγκροτοῦν τὴ μοναχικὴ ἀδελφότητα ἀποτελοῦν μὴ ἰδιόμορφη, ἰδανικὴ ομάδα πιστῶν, μὲ ἐιδικὲς ἀπαιτήσεις, ἀλλὰ καὶ ἐιδικὲς δυνατότητες. Εἶναι κατ' ἀρχὴν ὄριμοι ἄνθρωποι, ἔντονα θρησκευόμενοι, ἐφ' ὅσον ἐκούσια καὶ ἐνσυνείδητα προτίμησαν τὴν τελεία αὐτὴ μορφή τοῦ ἐν Χριστῷ βίου, ἔχουν ἔντονα λατρευτικὰ ἐνδιαφέροντα, γνωρίζουν καὶ διαρκῶς μὲ τὴν συνεχή τριβὴ προάγονται στὴ γνώση τῆς λατρευτικῆς πράξεως καὶ μετέχουν ἐνεργὰ σ' αὐτήν. Ἐπὶ πλέον συντρέχουν καὶ «πρακτικοί» λόγοι, τὸ συνήθως ὀλιγάριθμο τῶν μοναχικῶν ἀδελφοτήτων, οἱ σχετικὰ μικρὲς διαστάσεις τῶν ναῶν τῶν μονῶν, τὸ ὅτι κατοικοῦν μέσα στὴ μονὴ καὶ γύρω ἀπὸ τὸ ναό, τὸ ὅτι δὲν ἔχουν οἰκογενειακὲς ὑποχρεώσεις καὶ ὑπηρεσιακὲς καὶ ἐπαγγελματικὲς δεσμεύσεις. Ἐξέλεξαν «τὴν ἀγαθὴν μερίδα» τῆς Μαρίας (Λουκ. ι' 42) καὶ αὐτὴ μὲ συνέπεια ἀκολουθοῦν. Εἶναι ἐπόμενο τὸ πρόγραμμα λατρείας τῶν μοναστηρίων νὰ εἶναι ἰδιαίτερα πλούσιο καὶ ἀπὸ ἀποψη περιεχομένου καὶ ἀπὸ ἀποψη διαρκείας. Δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ ἀναφερθοῦμε στὶς συνθήκες ζωῆς τῶν κατοίκων τῶν πόλεων καὶ τῶν χωριῶν καὶ νὰ ἐπισημάνουμε παγκοίνως γνωστὰ πράγματα, πού ἀφοροῦν στὴ σύσταση τοῦ ἐκκλησιασματος τῶν ἐνοριῶν. Γι' αὐτὸ ἐξ ἄλλου δημιουρ-

γήθηκαν, ἀπὸ ἀσυμβιβάστους στὰ κοινὰ μέτρα πιστοῦς, τὰ μοναστήρια.

Γιὰ ὅλους αὐτοὺς τοὺς λόγους τὸ λειτουργικὸ τυπικὸ, πού γεννήθηκε καὶ διαμορφώθηκε στὶς ἐνορίες ἦταν πολὺ φυσικὸ νὰ εἶναι διάφορο ἀπὸ τὸ μοναχικὸ. Ἱστορικοὶ ὅμως λόγοι ὀδήγησαν στὴν ἐπικράτηση τοῦ τυπικοῦ τῶν μονῶν καὶ στοὺς ἐνοριακοὺς ναοὺς. Κατὰ τὸ τέλος τῆς βυζαντινῆς περιόδου, κατὰ τὴν μαρτυρία τοῦ ἀγίου Συμεῶν Θεσσαλονίκης, μόνο ἡ θεία λειτουργία ἀπὸ τὶς τακτὲς ἀκολουθίες εἶχε ἀπομείνει νὰ τελεῖται κατὰ τὸ ἐνοριακὸ - ἀσματικὸ τυπικὸ στὰ μοναστήρια καὶ στοὺς ἐνοριακοὺς ναοὺς, μόνο δὲ κατ' ἐξαίρεση διετηρεῖτο στὴν Ἁγία Σοφία Θεσσαλονίκης καὶ σὲ ὀρισμένους ἄλλους ναοὺς ἢ παλαιὰ ἐνοριακὴ ἀκολουθία. Κατὰ τὴν τουρκοκρατία τὸ μοναχικὸ τυπικὸ ἐπικράτησε πλήρως καὶ στὶς ἐνορίες. Φυσικὰ κατὰ ἀναπότρεπτη ἀνάγκη οἱ ἀκολουθίες περιορίσθηκαν καὶ ἀριθμητικὰ καὶ ἀπὸ ἀποψη ἐκτάσεως. Ἄλλες πάλι μετατέθηκαν ἀπὸ τὴν ἀρχικὴ τους θέση σὲ πῶς κατάλληλες γιὰ τοὺς πιστοὺς ὥρες. Ἔτσι δὲν διαβαζόταν τὰ καθίσματα τοῦ Ψαλτηρίου, παραλείπονταν οἱ ἐνδιάμεσοι στίχοι τῶν ψαλμῶν τοῦ λυχνικοῦ καὶ τῶν αἰνῶν, οἱ ἀναγνώσεις, ἢ στιχολογία τῶν ὠδῶν, ἀρχισαν νὰ συντέμνονται οἱ κανόνες, δὲν ἐτελοῦντο ἀγρυπνίες, τὸ μεσονυκτικὸ, οἱ ὥρες καὶ τὰ ἀπόδειπνα ἢ παρελείποντο ἢ ἐτελοῦντο κατ' ὀμάδες σὲ πρόσφορες ὥρες. Ὑπῆρξαν ὅμως καὶ ἄλλες ἐξ ἴσου σημαντικὲς ἀλλαγές, ὄχι ὅμως ἐκ πρώτης ὄψεως τόσο ἐμφανεῖς. Ὁ ἀπλοῦς λαὸς δὲν μπορούσε πιά νὰ συμμετάσχει στὴν ψαλμωδία οὔτε ἀπὸ κοινοῦ οὔτε κατ' ἐναλλαγὴν, ὅπως στὰ μοναστήρια, οὔτε εἶχε τὴ δυνατότητα νὰ βαστάσει καὶ νὰ κατανοήσει ὅλο τὸν τεράστιο αὐτὸ λειτουργικὸ καὶ ἰδιαίτερα τὸν ὑμνογραφικὸ πλοῦτο. Τονίσθηκαν ὀρισμένα ἐντυπωσιακὰ καὶ λαϊκότερα στοιχεῖα τῶν ἀκολουθιῶν καὶ ὑποχώρησε ὁ ἔντονα κατανυκτικὸς καὶ λιτὸς χαρακτήρας, πού διέκρινε τὴ μοναστηριακὴ λατρευτικὴ πράξη.

Καὶ σήμερα, ἐνῶ κατὰ θεωρίαν τὸ τυπικὸ τῶν μοναστηρίων καὶ τῶν ἐνοριῶν εἶναι τὸ ἴδιο, ὅλες αὐτὲς οἱ διαφοροποιήσεις, ἐσωτερικὲς καὶ ἐξωτερικὲς, ἐξακολουθοῦν, καὶ δὲν θὰ παύσουν

ΤΟ ΠΑΙΔΙ ΣΤΙΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΕΣ ΤΟΥ*

Του Ἀρχιμ. κ. ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ Θ. ΧΡΥΣΟΠΟΥΛΟΥ

Θὰ ἦταν ἔντιμο τὴν στιγμή αὐτὴ νὰ ποῦμε καὶ τὰ «δικὰ μας» προβλήματα. Ὑπῆρξαν δηλαδὴ καιροὶ ποὺ τὸ κατηχητικὸ ἔργο τῆς Ἐκκλησίας ἦταν στὸ ἀποκορύφωμά του, μὲ τραγούδια, μὲ ἐκδηλώσεις, μὲ τμήματα κατηχητικῶν ἀπὸ τὰ προνήπια μέχρι τὴν ἐργαζόμενη νεολαία. Πρὶν λίγα σχετικὰ χρόνια ἡ ἐπιτυχία ἐνὸς Κληρικοῦ καὶ τῶν συνεργατῶν του εἶχε ἐξάρτηση ἀπὸ τὴν ποσότητα, ὄχι ἀπὸ τὴν ποιότητα τῶν πιστῶν, ποὺ μὲ εὐκολία τοὺς ἔκαναν καὶ ὀπαδοὺς. Ἀπόδειξη εἶναι ὅτι στοὺς Ναοὺς μας ἐκκλησιάζονται ἐλάχιστοι ἀνήκοντες στὸν νεανικὸ χῶρο, ἐκτὸς φωτεινῶν ἐξαιρέσεων. Μὲ τὰ ὅσα πρὶν δεκαετίες ἡ Ἐκκλησία τολμοῦσε, ἔπρεπε νὰ γεμίζει ἀπὸ ζωὴ σήμερα, γιατί τοὺς καρποὺς τοῦ τότε ἔργου θὰ τοὺς βλέπαμε καὶ σήμερα. Μάταια ὅμως. Ὁ ἐξαναγκασμὸς, μέχρι ἀπουσιολογίου ἀπὸ τοὺς κυριακάτικους ἐκκλησιασμοὺς, ἔφερε τὰ ἀντίθετα ἀποτελέσματα. Ὅσοι τὰ εἰσήγαγαν (γιατὶ ξενόφερτα ἦταν) εἶναι ἄλλοι, ψάχνουν τὰ αἴτια μακριὰ ἀπὸ τὶς πράξεις τὶς δικές τους καὶ τὸ αὐριό ἔρχεται, δυστυχῶς.

* Συνέχεια ἀπὸ τὴ σελ. 365 τοῦ ὑπ' ἀρ. 17 τεύχους.

ποτέ, γιὰ τοὺς ἀνωτέρω λόγους, νὰ διαφοροποιοῦν τὸ τυπικὸ τῶν ἐνοριῶν ἀπὸ τὸ τυπικὸ τῶν μονῶν. Μερικὲς ἀπὸ αὐτὲς ἔχουν ἐπισημοποιηθεῖ μὲ τὰ νεώτερα τυπικά, ἄλλες γίνονται ἐξ ἑθους ἢ αὐτοσχεδίως, παρερμηνεύοντας τὴν πολυπαθῆ διάταξη «ὡς δόξη τῷ προεστῶτι». Καὶ ἐνῶ τὰ τυπικά, καὶ αὐτὰ τὰ ἡμερολόγια - τυπικά, ποὺ ἐκδίδονται κατ' ἔτος, ἐμφανίζονται ὡς νὰ ἀγνοοῦν τὸ πρόβλημα καὶ τὶς κοινῶς πολλὰς φορὲς ἐφαρμοζόμενες λύσεις, ἡ πράξη φαίνεται πὼς βρῆκε κάποια σχετικὴ ἰσορροπία, παρὰ τὶς πρὸς τὸ συντηρητικότερο ἢ τὸ φιλελευθερώτερο ἀποκλίσεις. Παραδείγματα τέτοιων συζητησίμων περιπτώσεων εἶδαμε σὲ διάφορα παλαιότερα ἐρωτήματα, ὅπως ἐπὶ παραδείγματι αὐτὰ ποὺ ἀφοροῦσαν στὴν ἀνάγνωση τῶν καθισμάτων τοῦ Ψαλτηρίου, στὴ στιχολογία τῶν ὠδῶν, στὴν παράλειψη τῶν στίχων τοῦ «Κύριε, ἐκέκραξα...» καὶ τῶν αἰνῶν, στὴ μετάθεση τοῦ ἑωθινοῦ εὐαγγελίου τῶν Κυριακῶν, στὴν ἀνάγνωση τῶν ὠρῶν κ.ο.κ.

(Συνεχίζεται)

Ἡ Ἐκκλησία εἶναι ὁ χῶρος ποὺ διδάσκει τὸ «ὅστις θέλει ὀπίσω μου ἐλθεῖν»¹² καὶ πρέπει νὰ τὸ τηρεῖ, ἢ ἐφαρμογὴ του δὲν πρέπει νὰ ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὰ σχέδια, λίγων καὶ πρόσκαιρων σὲ θέσεις, ποὺ τὰ βάπτισαν σωστικὰ καὶ ἀποτελεσματικὰ. Μὲ τὴν πάροδο τοῦ χρόνου καὶ μὲ τὴν ὑπαρξὴ κοσμοϊστορικῶν γεγονότων, «ἡ Ἐκκλησία, ἀποδείχθηκε ἔμπρακτα, ἔχασε τὴν νεολαία ἀπ' τὰ χέρια της, ἐνῶ τῆς δόθηκαν ἀνεπανάληπτες εὐκαιρίες νὰ χειραγωγήσει τὴν παραπαίουσα νεότητα. Ἀρκέστηκε ὅμως στὴν ὠφελιμολογία τοῦ ἄμβωνα ἢ σὲ σπασμωδικὲς (πολλὰς φορὲς ἀπὸ ἐμφανὴ ἰδιωτικὴ πρωτοβουλία) ἐνέργειες, ποὺ εἶχαν μηδαμινὰ ἢ καὶ ἀντίθετα ἀποτελέσματα»¹³. Τὰ ἀντιγράφουμε καὶ τὰ ὑποστηρίζουμε γιατί πρέπει νὰ σταματήσουμε νὰ ἐθελουφλοῦμε.

Παράλειψη ἀσυγχώρητη θὰ ἦταν ἂν δὲν κάναμε λόγο στὸ σημεῖο αὐτὸ γιὰ τὴν Ἐνορία, τὸ κῦταρο τῆς μεγάλης ἐκκλησιαστικῆς κοινότητος, ποὺ καὶ ἐδῶ ἔχουν τὴν παρουσία τους οἱ νέοι καὶ θὰ ἐκπληρώσουν τὶς πνευματικὲς ἀνησιχίες τους, ἀρκεῖ νὰ τὴν δοῦν μὲ τὰ «γυαλιὰ» τῆς ἀνεξαρτησίας ἀπὸ ἰδεολογικοπολιτικὰ ρεύματα, ποὺ ἐπιθυμία τους εἶναι ἢ νεολαία νὰ μὴν ἔχει Θεό, νὰ εἶναι χωρὶς Χριστό. Σ' ὅλα τὰ θέματα καὶ ἐρωτήματα ἢ Ἐκκλησία διὰ τῆς Ἐνορίας ἔχει καθήκον νὰ πείσει ὅτι «... ὁ ἀγῶνας γιὰ ἐλευθερία, δημοκρατία, δικαιοσύνη καὶ εἰρήνη περνᾶ μέσα ἀπὸ τὸν πνευματικὸ ἀγῶνα καὶ διεξάγεται μὲ τὴ δύναμη τῆς Χάριτος τοῦ Θεοῦ. Χωρὶς Χριστὸ - ὀρθόδοξο, βιούμενο καὶ πιστευόμενο - ὅλα αὐτὰ ἀποδεικνύονται χίμαιρες καὶ αὐταπάτες»¹⁴. Σὰν καταφέρουμε τὰ παραπάνω τότε θὰ γίνῃ ὁ ἀναβαπτισμὸς, θὰ ξυπνήσουμε ἀπὸ τὸν λήθαργο καὶ ὅλοι μαζί θὰ σωθοῦμε, ἀφοῦ σωτηρία ἀτομικὴ δὲν νοεῖται στὴν Ὀρθόδοξη διδασκαλία.

Πάντως σπεῦδω νὰ σᾶς πῶ: μὴν τρομάζουμε. Ἄν μᾶς κυριεύσει ὁ πανικὸς ἢ ἡ ἀπογοήτευση (δὲν εἶναι ἄλλωστε στὶς προθέσεις κανενὸς) τότε δὲν εἴμαστε χριστιανοί, γιατί «νυνὶ δὲ μένει πίστις, ἐλπίς, ἀγάπη...»¹⁵, τὸ φωνάζει ὁ Ἀπόστολος γιατί ὑπάρχει φῶς. Ὁ Κύριος ποὺ ἴδρυσεν τὴν Ἐκκλησία δὲν ἔχει ὀρίσει χρόνον ποὺ θὰ τελειώσει ἡ ζωὴ τῆς ἐπὶ τῆς γῆς, παρὰ μόνον στὴν Β' Παρουσία Του. Λοιπὸν, ἐλπίδα ὑπάρχει καὶ φῶς ἄπλετο γιατί, «ὁ λαὸς (ἢ νεολαία, μὲ σεβασμὸ τὸ ἀλλάζουμε) ὁ κα-

θήμενος ἐν σκότει εἶδε φῶς μέγα...»¹⁶ καὶ θὰ ἔρθουν ἡμέρες πού τὰ πάντα θὰ λέγονται ὡς ἔχουν καὶ μὲ τὸν τρόπο τὸν σύγχρονο, γιατί πολλά ἀπ' ὅσα λέγανε μέχρι τοὺς καιροὺς μας τὰ ἔπρατταν μὲ τρόπο ἀνάρμοστο στὴν οὐσία, γι' αὐτὸ καὶ τὸ ἀντίτιμο ἦλθε. Ἡ νεολαία ἀποστάτησε ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία καὶ Ἐκεῖνη ἀπὸ τὰ νιάτα, πού δὲν ἦταν μόνο δικὰ της...

Πέρα ἀπὸ εὐχολόγια, πρέπει ὅλοι νὰ ξαναζωτανέψουμε καὶ νὰ δημιουργήσουμε τὶς οἰκογένειες πού ζώντας μακριὰ ἀπὸ θρησκοληψίες καὶ φανατισμούς, θὰ οἰκοδομήσουν τὸ αὐριο τοῦ τόπου μας, τοῦ πλανήτη μας. Οἱ οἰκογένειες ὅλου τοῦ κόσμου ἀπαρτίζουν μιὰ ἀλυσίδα πού τοὺς κρικούς τοὺς ἐνώνει ἢ ἀγάπη καὶ ὁ πόθος γιὰ ἕναν μελλοντικὸ καλύτερο αἰῶνα, τὸν 21ο.

Τὸ εὐκόλο κέρδος, ὁ εὐπορισμός, ἡ ἀεργία καὶ ἡ ὀκνηρία, δὲν ἦταν δυνατὸν νὰ μὴν βροῦν τοὺς ἐκφραστὲς τοὺς σὰν τρόπο ζωῆς καὶ στὰ νιάτα μας. Τὸ κακὸ ἀρχίζει ἀπὸ τὰ παιδικὰ χρόνια, ναὶ ἀπὸ τότε. Τὰ παιδιὰ τοῦ σήμερα, μακριὰ ἀπὸ πολέμους, ἀπὸ στερήσεις μέχρι θανάτου, θέλουν τὰ πάντα ἔτοιμα, οἱ γονεῖς ἀπὸ τὴν πλευρὰ τους σπεύδουν νὰ ικανοποιήσουν ὅ,τι ζητήσουν. Εἶναι φυσικὸ ἐπόμενο, σὲ σημεῖο πού «τὸ ἰδιαίτερο τῆς ἐποχῆς μας θὰ μπορούσαμε νὰ συνοψίσουμε σὲ λίγα μόνο ἐντυπωσιακὰ χαρακτηριστικά: 1) καταναλωτικὴ κοινωνία, 2) πολιτικοποίηση, 3) τεχνολογία»¹⁷, γιατί καὶ ἡ νεολαία ἔχει τὰ ὠφέλη ἀπὸ τὴν ἐξέλιξη τῶν πραγμάτων καὶ τῆς ἀρέσει νὰ βρῖσκει τὴν εὐτυχία μέσα ἀπὸ εὐκόλους τρόπους ζωῆς.

Ἡ οἰκογένεια —ὅποια μορφή καὶ ἂν ἔχει— τὴν ὥρα αὐτὴ πρέπει νὰ προσφέρει τὸν λόγο της. Νὰ δώσει τὰ ἐφόδια γιὰ νὰ ζήσουν, ὄχι ἀπλά ἀνετα ἀλλὰ καὶ δημιουργικὰ καὶ «μαζὶ μὲ τὴν ἰκανότητα νὰ ξεχωρίζουν τὸ καλὸ ἀπὸ τὸ κακὸ καὶ νὰ ἀναγνωρίζουν τὴν ἁμαρτία, πρέπει νὰ διδάξουμε στὰ παιδιὰ τὴν σημασία, τὴν εὐθύνη καὶ τὸ ἀναπόφευκτο τῆς ἐπιλογῆς»¹⁸, μὲ τὴν προϋπόθεση νὰ ἔχουν τὰ σωστὰ κριτήρια γιὰ νὰ ἔλθουν τὰ ὀρθὰ ἀποτελέσματα. Οἱ λίγες παραπάνω σκέψεις κρῦβουν τὸν ἀληθινὸ δρόμο γιὰ τὴν ἐπιτυχία, χωρὶς νὰ ἔχουν χαθεῖ οἱ δεσμοὶ μὲ τὸ σπίτι τὸ πατρικὸ καὶ μὲ τὴν Ἐκκλησία.

Ἡ πάλη πού δίνει τὸ παιδὶ (ὅποια ἡλικία καὶ ἂν ἔχει) γίνεται πρῶτα μὲ «τὸ πονηρόν, πού ἰδιαίτερος ἐπιβουλεύεται τὴν νεότητα»¹⁹ καὶ ὕστερα μὲ κάθε ἄλλο. Ὁ περίγυρος στὴν μάθηση, στὴν χαρά του, στὴν ζωὴ του πρέπει νὰ τιμᾷ τὸ παιδὶ σὰν προσωπικότητα, σὰν αὐτόνομη ὄντοτητα. Τὸ παιδὶ

πρέπει νὰ μάθει νὰ συζητᾷ, νὰ συνεργάζεται μὲ τοὺς γονεῖς του γι' αὐτὸ καὶ ὁμόχρονός μας Ἱεράρχης τοὺς συμβουλεύει ὅτι «ἡ μεγαλύτερη συνεργασία σας εἶναι αὐτή. Μεγάλη, σπουδαία καὶ ἱερή. Θὰ ἐνώσετε τὶς ἰκανότητές σας πού μὲ τόση σοφία σὰς ἔδωσε ὁ Θεός. Καὶ ἐργάστηκε κατὰ τὴν δημιουργία ἀκριβῶς γι' αὐτό»²⁰. Στὴν συνέχεια τὸ ἴδιο πνεῦμα συνεργασίας θὰ ἔρθει καὶ μὲ τὰ παιδιὰ καὶ τέλος τῶν παιδιῶν μεταξὺ τους.

Στὸ ἐξῆς μπορούμε νὰ βλέπουμε τὴν οἰκογένεια σὰν ἕνα σῶμα, πού οἱ ἀντιδράσεις κάθε μέλους του ξεκινοῦν ἀπὸ ἕνα κοινὸ σημεῖο, τὴν σκέψη καὶ τὸν νοῦ. Ἀκριβῶς αὐτὸ γίνεται καὶ στὴν Ἐκκλησία πού «ὅλοι εἴμαστε ἕνα σῶμα ἐν Χριστῷ...»²¹ καὶ ἡ νεολαία ἔχει τὴν δική της θέση στὸ σῶμα αὐτό. Δὲν εἶναι χρήσιμο νὰ ἀφήνουμε τὴν πρώτη ἡλικία χωρὶς τὴν συμβουλή μας, τὴν διακριτικὴ παρακολούθησή μας, γιὰ νὰ εἴμαστε ἐλπιδοφόροι καὶ ἐμεῖς καὶ πραγματικὰ «ἀξίζει τὸν κόπο νὰ ἀσχολεῖται κανεὶς μὲ τὰ παιδιὰ καὶ νὰ τοὺς προσφέρει λίγο χρόνο καὶ λίγο κόπο προκειμένου νὰ ικανοποιήσει τὶς σωματικὲς καὶ ψυχικὲς τοὺς ἀνάγκες, διότι τὰ παιδιὰ ἔχουν ψυχὴ ἀθάνατη...»²². Μὲ δέος νὰ ἀντιμετωπίζουμε τὰ πρόσωπα τῶν παιδιῶν μας. Σὲ ἀντίθετη περίπτωση θὰ ἔχουμε ἐμεῖς ὅλοι αὐτοκτονήσει, συμπαρασύροντες καὶ τὶς μέλλουσες γενιὲς καὶ τὴν ἀνθρωπότητα ὁλόκληρη.

Γιὰ νὰ δραστηριοποιηθεῖ καὶ νὰ βελτιώσει τὶς συνθήκες ζωῆς της ἡ νεολαία χρειάζεται νὰ τῆς δώσουμε (ὅποτε τὴν χρειασθεῖ) τὴν εὐκαιρία γιὰ νὰ τολμήσει στὸ σχολεῖο, στὴν διασκέδαση, στὸν ἀθλητισμό, στὸν ἐλεύθερο χρόνο της καὶ θὰ μᾶς γοητεύσει. Ἄς πάψουμε νὰ ρίχνουμε τὶς πέτρες τοῦ ἀναθέματος ἐναντίον της, δὲν φταίει μόνο αὐτὴ γιὰ τὶς πράξεις της. Ἀκούγοντας τὴν ἀποστολικὴ συμβουλή «γίνου παράδειγμα τῶν πιστῶν καὶ στοὺς λόγους σου καὶ στὴν συμπεριφορὰ σου...»²³, θὰ εἴμαστε σὲ θέση νὰ διδάξουμε, νὰ δώσουμε κάτι ἀπὸ τὴν ἐμπειρία μας, μὲ τὸν ὄρο νὰ εἶναι αὐτὴ πρὸς βελτίωση τῆς ἠθικῆς, μὲ τὴν στενὴ καὶ τὴν εὐρύτερη ἔννοια. Ἐκεῖνο πού λείπει σήμερα ἀπὸ τὰ νιάτα τῆς πατρίδας μας εἶναι τὰ ἰδανικά, γιατί ποιοὶ εἶναι οἱ σωστοὶ μεταδότες τους; Οἱ Ἄγιοι (πού εἴπαμε προηγούμενα) εἶναι τὰ πρόσωπα πού ἐμπνέουν, ἀρκεῖ νὰ στρέψουν οἱ νέοι μας τὸ βλέμμα στὴν Ἐκκλησία πού τοὺς τιμᾷ καὶ ὑμνεῖ. Τὰ λόγια μας εἰλικρινὰ δὲν θέλουν νὰ κρῦψουν στεῖρες ἠθικολογίες, ἀντίθετα ποθοῦν νὰ φανερώσουν τὴν ἀνησυχία τῆς Ἐκκλησίας γιὰ τὰ μικρὰ παιδιὰ Τῆς καὶ πού τὰ καλεῖ κοντὰ Τῆς, κάνοντας

παραχωρήσεις μέχρι του σημείου να μην προδίδει τίποτε από την πίστη Της και τον σωτηριολογικό Της σκοπό σύστασης.

Για τον λόγο αυτό ως αναθεωρήσουμε τις απόψεις μας, σαν Έκκλησία, για το θέατρο, τον αθλητισμό, την τηλεόραση ή και τον κινηματογράφο, αρκεί να μην προσβάλλουν τα ήθη, να μην βοηθούν σε έκτροπες και σε αύξηση της εγκληματικότητας. Άρκει να οικοδομούν, να βοηθούν την κουλτούρα και να προάγουν το πνεύμα. Η Έκκλησία στις ημέρες μας λέει ότι θα ιδρύσει και τηλεοπτικό σταθμό. Μην το θεωρήσουμε τυχαία απόφαση που είναι πρόταση ζωής αντίξια του δημιουργήματος, που καλείται (ή τηλεόραση) να διακονήσει και να μορφώσει, γιατί η τηλεόραση, «...είχε την δυνατότητα, ως μία νέα μορφή τέχνης και τεχνικής, να συμβάλει στην ανανέωση και στην πρόοδο και όχι να παραμείνει ούραγος και μυρηκαστικό μιάς πνευματικής τροφής, που ήδη άλλος λαός και καλλιτέχνες τον φτύνουν»²⁴. Τα άλλαματα πρέπει πρώτα να τα κάνει η Έκκλησία, για να συναντήσει τον νεότερο πληθυσμό της πατρίδας μας και να αποτινάξει το σύμπλεγμα ότι βρίσκεται εκτός ζωής, στο περιθώριο. Άν θα βρει την χαμένη αυτοπεποίθησή Της, τότε θα βαδίσει μαζί και με την νεολαία, στηλιτεύοντας με τον τρόπο Της τα κακώς κείμενα, χαρίζοντας την προστασία Της σ' όλους.

Τρόπος γνωριμίας με την Έκκλησία είναι τα μυστήριά Της, «άλλα χριστοδίδακτα και άλλα αποστολοπαράδοτα..., τα οποία είναι αποκλειστική κληρονομιά και προνόμιο της Έκκλησίας του Χριστού, αντίλουν τη δύναμή τους για να φέρουν στη ζωή μας το Άγιο Πνεύμα, από το απολυτρωτικό έργο του Χριστού»²⁵. Άν τα ξεχάσουμε, τότε με μαθηματική ακρίβεια θα αποκοπούμε και θα είμαστε άνθρωποι χωρίς όξυγόνο πνευματικό και πώς θα ζήσουμε; Άν όμως μετέχουμε καρδιακά, τότε και μόνο τότε, θα έχουμε δύναμη, εμείς και τα παιδιά μας, στην βιοτή μας. Έμεις να έχουμε τη δύναμη να προσφέρουμε το περίσσευμα της καρδιάς μας και της πίστεώς μας και τα παιδιά να είναι σε θέση και με προθυμία να ζήσουν κοντά στο Χριστό, φωνάζοντάς τους «πάντοτε το αγαθόν διώκετε...»²⁶.

Σωστός δρόμος για να μιλήσουμε στα παιδιά για τον Θεό, που πολλοί Τον έχουν ξεορισμένο από την ζωή τους, είναι να τους πούμε τί είναι Θεός και να βρούμε τον όρισμό Του στην Γραφή την Άγία. Όσο και αν ψάξουμε τα θεολογικά βι-

βλία ή ρωτήσουμε θεολόγους τέλειους όλοι θα μάς πούν για τον Θεό το έξης: «Ο Θεός είναι αγάπη»²⁷, τα υπόλοιπα είναι δευτερεύοντα. Μεριμνά μας ως γίνει, «να βοηθήσουμε τα παιδιά να αναγνωρίζουν τις ενέργειες του Θεού μέσα στον χώρο της δικής τους ζωής, στο χώρο της δικής τους γνώσης για τα φυσικά γεγονότα και μέσα στο πλαίσιο των λογικών τους δυνατοτήτων»²⁸. Πρέπει να γίνει ό,τι γίνει με διάκριση, μιá άρετή που λείπει ακόμα και στους πλέον πνευματικούς ανθρώπους και «θα τους πείσωμεν όχι με παχιά λόγια, ούτε με άπειλες για τριγμούς και βρυγμούς των οδόντων ούτε και με τα σκληρά “μη έτούτο” και “μη εκείνο” αλλά με την άδολη και ειλικρινή αγάπη που θα είναι καρπός μετανοούσης και συντετριμμένης καρδιάς και αγαπώσης τον Κύριο»²⁹.

Καθώς ανακαλύπτουμε την καθαρότατη πηγή που λέγεται Έκκλησία δεν μπορούμε να την δείξουμε έτσιθελικά, γιατί υπάρχει ο κίνδυνος να μορφώσουμε χριστιανούς της στιγμής ή του τύπου και μόνο, ή δε ουσία να είναι ξένη στην διδασκαλία μας. Το άμεσο παρελθόν πολλά διδάσκει. Χωρίς ίχνος όμαδοποιήσεως (τον πρόδρομο του άκρατου φανατισμού) ή αύστηρών προτροπών θα είναι δυνατή ή καλή καρποφορία, μάλιστα και πολύκαρπη.

Άν τα καταλάβουμε αυτά τότε θα βαδίσουμε τον σωστό δρόμο έπανευαγγελισμού των νεανικών ψυχών και πλέον θα τις κρατήσουμε, με ιδανικά που απλόχερα θα προσφέρουμε, κοντά στην μεγάλη Οίκογένεια μαζί με την δική τους μικρή οίκογένεια.

Κοντολογίς, ως δώσουμε την πρωτοβουλία στους μικρότερους μας —όσα χρόνια και αν απέχουμε από την ηλικία τους— για να κατακτήσουν κορφές ψηλές αγιότητας και πετυχημένης ζωής με έφοδια που δεν πρέπει να τα κρύβουμε. Μία πάντως είναι ή προϋπόθεση να συνεχίσουμε την δωρεά. Να είμαστε πραγματικά εντάξει για να διδάξουμε πρώτα με τα έργα μας και στην συνέχεια με λόγια. Η διάσταση λόγων και έργων φέρνει τα τελείως αντίθετα αποτελέσματα.

Με πίστη (που έχει άνυπολόγιστη δύναμη), θα αναλάβουμε τις ευθύνες μας, γιατί οί γονείς δεν είναι εργοδότες —και μάλιστα οί στυγνοί— μα οί σύμβουλοι, που θα προάγουν την σχέση των μελών της οίκογένειας. Μιáς ένότητας κάνουμε λόγο, που με το μυστήριο του Γάμου, ο Θεός εύλόγησε και που είναι εκ των πραγμάτων οί γονείς οί πρώτοι που πρέπει να μην κλέψουν τον πόθο για παιδεία,

τὴν δίψα γιὰ ἀγνότητα, κρύβοντας τὰ ἰδανικὰ στὸ χρονοντούλαπο, ἄν καὶ εἶναι πλασμένα τὰ παιδιὰ γι' αὐτά, γιατί ἐλάχιστοι ἔτσι τὸ θέλουν.

Πρὶν τὸ τέλος θεωρῶ σκόπιμο νὰ ἀναφερθοῦμε ἐν ὀλίγοις στὸ Γάμο, στὸ ἓνα ἀπὸ τὰ ἑπτὰ μυστήρια τῆς Ἐκκλησίας μας. Στὸν τῆς Κανᾶ τῆς Γαλιλαίας γάμο, ὁ Ἰησοῦς ἔκανε τὸ πρῶτο θαῦμα Του³⁰, δίνοντας τὴν προτύπωση ἐνὸς ἄλλου πνευματικοῦ γάμου, διὰ τοῦ ὁποῦ δημιουργήθηκε μία ἄλλη ἀπείρως μεγαλύτερη Οἰκογένεια, πού τόσο εἶπαμε μέχρι στιγμῆς, ἡ Ἐκκλησία. Ἔτσι «ὁ γάμος εἶναι εἰκόνα ἀλλὰ καὶ πρόγευση τοῦ γαμήλιου δεῖπνου τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ»³¹. Καθὼς θὰ τὸν δοῦμε μὲ τὸν ἐσχατολογικὸ του χαρακτήρα, θὰ κατανοήσουμε τὴν σπουδαιότητά του καὶ τὴν ὑψηλὴ ἀποστολή του στὴν κοινωνία μας, πού ἀπὸ τὰ ἐρείπια πρέπει νὰ ἀναστηλώσουμε οἰκογένειες ἅγιες, σεμνότητας παράδειγμα.

Γιὰ τελευταῖα λόγια θὰ δανειστοῦμε τὰ λόγια Πατέρα καὶ Δασκάλου μας, πὼς «ἡ Ἐκκλησία εἶναι γαλήνιο λιμάνι»³² γιὰ νὰ τακτοποιήσουμε στὸν ἔσω μας κόσμο ἐννοίες πού πολλὲς φορὲς τις παρεξηγοῦμε. Τὴν θεωροῦμε μόνο σὰν ναό, μόνο σὰν γιορτὲς μὲ εὐχὲς καὶ δῶρα καὶ στὴν καλύτερη περίπτωση σὰν χῶρο προσευχῆς σὲ ὄρες μέγιστης ἀνάγκης, παντοῦ κυριαρχεῖ τὸ συμφέρον.

Ὅχι, μιλήσαμε τόσο πολὺ καὶ κουραστικά γιὰ παιδιὰ καὶ νιάτα (ἐννοίες ἴδιες ἢ καὶ ταυτόσημες μερικὲς φορὲς) καὶ τὴν σχέση τους μὲ τὴν οἰκογένεια, μικρὴ ἢ μεγάλη, γιατί ὅταν ὑπάρξουν οἱ ὅροι συμβίωσης οἱ ὀρθόδοξοι τότε καὶ θὰ σωθοῦν, σὰν τὰ καρᾶβια ἢ τίς βάρκες στὰ λιμάνια σὲ περίπτωση ἀκόμα καὶ μέγιστης κακοκαιρίας. Τὰ προβλήματα τῆς ζωῆς μας ἀναμφισβήτητα φέρνουν τρικυμίες ἐπικίνδυνες γιὰ καταποντισμό. Ἡ Κυριακὴ φωνὴ «ἀφήσατε τὰ παιδιὰ νὰ ἔρχονται πλησίον μου καὶ μὴ τὰ ἐμποδίζετε...»³³ ἀκούγεται συχνὰ πυκνὰ ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία, γιατί μόνο Ἐκείνη ἔχει τὴν δυνατότητα καὶ νὰ κρατᾶ τὰ λόγια αὐτὰ διὰ τῶν Γραφῶν, γιατί «τὸ κήρυγμα τοῦ Εὐαγγελίου εἶναι γιὰ τὴν Ἐκκλησία ὀργανικὴ ἀνάγκη... καὶ χρέος πρὸς ὅλους τοὺς ἀνθρώπους πού πρέπει νὰ ἐκπληρώσουμε μὲ δύναμη, μὲ πίστη, μὲ ταπείνωση, μὲ ἐπιμέλεια καὶ μὲ ἀγάπη»³⁴ καὶ εἶναι σὲ θέση νὰ τὰ κάνει πράξη. Ἐμπρὸς λοιπὸν ἄς ξεκινήσουμε, κάτι σίγουρα καὶ θὰ πετύχουμε.

τῶ μέσῳ ἡμῶν», σελ. 146.

15. Α' Κορ. ιγ', 13.

16. Ματθ. δ', 16.

17. Βλ. περιοδικὸ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ», 15.6.1981, σελ. 266.

18. Σοφ. Κουλόμζιν: ὁ. π., σελ. 124.

19. Α' Ἰωάν. β', 14.

20. Σεβ. Γόρτυνος καὶ Μεγαλοπόλεως κ. Θεόφιλος: «Ἐσεῖς οἱ Χριστιανοὶ γονεῖς», σελ. 27.

21. Ρωμ. ιβ', 5.

22. Ἀρχιμ. Διονυσίου Μπέκου: «Σύγχρονοι μέθοδοι ἀνατροπῆς τῶν παιδιῶν», σελ. 269.

23. Α' Τιμ. δ', 12.

24. Στ. Κεκριδῆ: «Ἰχνηλασιές σὲ νεανικοὺς προβληματισμούς», σελ. 76.

25. Σεβ. Δράμας κ. Διονύσιος στὸ βιβλίο: «Τὰ Μυστήρια τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἡ Πρεσβυτέρα», σελ. 13.

26. Α' Θεσ. ε', 15.

27. Α' Ἰωάν. δ', 16.

28. Σοφίας Κουλόμζιν: ὁ. π., σελ. 30.

29. Περιοδικὸ «ΑΓΙΟΣ ΒΗΣΣΑΡΙΩΝ», Ὀκτώβριος - Δεκέμβριος 1986.

30. Βλ. Ἰωάν. β', 1-12.

31. Γ. Πατρώνου: «Γάμος καὶ ἀγάμια», σελ. 22.

32. Ἱερὸς Χρυσόστομος, Migne 50, 715.

33. Μάρκ. ι', 14.

34. Περιοδικὸ «ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ», τεύχος 3/1-2-1985.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗΣ ΔΙΑΚΟΝΙΑΣ

Ἀρχιμανδρίτου Χριστοφόρου Γ. Σταυροπούλου, Η ΘΕΙΑ ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΑ - Μυστήριο Μυστηρίων. Ἀθήνα 1994, σχῆμα 14X21 ἑκατ., σσ. 286.

Πρόκειται γιὰ μία ὀλοκληρωμένη ἐξέταση καὶ ἐκθεση τῆς ὀρθόδοξου ἀγιογραφικῆς καὶ πατερικῆς πίστεως σὲ σχέση μὲ τὸ Μυστήριο τῆς Θεῆς Εὐχαριστίας. Ὁ ἐμπειρὸς λειτουργὸς καὶ δόκιμος συγγραφέας σὲ δύο Μέρη καὶ ἔντεκα Κεφάλαια κάνει λόγο γιὰ κάθε πτυχὴ τῆς οὐσίας τοῦ Μυστηρίου, τῶν προϋποθέσεων τῆς συμμετοχῆς σ' αὐτὸ καὶ τῶν σωστικῶν ἀποτελεσμάτων τῆς Μεταλήψεως. Τὸ βιβλίο, μὲ ἐλκυστικὸ ἐξώφυλλο καὶ 18 ὀλοσέλιδες ἐκτὸς κειμένου εἰκόνες σὲ τετραχρωμία, θὰ ἀποτελέσει ὠφέλιμο πνευματικὸ ἐντρύφημα τῶν χριστιανῶν καὶ πολύτιμο βοήθημα τῶν κληρικῶν καὶ κηρῶν τοῦ θείου λόγου.

Ἀνδρέου Θεοδώρου, «ΠΙΣΤΕΥΩ ΕΙΣ ΕΝΑ ΘΕΟΝ». Ματιὲς στὸ ὀρθόδοξο Δόγμα μὲ βάση τὸ ἱερὸ Σύμβολο τῆς Πίστεως. Ἀθήνα 1993, σχῆμα 14X21 ἑκατ., σσ. 304.

Μὲ τὴ γνωστὴ ἀκριβεία στὴ διατύπωσή του, ὁ πανεπιστημιακὸς συγγραφέας δίνει μιὰ σύντομη ἐξήγηση τῶν δογματικῶν ἀληθειῶν τῆς Πίστεώς μας. Στὴ δημοτικὴ γλώσσα καὶ μὲ βάση τὸ Σύμβολο τῆς Πίστεως ἐκτίθεται ἡ Δογματικὴ διδασκαλία τῆς ὀρθόδοξου Ἐκκλησίας, ἐνῶ στὸ Παράρτημα τοῦ βιβλίου γίνεται ἀνάλυση τῶν Δέκα Ἐντολῶν καὶ τῆς ἐπὶ τοῦ Ὁρους Ὁμιλίας τοῦ Κυρίου μας. Ἔργο χρήσιμο σὺς κληρικούς, τοὺς θεολόγους, ἀλλὰ καὶ σὲ κάθε χριστιανό.

12. Μάρκ. η', 34.

13. Στάθι Κεκριδῆ: ὁ. π., σελ. 18.

14. Πρωτ. Γεωργίου Μεταλληνού: «Ἐνορία: ὁ Χριστὸς ἐν

ΝΕΟΜΑΡΤΥΡΕΣ ΚΑΙ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ¹

Τοῦ πανοσ. ἀρχιμ. κ. ΧΡΥΣ. Π. ΑΒΑΓΙΑΝΟΥ, Ἱεροκήρυκος

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'

ΝΕΟΜΑΡΤΥΡΕΣ

Ἐπειδὴ οἱ μισοὶ περίπου ἀπὸ τοὺς ἐορταζόμενους αὐτὲς τὶς ἡμέρες Ἁγίους τῆς Λέσβου εἶναι Νεομάρτυρες, γι' αὐτὸ καὶ ἐπελέγησαν ὡς κεντρικὸ θέμα τῆς σημερινῆς διαλέξεως². Καὶ ἄλλοτε, τέτοια ἐορταστικὴ περίοδο, ἀπασχόλησαν τὸ βῆμα αὐτό. Ἰκανοὶ ὀμιλητὲς διαπραγματεύθηκαν ἀπὸ ἱστορικὴ καὶ θεολογικὴ ἄποψη τὸ σπουδαῖο αὐτὸ θέμα τῆς νεώτερης ἐκκλησιαστικῆς μας ἱστορίας, ἀλλὰ καὶ τοῦ ἐθνικοῦ μας βίου³. Ἐτσι οἱ εὐσεβεῖς καὶ φιλόστοργες χριστιανοὶ τῆς πόλεώς μας ἦλθαν σὲ κάποια γνωστικὴ ἐπαφὴ μὲ τὸ ἀξιομνημόνευτο αὐτὸ ἱστορικὸ ζήτημα καὶ μέσα στὴ συνειδήσή τους σχημάτισαν κάποια σαφὴ εἰκόνα τοῦ Νεομάρτυρος.

Ἀλλὰ οἱ Νεομάρτυρες, τοὺς ὁποίους ἐπάξια ἀντιπροσωπεύει ὁ πολιοῦχος καὶ προστάτης τοῦ νησιοῦ μας Ἁγιος Θεόδωρος ὁ Βυζάντιος, εἶναι ἀπὸ τὰ ἱστορικὰ θέματα ποὺ μοιάζουν μὲ ἀνεξάντλητες πηγὲς ἠθικοῦ καὶ ἐθνικοῦ φρονηματισμοῦ, διδαγμάτων καὶ ὠραίων αἰσθημάτων. Εἶναι ἀπὸ τὰ θέματα ἐκεῖνα τῶν ὁποίων ἡ ἐπανάληψη ἀποτελεῖ ἐξαιρετικὴ ἀνάγκη καὶ ἡ παραμέλησή τους ἀνεπίτρεπτη ἀδιαφορία καὶ γιὰ τὰ ὁποῖα δὲν θὰ χαρακτηρισθῇ κάποιος τόσο προπετής, ἐὰν ἐπαναλάβῃ τὰ πλήρη αὐτοπεποιθήσεως λόγια τοῦ Ἁπ. Παύλου: «τὰ αὐτὰ γράφειν ὑμῖν, ἐμοὶ μὲν οὐκ ὀκνηρόν, ὑμῖν δὲ ἀσφαλὲς» (Φιλ. 3,1).

1. Συμβατικὸς ὄρος

Καὶ ἀφοῦ γενικώτατα καὶ ἀόριστα ὑπαινιχθήκαμε τὴ σπουδαιότητα τῆς προσεκτικῆς μελέτης τοῦ θέματος, ἃς ἔλθουμε στὸν ὄρο «Νεομάρτυρες», πρὸς «ἐπίσκεψή» του, σύμφωνα καὶ μὲ τὴν πάντα ἀξιοπρόσεκτη συμβουλὴ τῶν σοφῶν προγόνων μας. Ὅπως εἶναι εὐνόητο καταχωρήθηκαν στὶς δέλτους τῆς ἐκκλησ. ἱστορίας μὲ τὸ ἐπίθετο αὐτὸ γιὰ νὰ διακριθοῦν ἀπὸ τοὺς παλαιούς, τοὺς ἀρχαίους μάρτυρες τῆς πίστεώς μας. Τοὺς μάρτυρες τῶν πρώτων κυρίως αἰώνων, ἡ ἀνάμνηση τῶν ὁποίων διεγείρει στὶς ψυχές μας αἰσθήματα ὑπερηφάνειας καὶ ἐν Κυρίῳ καυχήσεως.

Ἀλλὰ τὸ ἐπίθετο νέος ἔχει πάντοτε περιορισμένη ἰσχὺ στὸν κόσμον αὐτό. «Τὰ πάντα ρεῖ». Τὸ νέο γρήγορα γίνεται παλαιό. Καὶ οἱ Νεομάρτυρες ὕστερα ἀπὸ μερικὲς ἑκατονταετίες, ἐὰν δώσῃ ὁ μακρόθυμος Θεός, θὰ ὑπαχθοῦν στὸ χορὸ τῶν παλαιῶν μαρτύρων. Ἦδη ὁ ἱ. Χρυσόστομος στὶς ἡμέρες του, τὸν Δ' αἰῶνα, ἀναφέρεται κάπου σὲ νέους μάρτυρες, τοὺς ὁποίους καὶ συγκρίνει μὲ τοὺς ἀρχαίους μάρτυρες, γιὰ νὰ καταλήξῃ σοφά, ὅτι δὲν χωρεῖ μεταξὺ τους καμμία σύγκριση. Ἄν βλέπεις, θὰ παρατηρήσει, διαφορὰ ἀνάμεσα σὲ παλιὰ καὶ καινούργια μαργαριτάρια, θὰ βρεῖς διαφορὰ στὸ μαρτύριο χριστιανῶν, παλαιότερων καὶ νεώτερων ἐποχῶν. «Τοιοῦτος τῆς Ἐκκλησίας ὁ θησαυρός, νέους καὶ παλαιούς ἔχων μαργαρίτας, ἀλλ' ἐν ἀπάντων τὸ κάλλος»⁴.

Συμβατικὸς, λοιπόν, μᾶλλον ὁ ὄρος Νεομάρτυρες συνδεδεμένος πάντοτε συνειρμικὰ μὲ τὴ σκοτεινὴ περίοδο τῆς Τουρκοκρατίας. Καὶ τοῦτο διότι ἡ μελέτη τῶν διασωθέντων Μαρτυρολογίων τους δείχνει ζηλευτὴ ὁμοιότητα τοῦ μαρτυρίου των μὲ τὰ ἀρχαῖα μαρτύρια, γεγονός ποὺ ἀποδεικνύει, ὅτι μία καὶ ἡ αὐτὴ εἶναι ἡ Ἐκκλησία διὰ μέσου τῶν αἰώνων. Ἡ Ἐκκλησία στὴν ἐποχὴ τοῦ Θεοδώρου τοῦ Μεγαλομάρτυρος εἶναι ἡ ἴδια καὶ στὴν ἐποχὴ Θεοδώρου τοῦ Νεομάρτυρος. Ὅπως ἓνας καὶ ὁ Ἰησοῦς Χριστός. «Χθὲς καὶ σήμερον ὁ αὐτὸς καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας» (Ἐβρ. 13,8). Ὅπως Ἐνα καὶ τὸ Αὐτὸ πάντοτε Ἁγιο Πνεῦμα ποὺ «συγκροτεῖ τὸν θεσμὸν τῆς Ἐκκλησίας» καὶ τὴν ζωοποιεῖ καὶ τὴν κατευθύνει εἰς πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν. Αὐτὸ τὸ Πανάγιο Πνεῦμα ἐνέπνευσε τὸ ἐνθουσιαστικὸ στοιχεῖο καὶ στὴν Ἐκκλησία τῆς τουρκοκρατούμενης πατρίδας μας, ὅπως καὶ στὴν Ἐκκλησία τῶν πρώτων αἰώνων.

2. Ἐκ μετανοίας

Ἐνα πάντως γνώρισμα χαρακτηριστικὸ τῶν Νεομαρτύρων, ποὺ δὲν ἀπαντᾷ στοὺς μάρτυρες τῶν πρώτων χριστιανικῶν αἰώνων, τοῦλάχιστον τόσο ἔντονα, εἶναι ὅτι ἀνήκουν στοὺς ἐκ μετανοίας χριστιανούς. Οἱ περισσότεροὶ εἶχαν ἀρνηθῆ τὴ χριστιανικὴ τους πίστη. Κάτω ἀπὸ τὸ βάρος τῶν ἀνυπόφορων δεινῶν τῆς δουλείας ἔχα-

σαν κάθε ήθική αντίσταση και παρέδωσαν τὰ όπλα τής πίστεως. Η ψυχή τους δέν είχε τὸ κουράγιο τὴν ώρα τής φοβερής δοκιμασίας νὰ επαναλάβει τὴ γρανιτένια πίστη τῶν παλαιῶν μαρτύρων: «Δριμύς ὁ χειμῶν (τῶν διωγμῶν), ἀλλὰ γλυκὺς ὁ Παράδεισος»⁵.

Ἐτσι ἰσχυρότερος ὁ πειρασμὸς ἔκαμπε τὴν ψυχική τους αντίσταση, μὲ ἀποτέλεσμα τὸ θρίαμβο τοῦ κακοῦ ἐπάνω στὴν ἀνθρώπινη θέληση. Πολλοὺς τότε θρήνησε ἡ πατρίδα μας, Ἕλληνες καὶ χριστιανούς, καθὼς τοὺς ἔβλεπε αἰχμάλωτους, ταλαίπωρους νὰ σύρωνται πίσω ἀπὸ τὸ ἄρμα τοῦ θριαμβευτῆ. Μ. Ἀσία, Ἑπείρος, Ἀλβανία, Θράκη, Μακεδονία, Κρήτη, Κύπρος καὶ Πόντος, ἐδάφη καθαρῶς ἑλληνικά, ἔγιναν τὸ θέατρο ὅπου παίχθηκε τὸ φρικιαστικὸ δράμα τοῦ ἐξωμοτισμοῦ. Χιλιάδες φίμωσαν τὴ συνείδησή τους, ἔπεσαν καὶ προσκύνησαν τὸ θηρίο τής Ἀποκαλύψεως γιὰ νάχουν τὴν εὐνοιά του καὶ νὰ περάσουν τὸ ὑπόλοιπο τής ζωῆς των μὲ τὶς πιὸ στοιχειώδεις ἀνάσεις. Ἀσφαλῶς μὲ πόνο ψυχῆς πρόδωσαν τὸ Χριστὸ τους, πὸ τοὺς πρότεινε τὸ σταυρὸ τής θυσίας, πὸ τοὺς καλοῦσε στὸν ἀνηφορικὸ Γολγοθᾶ τὸ στεφανωμένο μὲ τὴ δόξα τής Ἀναστάσεως, καὶ ἀκολούθησαν τὸ Μωάμεθ πὸ τοὺς πρότεινε ἀνεση καὶ τρυφή καὶ στὴν παρούσα καὶ τὴν ἐπέκεινα τοῦ τάφου μελλοντικὴ ζωή.

Ἐναντίον ὄλων αὐτῶν τῶν προγόνων μας, πὸ ἐξισλαμίσθησαν κάτω ἀπὸ τὴν πίεση τής σκληρῆς πραγματικότητας καὶ ἀνέμιξαν τὸ αἷμα τους μὲ τὸ αἷμα τῶν βαρβάρων, κανεῖς μας δέν τολμᾷ νὰ ρίξει τὸ λίθο τοῦ ἀναθέματος. Ζωηρὴ καὶ κατευναστικὴ ἀντηχῆ μέσα μας ἡ φωνὴ τοῦ Θεανθρώπου: «ὁ ἀναμάρτητος ὑμῶν πρῶτος βάλετω λίθον ἐπ' αὐτήν» (Ἰω. 8,7). Ἐὰν σήμερα, μέσα στὸ φῶς τής ἐλευθερίας καὶ τῶν ἀνάσεων, ἡ εἰκόνα τοῦ Χριστιανισμοῦ, πὸ συνθέτει ἡ καθημερινὴ μας ζωὴ, εἶναι τόσο ἀχνὴ καὶ σκιώδης, ἀνευρη καὶ ἰσχνή, τί νὰ περιμέναμε ἐκείνη τὴν ἐποχὴ μὲ τοὺς μύριους κινδύνους καὶ τὶς ἀφόρητες πιέσεις;

Καὶ ὁμως καὶ τότε, στὴ μακραίωνη δουλεία τοῦ Γένους μας, ὁ Χριστιανισμὸς τής οὐσίας, μὲ τὸ Σταυρὸ καὶ τὴν Ἀνάσταση, δέν εἶχε πεθάνει. Τὴν αἰώνια νεότητά του μᾶς τὴν φανέρωσαν οἱ Νεομάρτυρες. Γι' αὐτὸ καὶ μέχρι σήμερα τοὺς εὐγνωμονοῦμε, ἀφοῦ σὺν τοῖς ἄλλοις ἀποτελοῦν ἀκαταμάχητο ἀπολογητικὸ τεκμήριο ὑπὲρ τής πίστεώς μας.

Δέν ἔσβησε, λοιπόν, οὔτε θὰ σβῆσει ἀπὸ τὸ πρόσωπο τής γῆς ἡ Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ, ἔστω καὶ ἂν πέσουν ἐπάνω της ὄλες οἱ δυνάμεις τοῦ κακοῦ. «Καὶ πύλαι Ἰδοῦ οὐ κατισχύσουσιν αὐτῆς» (Ματθ. 16,18). Μαζὶ μὲ τὶς ἄλλες ἀποδείξεις, πὸ κρατᾶμε στὴ φαρέτρα μας γιὰ τοὺς αἰώνιους ἐχθροὺς καὶ συκοφάντες τής πίστεώς μας, εἶναι καὶ τούτη: Οἱ νέοι καλλίνικοι Μάρτυρες τής Τουρκοκρατίας. Μέσα στὴν ἀπελπιστικὴ κατάσταση, πὸ βρέθηκε ἡ Ἐκκλησία μὲ τοὺς διωγμούς, τοὺς ὁμαδικοὺς ἐξισλαμισμοὺς, τὴν ἀμάθεια τοῦ Κλήρου, τὶς δυσειδαιμονίες τοῦ λαοῦ, τὴν παρατεινόμενη δουλεία, οἱ Νεομάρτυρες μὲ τὸ μαρτύριό τους σκόρπισαν φῶς καὶ ἐλπίδα.

Ἐπεσαν βέβαια, ὅπως καὶ ἄλλοι πολλοί. Καὶ ἡ πώση τους ἦταν μεγάλη. Ἐπεσαν ἀλλὰ μέσα στὸ ὑποσυνειδητὸ τους ἀχνόφεγγε μία ἀπὸ τὶς πιὸ βασικὲς διδαχῆς τοῦ Εὐαγγελίου τής προδομένης θρησκείας. Ἡ διδαχὴ ὅτι ὁ Θεὸς τῶν χριστιανῶν εὐχαρίστως ξαναδέχεται πάλι τὸ χριστιανὸ πὸ ἔπεσε καὶ σηκώθηκε καὶ πῆρε τὴν ἀπόφαση νὰ ἐπιστρέψει κοντὰ του. Ἡ μετάνοια ἐξαλείφει τὸ κακὸ παρελθὸν καὶ ἀνοίγει σίγουρα τὸ δρόμο γιὰ ἓνα φωτεινότερο μέλλον. Αὐτὴ ἡ διδαχὴ, ἀπὸ τὶς πιὸ δυνατῆς τοῦ Εὐαγγελικοῦ λόγου, ἔγινε ἡ πρωταρχικὴ αἰτία νέοι ἄνθρωποι νὰ ξεπλύνουν τὴ ντροπὴ τοῦ ἐξισλαμισμοῦ καὶ νὰ πλουτίσουν τὸ πάνθεο τῶν ἡρώων τής πίστεώς μας καὶ νὰ ἀνανεώσουν τὴν πίστη στὴ θρησκεία τοῦ Χριστοῦ.

Ἐραῖα ὁ Ἅγιος Νικόδημος ὁ Ἁγιορείτης, ὁ ὁποῖος ἔζησε τὸ δράμα τοῦ ἐξωμοτισμοῦ σὶς ἡμέρες του, τοποθετεῖ στὸ στόμα Νεομάρτυρος ἐμπνευσμένο προτρεπτικὸ λόγο, ὅπου ἐκ πείρας ἐννοεῖται ἀπευθύνει σὲ συμπατριῶτες του τὸ δυναμικὸ κήρυγμα τής μετάνοιας:

«Διὰ ἐσᾶς τοὺς ἀρνησιχρίστους προσθέτομεν ἐδῶ χωριστὰ τὰ ἐξῆς... ἤγουν, ὅτι δέν εἶναι τόσον παράδοξον, τὸ νὰ νικηθῆτε ἀδελφοί, καὶ νὰ πέσετε εἰς τοῦτο τὸ πῶμα τής ἀρνήσεως, διὰ τί εἰς τοῦτον τὸν κόσμον γίνεται πόλεμος παντοτεινὸς τοῦ διαβόλου μὲ τὸν ἄνθρωπον' καὶ πότε ὁ ἄνθρωπος νικᾷ, πότε νικάται' ἐπιτάκις γὰρ πεσεῖται δίκαιος καὶ ἀναστήσεται» (Παρ. 24,16). Οὐδὲ εἶναι κανένα καινούργιο πρᾶγμα τοῦτο, ὅπου ἠκολούθησεν εἰς ἐσᾶς' αὐτὴν τὴν συμφορὰν ἔπαθον τόσοι καὶ τόσοι ἀπὸ ἡμᾶς τοὺς νέους μάρτυρας, οἵτινες ἠρνήθησαν τὸν Ἰησοῦν Χριστὸν καὶ τὴν πίστιν τους. Τὸ παράδοξον ἀληθῶς

καὶ μέγα κακὸν εἶναι τὸ νὰ μείνετε εἰς αὐτὸ τὸ ἀξιοδάκρυτον πῶμα, ὅπου ἐπέσετε καὶ τὸ νὰ μὴ θελήσετε νὰ σηκωθῆτε ἀπὸ αὐτό. Σᾶς παρακινουῦμεν λοιπόν, ἀδελφοί, νὰ μιμηθῆτε ἡμᾶς τοὺς ὁμοιοπαθεῖς ἀδελφούς σας καὶ νὰ πιασθῆτε δεύτερον εἰς τὸν πόλεμον μὲ τὸν ἐχθρὸν ὅπου σᾶς ἐνίκησε, καὶ νὰ μὴν τὸν ἀφήσετε πλέον ἕως ὅπου κατὰ κράτος νὰ τὸν νικήσετε...

... Ἀνδρίζεσθε λοιπόν ἀδελφοί καὶ κραταιούσθω ἡ καρδιά σας εἰς τὸν ἀγῶνα τοῦ Μαρτυρίου· μὴ σᾶς νικήσῃ ἡ προσπάθεια καὶ ἀγάπη γονέων, ἀδελφῶν, συγγενῶν, γυναικός, τέκνων καὶ ὑπαρχόντων. Μὴ σᾶς ἐμποδίσῃ ἀπὸ τὴν μακαρίαν ὁδὸν τῆς ἀθλήσεως ἢ φιλία πλούτου, δόξης, ἡδονῆς παντός τοῦ Κόσμου καὶ τῶν ἐν Κόσμῳ· οὔτε αὐτὴ ἢ φιλία τῆς ἰδίας σας ζωῆς.

... Μὴ σᾶς φοβίσουν ἀδελφοί τὰ ἄγρια πρόσωπα τῶν τυράννων, οὔτε τὸ πλῆθος αὐτῶν, οὔτε ἡ φωναῖς τους, ἢ φούρκαις, τὰ τζεγγέλια, ἢ πυρκαϊαῖς».

Αὐτὲς τίς ἐγκάρδιες προτροπὲς ἀπηύθυνε ὁ Ἅγ. Νικόδημος ὁ Ἁγιορείτης μὲ τὸ στόμα τοῦ Νεομάρτυρος στοὺς Iarpsi, τοὺς «πεπτωκότας» τῶν ἡμερῶν τοῦ. Τὸ κήρυγμά του κατὰ βάθος ἦταν «προτρεπτικὸς εἰς μαρτύριον», ἀφοῦ μετὰ τὴ γνωστὴ καὶ συνηθισμένη διαδικασία, ποὺ ἀκολουθεῖ κάθε μετανοημένος χριστιανὸς προκειμένου νὰ ἀναπαύσῃ τὴ συνειδήσή του, συμβούλευε τὰ ἐξῆς:

«Υστερα ἀπὸ ὅλα ταῦτα, νὰ σηκωθῆτε νὰ υπάγετε εἰς τὸν τόπον ἐκεῖνον ὅπου ἠρνήθητε τὸν Χριστὸν πρότερον, καὶ ἐκεῖ νὰ ἀρνηθῆτε τὴν θρησκείαν ἐκείνην ὅπου ἐδέχθητε, καὶ νὰ ὁμολογήσετε τὴν πίστιν τοῦ Χριστοῦ καὶ ἐν τῇ ὁμολογίᾳ ταύτῃ νὰ χύσετε τὸ αἷμα σας καὶ νὰ ἀποθάνετε. Ἐτῆ ἐκάμαμεν ἡμεῖς καὶ μὲ τὴν χάριν τοῦ Χριστοῦ ἐνίκησαμεν. Ἐτῆ κάμετε καὶ σεῖς διὰ νὰ νικήσετε. Ἐπειδὴ σᾶς λέγομεν καὶ τοῦτο ἀδελφοί, ὅτι ἐσεῖς ὅπου ἠρνήθητε μίαν φορὰν τὸν Χριστὸν, ἀγκαλὰ καὶ ἠμπορεῖτε νὰ σωθῆτε διὰ μετανοίας καὶ ἰκανοποιήσεως, ὅπου διορίζουν οἱ θεῖοι κανόνες, χωρὶς νὰ μαρτυρήσετε, ἢ μετάνοιά σας ὅμως αὐτὴ δὲν εἶναι τελεία καὶ ὀλοκάρδιος, ἀλλὰ ἀτελής, μερικὴ καὶ κολοβή, μὲ τὸ νὰ μὴ ἐξισοῦται καὶ νὰ ἀγαλογῆ ὁ Κανόνας καὶ ἡ ἰκανοποίησις μὲ τὸ σφάλμα τῆς ἀρνήσεως, καὶ μὲ τὰ ἄλλα ἀμαρτήματα ὅπου ἐκάματε εἰς τὸν καιρὸν τῆς ἀρνήσεως»⁶.

Ἔτσι, γιὰ νὰ ἐπανέλθουμε στὴ λογικὴ συνέ-

χεια τῆς ὁμιλίας, ναὶ μὲν ὁ ὅρος Νεομάρτυρες εἶναι συμβατικός, ἀφοῦ γιὰ ἀπόμακρους χρονικά ἀπογόνους μας θὰ ἐξισοῦνται μὲ τοὺς παλιούς μάρτυρες, πλὴν ὅμως ὠρισμένα ἱστορικὰ δεδομένα συνεργοῦν ὥστε ν' ἀποτελέσουν ἰδιαίτερη ἀγιολογικὴ ἐνότητα. Τὸ πρῶτο δεδομένο ἀπὸ τὴν ἱστορία μας εἶναι ὅτι οἱ περισσότεροι ἦσαν ἐκ μετανοίας χριστιανοί. Ἀφοῦ ἀλλαξοπίστησαν καὶ μετενόησαν, ἀργότερα μέσα σ' ἓνα ἔντονα φορτισμένο θρησκευτικὸ κλίμα πρωτοχριστιανικοῦ ἱεροῦ ἐνθουσιασμοῦ καὶ ἀναβίωσης τῶν αὐστηρῶν ἀπόψεων γιὰ τὴν ἐπανένταξιν τῶν «πεπτωκότων», ἔπλυναν τὴ στολὴ τῆς ψυχῆς των μὲ τὸ ἴδιο τους τὸ αἷμα.

3. Διὰ μαχαίρας Ἀγαρηνῶν

Τὸ δεῦτερο ἱστορικὸ δεδομένο, ποὺ συνενώνει τὰ ἱερὰ αὐτὰ σφάγια σὲ ξεχωριστὸ σύνολο, εἶναι ὅτι ὅλοι ἐτελειώθησαν διὰ μαχαίρας Ἀγαρηνῶν. Τοὺς Νέρωνες, τοὺς Δεκίους καὶ Διοκλητιανούς εἶχαν ἀντικαταστήσει οἱ φανατικοὶ λάτρεις τοῦ Μωάμεθ. Γι' αὐτὸ καὶ μελετητὲς τῆς νεώτερης ἐκκλησιαστικῆς μας ἱστορίας διευρύνουν τὰ χρονικὰ πλαίσια, μέσα στὰ ὁποῖα ἔλαμψαν οἱ Νεομάρτυρες τοῦ Χριστοῦ. «Τὸ μαρτύριον καὶ ὁ ἐξισλαμισμὸς ἀπὸ τοῦ ἰβ'-ιγ' αἰῶνος διὰ τὴν χριστιανικὴν Ἀνατολὴν εἶχε τὸν αὐτὸν φορέα, ἦτοι τὸ τουρκικὸν στοιχεῖον καὶ τὰ αὐτὰ αἷτια, ἦτοι τὸν θρησκευτικὸν φανατισμὸν, τὴν μισαλλοδοξίαν καὶ τὸν σωβινισμὸν καὶ τὴν οικονομικὴν ἀπλησίαν τῶν Τούρκων. Ταῦτα ἴσχυσαν τόσον διὰ τὴν μετὰ τὴν ἄλωσιν ὅσον καὶ διὰ τὴν πρὸ τῆς ἀλώσεως ἐποχὴν. Ἐπομένως εἰς τὸν ὀρθόδοξον καὶ μάλιστα τὸν ἑλληνικὸν χώρον, Νεομάρτυρα πρέπει νὰ καλοῦμεν πάντα ὁμολογητὴν τῆς εἰς Χριστὸν πίστεως, θανατωθέντα καθ' οἰονδήποτε τρόπον ὑπὸ τῶν Ὀθωμανῶν Τούρκων ἀπὸ τοῦ ἰβ'-ιγ' αἰῶνος, ὅτε οὔτοι ἤρχισαν καταλαμβάνοντες ἐδάφη εἰς τὴν Μικρὰν Ἀσίαν»⁷.

(Συνεχίζεται)

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ

Παρακαλοῦνται οἱ συνδρομητὲς τῶν περιοδικῶν «ΕΚΚΛΗΣΙΑ», «ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ» καὶ «ΘΕΟΛΟΓΙΑ», κάθε ἀλλαγὴ τῆς διευθύνσεώς τους νὰ τὴ γνωρίζουν ἀμέσως στὰ Γραφεῖα τῶν Περιοδικῶν, Ἰωάννου Γενναδίου 14, 115 21 Ἀθήνα, ἀναφέροντας ἀπαραίτητα καὶ τὴν παλαιὰ τους διεύθυνση, γιὰ νὰ γίνετα κανονικὰ ἢ ἀποστολὴ τῶν Περιοδικῶν.

Τηλ. καὶ Fax 72 18 308.

Οι κυβερνήσεις τής Ευρωπαϊκής Ένώσεως μπροστά στο πρόβλημα τών αϊρέσεων και τής παραθρησκείας

3. Όμόσπονδες Χώρες*

Τοῦ π. ΑΝΤΩΝΙΟΥ ΑΛΕΒΙΖΟΠΟΥΛΟΥ, Δρ. Θεολ. - Δρ. Φιλολ.

Έχοντας ὑπόψη αὐτὴ τὴν ἐκμετάλλευση, ὁ ἴδιος βουλευτὴς πρότεινε:

«Ἐδῶ πρέπει, παράλληλα μὲ τὴ διαφώτιση μέσω τοῦ ὑπουργείου, νὰ ἀκολουθήσει καὶ πληροφόρηση τῶν Ἑργατικῶν Συνδικάτων, τοῦ Βιομηχανικοῦ καὶ Ἑμπορικοῦ Ἐπιμελητηρίου καὶ τοῦ Βιοτεχνικοῦ Ἐπιμελητηρίου. Οἱ προσφορὲς πὺ μεταξὺ ἄλλων κάνει ἡ Human ὁδηγοῦν στὸ συμπέρασμα ὅτι οἱ πληροφορίες πὺ συλλέγονται καὶ ἡ εἰκόνα τῆς προσωπικότητας πὺ προσδιορίζεται, καταγράφονται στοὺς ἠλεκτρονικοὺς ὑπολογιστὲς καὶ χρησιμοποιοῦνται μακροχρόνια περαιτέρω δραστηριότητες ἄλλων καμουφλαρισμένων ὀργανώσεων. Ἐδῶ ὑφίσταται ἡ δυνατότητα ἔρευνας τῆς ὑπηρεσίας προστασίας τῶν στοιχείων, πὺ ἀφοροῦν στὴν προσωπικότητα τοῦ ἀνθρώπου (Datenschutz)».

Ἐκμετάλλευση θυμάτων τῶν ναρκωτικῶν.

Μερικὲς ὁμάδες προβάλλουν τὶς «προσφορὲς» τους γιὰ τὴν ἀπαλλαγὴ νεαρῶν ἀτόμων ἀπὸ τὴν ἐξάρτηση τῶν ναρκωτικῶν. Ὁ Senator Krüger ἀνέφερε ὅτι ἡ ἐκκλησία τῆς σαηντόλοτς τοῦ Μονάχου ἔγραψε στὶς Ὑπηρεσίες Νεότητος τοῦ Βερολίνου καὶ προπαγάνδισε τὸ πρόγραμμα ἀποκαταστάσεως ναρκωμανῶν «Narcoson», πὺ συγγενεῦει μὲ τὴ σαηντόλοτς. Ὅμως οἱ ἀρμόδιοι συνεργάτες τῶν περιφερειακῶν ὑπηρεσιῶν εἶναι ἐνημέρωτοι γιὰ τὴ σχέση αὐτὴ καὶ ἔχουν ἐνημερωθεῖ ὅτι πρόκειται γιὰ θεραπεία ἀπὸ ναρκωτικά πὺ δὲν εἶναι ἀναγνωρισμένα.

Ὁ βουλευτὴς Schuster (SPD) ἀναφέρθηκε στὴν κατάσταση πὺ κυριαρχεῖ στὴν Ἀνατολικὴ Γερμανία καὶ τόνισε ὅτι «Οἱ προσφορὲς τοῦ Ὑπερβατικοῦ Διαλογισμοῦ ἢ τῆς Narcoson στὴν ἐπιμόρφωση τῶν δασκάλων γιὰ θέματα συμβουλευτικῆς στὸ χῶρο τῶν ναρκωτικῶν ἢ ἡ ἀπήχηση ἑνὸς μεγάλου ἀριθμοῦ συμβουλευτικῶν σταθμῶν τοῦ Ὑπερβατικοῦ Διαλογισμοῦ γιὰ θέματα ναρκωτικῶν ἢ τοῦ Ἑυρωπαϊκοῦ Ἑργατικοῦ Κόμματος Γερμανίας», ἀποτελοῦν σήματα κινδύνου ἀνωτάτης βαθμίδας».

Πῶς προβληματίζεται ἡ Πολιτεία.

Ὁ Senator Krüger ἀναφέρθηκε γενικὰ στὴν ὄλη προβληματικὴ τῶν «αἰρέσεων τῆς νεότητος» καὶ στὶς ὀνομαζόμενες «ψυχο-ὀμάδες» καὶ τόνισε ὅτι ἀποτε-

λοῦν θέμα, πὺ ἀπασχολεῖ πάντοτε τὸ κοινὸ, ἰδιαίτερα στὸ δυτικὸ τμήμα τῆς πόλεως καὶ στὶς παλαιὲς ὀμόσπονδες χῶρες ἀπὸ τὰ μέσα τῆς δεκαετίας τοῦ 1970. Μιὰ διαμάχη δημιουργήθηκε σχετικὰ μὲ τὰ αἷτια καὶ τὶς ἐπενδύσεις τῶν νέων θρησκευτικῶν κινήσεων.

«Ἀλλὰ μήπως τὰ τέρατα εἶναι οἱ λεγόμενες αἰρέσεις τῆς νεότητος;... ἢ μήπως εἶναι οἱ σκιὲς τῶν τεράτων; εἶναι διαταραχὲς ἢ ἀντιδράσεις τῆς συνεχοῦς δυνατότητας διαταραχῶν;».

«Ὅπως ἡ ἀνθρώπινη διάνοια κατεσκευάσε ἀτομικοὺς ἀντιδραστήρες, ἔτσι, τὸ ρίσκο αὐτῶν τῶν τεχνικῶν δυνατοτήτων δημιούργησε τὴ μαζικὴ ἀμφιβολία στὰ ὄρια τῆς νοημοσύνης. Αὐτὴ ἡ ἀμφοτεροβαρῆς κατάσταση ἐπισημαίνει τὴν ποικιλία καὶ τὴ σύνδεση μεταξὺ προσφορᾶς νοήματος καὶ ἀπώλειας νοήματος στὸν σύγχρονο κόσμο. Ἀπαιτεῖται ἓνα πολιτικὸ σχέδιο ἐπικοινωνίας στὴ σχέση μας μὲ τέτοιες ἀντιθέσεις καὶ μὲ τὸν ἴδιο τὸν ἑαυτὸ μας».

«Ἡ εἰδικὴ διοίκηση γιὰ τὴ νεότητα καὶ τὴν οἰκογένεια ἀσχολεῖται ἀπὸ τὸ 1982 μὲ τὸ κοινωνικὸ φαινόμενο τῶν θρησκευτικῶν καὶ κοσμοθεωριακῶν κινήσεων. Ἡ ἐνασχόληση μ' αὐτὰ τὰ θέματα, ἰδιαίτερα γιὰ μιὰ κρατικὴ ὑπηρεσία, ἀποτελεῖ βασικὰ ἓνα δίλημμα:

»Ἀπὸ τὸ ἓνα μέρος οἱ συγγενεῖς θυμάτων, γεμάτοι ἀνησυχία δὲν δείχνουν κατανόηση γιὰ τὸ ὅτι μερικὲς ἀμφισβητούμενες ἐπιχειρήσεις πρέπει νὰ ἀξιολογηθοῦν ὡς θρησκευτικὲς ἢ κοσμοθεωριακὲς δραστηριότητες. Ἀκόμη δὲν δείχνουν κατανόηση, ἐπειδὴ δὲν μπορεῖ κανεὶς νὰ σταματήσει τὴν ἐμφάνιση καὶ τὴν προπαγάνδα αὐτῶν τῶν ὀμάδων. Ἀπὸ τὸ ἄλλο ὅμως μέρος ἔχουμε τὸ καθῆκον τῆς οὐδετερότητας τῆς Πολιτείας σὲ θέματα πίστεως καὶ θρησκείας, σύμφωνα μὲ τὸ ἄρθρο 4 τοῦ Συντάγματος, πὺ ἀπαγορεύει τὴ θρησκευτικὴ ἀξιολόγηση τῆς κάθε διδασκαλίας, ἐπιτρέπει καὶ ἀπαιτεῖ ἓνα εὐρὸ πεδίο δραστηριότητας αὐτῶν τῶν κινήσεων.

»Ἀπὸ τὸ ἓνα μέρος τὰ ὄρια τῆς θρησκευτικῆς ἐλευθερίας καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο τὰ ὄρια τῆς οὐδετερότητας τῆς Πολιτείας, τὰ ὀποῖα τὸν τελευταῖο καιρὸ προσδιορίζονται ἀπὸ διάφορες ἀποφάσεις Διοικητικῶν Δικαστηρίων. Σύμφωνα μὲ αὐτὲς, ἡ Πολιτεία ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ πληροφορήσει (τὸ κοινὸ) γιὰ τοὺς στόχους καὶ τὶς δραστηριότητες νέων θρησκευτικῶν ἢ

* Συνέχεια ἀπὸ τὴ σελ. 367 τοῦ ὑπ' ἀρ. 17 τεύχους.

κοσμοθεωριακών κινήσεων και σε περίπτωση αποδεικνυόμενων κινδύνων, να προβεί σε προειδοποιήσεις σχετικά με επί μέρους ομάδες».

Σχετικά με τα μέτρα που έλαβε το Υπουργείο, ο Senator Krüger (ό υπουργός) ανέφερε πώς στις 15.1.1991 ή ειδική Διεύθυνση του Υπουργείου Νεότητας και Οικογενείας, άφηθνε «Δήλωση στους πολίτες του Ανατολικού Βερολίνου» και τους προειδοποίησε, ενημερώνοντάς τους για τις μεθόδους προπαγάνδας των νέων θρησκευτικών και κοσμοθεωριακών κινήσεων, υπογραμμίζοντας ότι οι ομάδες αυτές «προπαγανδίζουν μία δήθεν γνήσια κοινωνία. Προβάλλουν ψυχολογικές και θεραπευτικές προσφορές, χωρίς να αφήνουν να γίνεται άμέσως αντίληψη ή συνάφεια με μία όνομαζόμενη αίρεση της νεότητας». Με αυτό τον τρόπο, συνέχισε ο κ. Krüger, το υπουργείο συνέβαλε στην πληροφόρηση των θυμάτων και των ενδιαφερομένων πολιτών. Έκτος από αυτό ή Ένημερωτική Έκθεση (Bericht) της Διοικήσεως του Υπουργείου, που αναφέρεται σε αυτά τα θέματα, απέστáλη σε πολλαπλασιαστές και δημοσιογράφους, ώστε να αναλυθεί το πρόβλημα αυτό στα πλαίσια δημοσίων συζητήσεων και διαλέξεων.

Ο Senator ανέφερε στη συνέχεια ότι διασαφήνισε το ζήτημα των οικονομικών προϋποθέσεων αυτής της εργασίας. Έξάλλου, πρόσθεσε, «ή διασαφήνιση του περιεχομένου της ενημερωτικής δραστηριότητας της Πολιτείας σχετικά με τις νέες θρησκευτικές και κοσμοθεωριακές κινήσεις μάς δίδει τώρα τη δυνατότητα να αντιδράσουμε στις νέες προκλήσεις».

Ακόμη σχεδιάζεται ή αναθεώρηση και επανέκδοση της Ένημερωτικής Έκθέσεως (Bericht) για τις νέες θρησκευτικές κινήσεις, ή όποια λόγω της μεγάλης ζήτησης έξαντλήθηκε. Η νέα έκδοση λαμβάνει σοβαρά ύπ' όψη τις έξελίξεις στο Ανατολικό Βερολίνο και την έλλειψη ενημερώσεως.

«Σ' αυτό το κείμενο θα αναλύονται και πλευρές προστασίας καταναλωτών, επί παραδείγματι το θέμα της άκρωσεως συμβολαίων, με σκοπό την έπιστροφή συνδρομών, καθώς και ή έννοια των όρων που δέν προστατεύονται από το νόμο, όπως θεραπεία, διαλογισμός, θρησκεία και Έκκλησία. Η Υπουργός της Όμοσπονδιακής Κυβερνήσεως έξέφρασε ενδιαφέρον να έκδοθει ή Έκθεση αυτή για να κυκλοφορήσει και σε όλες τις όμοσπονδιακές χώρες.

Ο Senator Krüger αναφέρθηκε στην ένίσχυση του Συλλόγου Πρωτοβουλίας Γονέων του Βερολίνου (EBI). Τη σημασία της προσφοράς των Συλλόγων αυτών υπογράμμισε ό βουλευτής Schuster (SPD), υποστηρίζοντας ότι «ή εύρεία δημόσια δραστηριότητα των Συλλόγων Πρωτοβουλίας Γονέων πέτυχε ισχυρή ευαισθητοποίηση των μέσων μαζικής ενημερώσεως

και μέρους του κοινού. Πρέπει να συνεχιστεί ή ένίσχυση αυτής της εργασίας. Είναι άπαραίτητος και γεμάτος νόημα ό έξοπλισμός από πλευράς προσωπικού, ώστε να καταστούν πραγματικές υπηρεσίες πληροφοριών».

Οι ομάδες αυτές προσπαθούν να σταματήσουν αυτή την κρατική έπιχορήγηση με δικαστικά μέσα. Αυτό αποδεικνύει ότι πρέπει να φοβούνται πολύ αυτούς τους Συλλόγους Πρωτοβουλίας Γονέων.

Ο βουλευτής Wiemann (FDP) αναφέρθηκε στην αναγκαιότητα πληροφόρησης των ανθρώπων που διαθέτουν χώρο και τόνησε: «Πώς μπορώ να κατηγορήσω ένα άνθρωπο που διαθέτει στο ανατολικό Βερολίνο ένα χώρο, επειδή τον παρεχώρησε σε μία τέτοια αίρεση, αν δέν μπορεί να συμπεράνει τίποτε από το όνομα της οργανώσεως αυτής και αν δέν υπάρχει κάποια υπηρεσία πληροφοριών, που μπορεί να του προσφέρει βοήθεια, προκειμένου να πάρει μία σωστή απόφαση; Γι' αυτό είναι βασικό να συγκεντρωθεί ένα τέτοιο ενημερωτικό ύλικό και εκείνοι που πρέπει να πάρουν μία τέτοια απόφαση, να έχουν στη διάθεσή τους περισσότερες δυνατότητες απόφάσεως».

Ψυχοναρκωτικά.

Κατά την αντίληψη της Βουλής του Βερολίνου, οι αίρέσεις της νεότητας έπιδρούν άρνητικά στην προσωπικότητα των όπαδών τους.

Η κυρία Hartmann αναφέρθηκε στην κατάσταση έξαρτίσεως που δημιουργούν οι ομάδες αυτές και τις οικονομικές έπιπτώσεις αυτής της έξαρτίσεως:

«Με την πνευματική και ψυχική έξάρτηση από τις αίρέσεις που σχετίζεται πάντοτε με οικονομική και σωματική έκμετάλλευση, συμπεριλαμβανομένης και της σεξουαλικής έκμεταλλεύσεως, με τον προπαγανδισμό ένδς κυρίαρχου τύπου ανθρώπου και με τον όρκο σε μία ήγετική προσωπικότητα, οι άνθρωποι καθίστανται άνίκανοι να όρίσουν οι ίδιοι τη ζωή τους και να ταυτιστούν με τις αξίες μιας δημοκρατικής κοινωνίας».

Οι ομάδες αυτές έκμεταλλεύονται την ανθρώπινη δυστυχία:

«Σκόπιμα εισπράττουν χρήματα από τα προβλήματα των αδυνάτων, που προσελκύονται με ψευδοεπισημονικά τέστ προσωπικότητας, με προσφορές διαλογισμού, με ύποσχέσεις έσωτερικής ήρεμίας, ασφάλειας, ζεστασιάς, ταυτόχρονα με την ένταξη στην αίρεση. Αυτό τελειώνει συχνά με ένα βουνό από χρέη, γιατί με μεθόδους που μηχανεύονται άποσκοπούν να αφαιρέσουν τα χρήματα από την τσέπη.

»Στην ύλική δουλεία προστίθεται και ή πνευματική - ψυχική έξάρτηση, ή όποια έξαναγκάζει τους άν-

θρώπους σε θεληματική φυλάκιση, χωρίς σίδερα.

»Η επιστροφή στην κανονική ζωή καθίσταται μ' αυτό τον τρόπο αδύνατη. Σχεδόν 150 αίρέσεις και θρησκευτικές ομάδες έσπασαν ήδη σε μās τις σκηνές τους.

»Χιλιάδες άλλοτε πολίτες της DDR βρήκαν εκεί ένα νέο πνευματικό δάσκαλο. Γι' αυτούς τους προφήτες, ιδιαίτερα τὸ ἀνατολικὸ τμήμα αὐτῆς τῆς πόλεως, έγινε παράδεισος στὴ γῆ. Ἡ ἀναζήτηση τοῦ ἐγκεφάλου, τῆς καρδιάς καὶ τῶν τραπεζιτικῶν λογαριασμῶν εἶναι συνεχῶς στὴν ἡμερήσια διάταξη.

»Στὶς πὺδ δραστήριες αἰρέσεις ἀνήκει ἡ σαηντόλοτζυ, τὰ παιδιὰ τοῦ Θεοῦ, ἡ οἰκογένεια τῆς Ἀγάπης, ὁ Ὑπερβατικὸς Διαλογισμὸς, ὁ Sri Chinmoy, οἱ Κρίσνα».

Κατὰ τὴν ἀποψη τοῦ βουλευτῆ Schuster (SPD) «ὁ τρόπος καὶ τὸ περιεχόμενο τῶν δραστηριοτήτων ποὺ παρατηροῦνται σ' αὐτὲς τὶς ομάδες, δὲν ἔχουν νὰ κάνουν τίποτε μὲ θρησκεία. Γι' αὐτὸ μοῦ φαίνεται ὅτι ἔχει μεγάλη σημασία νὰ ξανασκεφθοῦμε τὸν ὄρο "Καταστροφικὲς λατρεῖες", ποὺ χρησιμοποιεῖται στὶς Ἠνωμένες Πολιτεῖες, ὅπως τὸ κάναμε πρὶν. Μόνον ὅταν λάβουμε ὑπόψη μας τὶς συνέπειες αὐτοῦ τοῦ προσδιορισμοῦ, μποροῦμε μακρόχρονα νὰ ἐμποδίσουμε νὰ κατανοηθεῖ ἀπὸ δυνητικὰ ἐνδιαφερόμενους ἢ συμμετοχῆ ἢ ἡ ιδιότητα τοῦ μέλους σὲ τέτοιες λατρεῖες ὡς κάτι ποὺ εἶναι μοντέρνο ἢ ὄχι. Καταστροφικὲς λατρεῖες δὲν εἶναι πετραδάκια μωσαϊκοῦ στὴν ποικίλη ἐναλλακτικὴ πολιτιστικὴ ζωὴ τῆς πόλεώς μας. Καταστροφικὲς λατρεῖες εἶναι ομάδες ποὺ μὲ συστηματικὴ στρατηγικὴ καὶ μὲ κατάχρηση τῆς ψυχικῆς ἐξαρτήσεως τῶν ὁπαδῶν τους ἀκολουθοῦν κατὰ κύριο λόγο ἐπαγγελματικούς καὶ κερδοσκοπικοὺς σκοποὺς. Ἐδῶ δὲν ὑπάρχει τίποτε ποὺ νὰ ἀποδεχθεῖ κανεὶς. Μιὰ λανθασμένη ἐρμηνεία τῆς θρησκευτικῆς ἐλευθερίας δὲν ἐπιτρέπεται νὰ μεταβληθεῖ σὲ σῆμα προστασίας τέτοιων δραστηριοτήτων».

Ὁ βουλευτῆς Schuster ἐξέφρασε τὴν ἀποψη πὺς ἐδῶ δὲν πρόκειται γιὰ κάτι παροδικό: «Ὅποιος πίστεψε, εἶπε, ὅτι οἱ κατὰ τὰ μέσα τῆς δεκαετίας τοῦ 1980 ὀνομαζόμενες λατρεῖες βαδίζουν πρὸς τὸ τέλος τους, αἰσθάνεται τώρα ἀπογοήτευση. Οἱ καταστροφικὲς λατρεῖες εἶναι σήμερα δραστήριες περισσότερο ἀπὸ ποτὲ ἄλλοτε.

»Οἱ καμουφλαρισμένες ὀργανώσεις φυτρῶνουν σὰν μανιτάρια. Οἱ πὺδ πολλοὶ ἄνθρωποι δὲν ὑποπτεύονται ὅτι πίσω ἀπὸ αὐτὲς ὑπάρχει κάποια σχέση μὲ τὶς ὀνομαζόμενες θρησκείες τῆς νεότητος».

Ἡ ψυχικὴ βλάβη τῶν νεαρῶν θυμάτων φαίνεται στὴν περίπτωση ποὺ κάποιος ἐγκαταλείπει μιὰ τέτοια ομάδα. Ὁ βουλευτῆς Schuster ἀνέφερε:

«Ἀπὸ ὑφιστάμενες ἐκθέσεις πρῶν θυμάτων γίνε-

ται σαφὲς ὅτι ὕστερα ἀπὸ μιὰ ἐπιτυχημένη ἀποχώρηση ἀπὸ μιὰ τέτοια ομάδα ὑπέστησαν ἰσχυρὲς σωματικὲς καὶ ψυχικὲς βλάβες καὶ ἐκτὸς ἀπὸ αὐτὸ στεροῦνται ἐντελῶς οικονομικῶν πόρων. Ἡ ἐνταση αὐτῆς τῆς ἐξαρτήσεως ποὺ τὰ θύματα ὑπέστησαν γιὰ μακρὸ χρόνο, πρὸ παντὸς τὰ φαινόμενα στερήσεως ὕστερα ἀπὸ τὴ διακοπὴ τῆς ἐπαφῆς, μοιάζουν μὲ τὴν ἐξάρτηση ἀπὸ τὰ ναρκωτικά. Πράγματι, αἰρέσεις τῆς νεότητος καὶ καταστροφικὲς λατρεῖες ἐνεργοῦν ὅπως τὰ ναρκωτικά.

»Ἐδῶ πρέπει νὰ παρατηρήσουμε ὅτι οἱ καταστροφικὲς λατρεῖες εἶναι ἐπικίνδυνα λεπτεπιλεπτες. Σὲ περίπτωση ἐνὸς θανάτου ἀπὸ τὰ ναρκωτικά μπορεῖ νὰ διαπιστωθεῖ ἡ αἰτία σχετικὰ εὐκόλα. Ὅμως ἡ εὐθύνη τῶν καταστροφικῶν λατρεῶν γιὰ τὴν πώση ἢ τὴν ψυχικὴ καὶ σωματικὴ καταστροφή νέων ἀνθρώπων, δὲν μπορεῖ νὰ ἀποδειχθεῖ σὲ κάθε περίπτωση, χωρὶς νὰ παρουσιάζονται κενά.

»Ὅλες οἱ ἀναφερόμενες περιγραφὲς δείχνουν ὅτι αὐτοὶ οἱ ψευδοθρησκευόμενοι ἀκράτοι καὶ ἐπιχειρηματίες συνιστοῦν μεγάλο κίνδυνο γιὰ τοὺς νέους ἀνθρώπους. Οἱ καταστροφικὲς λατρεῖες χρησιμοποιοῦν μεθόδους ποὺ ἀξιολογοῦνται ὡς ἐγκληματικὲς, προκειμένου νὰ καταστρέψουν τὴν προσωπικότητα τῶν ὁπαδῶν.

»Αὐτὸ κατοχυρώθηκε στὸ μεταξὺ καὶ ἀπὸ δικαστικὲς διαδικασίες καὶ δικαστικὲς πράξεις». «Γιὰ τὸ θέμα σαηντόλοτζυ ὑπάρχει μιὰ δικαστικὴ ἀπόφαση ποὺ ἀφορᾷ δύο ἀξιωματούχους, ποὺ καταδικάστηκαν γιὰ ἀπαγωγή, ἐξαναγκασμὸ, σωματικὲς βλάβες καὶ γιὰ ἄλλα γεγονότα. Αὐτὸ μπορεῖ νὰ χαρακτηριστεῖ ὡς συμπεριφορὰ τῶν ὀνομαζομένων αἰρέσεων τῆς νεότητος, ποὺ εἶναι κοινωνικὰ ἐπιζήμια καὶ δὲν ἔχει πλέον καμία σχέση μὲ κοινωφελὴ δραστηριότητα ἢ μὲ θρησκεία».

Ὅλα αὐτὰ φανερῶνουν πὺς κατὰ τὴν ἀντίληψη τῶν πολιτικῶν κομμάτων τῆς Βουλῆς τοῦ Βερολίνου πρόκειται γιὰ εἶδος ψυχοναρκωτικοῦ.

(Συνεχίζεται)

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗΣ ΔΙΑΚΟΝΙΑΣ

ΕΝ ΑΝΑΜΟΝΗ ΤΩΝ ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΩΝ. Ἐπιλογὴ ὕμνων πρὸς καθημερινὴν προσευχὴν. Ἐκδοση Β', Ἀθήνα 1992, σσ. 344 (σχῆμα 11X18,5 ἑκατ.).

Μιὰ κομψὴ ἐκδοση, μὲ ἐξώφυλλο σὲ τετραχρωμία, ποὺ περιέχει ὕμνους ἀπὸ τὶς Ἀκολουθίες τοῦ Ἑσπερινοῦ καὶ τοῦ Ὁρθρου τῶν 40 ἡμερῶν πρὸ τῶν Χριστουγέννων (15 Νοεμβρίου -24 Δεκεμβρίου), καθὸς καὶ σύντομα συναξάρια τῶν Ἁγίων τῆς ἡμέρας. Χρήσιμο βοήθημα γιὰ κάθε χριστιανὸ «πρὸς καθημερινὴν προσευχὴν», καὶ καλύτερη γνωριμία μὲ τὴν ὕμνολογία τῆς περιόδου αὐτῆς. Τὴν ἐπιλογὴ τῶν ὕμνων ἔκανε ὁ Εὐάγγελος Π. Λέκκος.

Χαρά μεγάλη

Τὰ Χριστούγεννα πού γιορτάζει και πάλι ή χριστιανική οίκουμένη, αποτελούν πρόσκληση λυτρωτική για κάθε άνθρωπη ύπαρξη. Και αυτά τὰ Χριστούγεννα κηρύσσεται και πάλι σ' όλόκληρο τόν κόσμο τὸ χαρμόσυνο «εὐαγγέλιο» τῆς Γεννήσεως τοῦ Σωτήρος. Εἶναι τὸ μήνυμα τοῦ Ἀγγέλου πρὸς τοὺς Ποιμένες τῆς Βηθλεέμ: «Ἴδου εὐαγγελίζομαι ὑμῖν χαρὰν μεγάλην, ἣτις ἔσται παντὶ τῷ λαῷ, ὅτι ἐτέχθη ὑμῖν σήμερον Σωτὴρ...» (Λουκ. β' 10). Ὁ λόγος τοῦ Ἀγγέλου ἀποκαλύπτει τὴν προσφερόμενη ἀπὸ τὸ Θεὸ στὸν ἄνθρωπο δυνατότητα σωτηρίας, δηλαδή ἀνακαινίσεως τοῦ ἀνθρώπου και τῶν ἀνθρωπίνων. Ἀλλά, ὅπως ἡ πολιτεία τῶν Ἀγίων μας βεβαιώνει, σωτηρία εἶναι ἡ ἐσωτερική καρδιακή ἀπελευθέρωση τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ τὴ δουλεία τῶν παθῶν, πού ὁδηγεῖ στὴν ἐξωτερική μεταμόρφωση τῆς κοινωνίας. Γι' αὐτό, ἂν δὲν γεννηθεῖ και ἐνοικήσει ὁ Χριστὸς μέσα στὶς καρδιές μας, δὲν εἶναι δυνατὴ ἡ ἐν Χριστῷ ἀνακαινίση τῆς κοινωνίας. Οἱ κοινωνικὲς ἀρετές, ὅπως ἡ δικαιοσύνη, ἡ εἰρήνη, ἡ ἰσότητα και ἡ ἀδελφότητα, τότε εἶναι δυνατές, ὅταν πραγματώνουν τὴν ἐσωτερική ἀγιότητα τοῦ ἀναγεννημένου «ἐν Χριστῷ» και «κατὰ Χριστὸν» ἀνθρώπου.

Γύρω ἀπὸ τὸν νηπιάσαντα Χριστό...

Και στὶς μέρες μας μὲ ἔνταση «πόλεμοι και ἀκοαὶ πολέμων». Πολυώνυμα, ὑπουλα, δαιμονικά ρεύματα κατακλύζουν τὸ Γένος μας, προσπαθώντας νὰ τὸ διαβρώσουν. Σκοτεινὲς δυνάμεις ἀπεργάζονται τὴν ἀποσύνθεση και τὴν καταστροφή του. Εἶναι ἀνάγκη νὰ συνειδητοποιηθεῖ τὸ γεγονός ὅτι ὁ ὅποιοσδήποτε ἐθνικὸς κίνδυνος γίνεται ἀκόμη μεγαλύτερος, ὅταν ἀλωθεῖ ἡ ἑλληνική ψυχή ἀπὸ τὴν ὀποιαδήποτε πλάνη. Ὅταν χωριθεῖ τὸ φρόνημά μας ἀπὸ τὸ Χριστὸ και τὴν ἀλήθεια Του, τὴν Ὁρθοδοξία. Ἡ ἐπιβίωση τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους ἀπαιτεῖ νὰ διακρατηθεῖ αὐτὸς ὁ διαιώνιος σύνδεσμος Ἑλληνισμοῦ και Ὁρθοδοξίας. Μὲ τὴν ἐνότητα ὄλων μας και τὴν ἐμμογή στὴν ἑλληνορθόδοξη παράδοσή μας, θὰ εἶναι δυνατὴ ἡ ἀπόκρουση κάθε ἀπειλῆς, ἀπ' ὅπου και ἂν προέρχεται. Ἡ συσπείρωση τοῦ ἔθνους μας γύρω ἀπὸ τὸν νηπιάσαντα Χριστὸ εἶναι ὄχι μόνο τὸ μεγαλύτερο αἶτημα τῶν καιρῶν μας, ἀλλὰ και ἡ βασικότερη προϋπόθεση, γιὰ νὰ συνεχίσει τὸ Γένος μας τὴν κοσμοσωτήρα διακονική προσφορά του.

Ἑλληνισμὸς και Ὁρθοδοξία

Τὸ Γένος τῶν Ἑλλήνων ἔχει εὐεργετηθεῖ ἰδιατέρως, ἀπὸ τὸ ἔλεος και τὴν ἀγάπη τοῦ Σαρκωθέντος Λόγου τοῦ Θεοῦ.

Ἄγιοι Ἀπόστολοι —ὅπως ὁ μέγας Παῦλος— τὸ ὁ-

δήγησαν στὴ νέα ἐν Χριστῷ ζωὴ και οἱ ἀτέλειωτες φάλαγγες τῶν Ἀγίων του, τὸ διετήρησαν σ' αὐτήν, ὥστε ν' ἀναγεννηθεῖ ὁ Ἑλληνισμὸς μέσα στὸ φῶς τοῦ Εὐαγγελίου και νὰ πολιτογραφηθεῖ στὴν αἰωνιότητα, ὡς ἱστορική σάρκα τῆς θεανθρωπότητος τῆς Ὁρθοδοξίας.

Ὁ Χριστιανικὸς Ἑλληνισμὸς δὲν νοεῖται χωρὶς τὴν ἱστορική του σάρκα, τὴν Ἑλληνικότητα. Ὁ Ἑλληνισμὸς μέσα στὴν Ὁρθοδοξία μεγαλόρρησε στὴν ἱστορική του πορεία και δοξάστηκε, ὡς φωτιστὴς τοῦ κόσμου και δεικτικῆς πορείας πρὸς τὴν αἰώνια και ἀφθαρτὴ δόξα τοῦ Ἐναθρωπήσαντος Λόγου τοῦ Θεοῦ. Ἡ ἱστορία ἔχει ἀποδείξει ὅτι κάθε ἀπόπειρα καταλύσεως τοῦ συνδέσμου τοῦ Ἑλληνισμοῦ μὲ τὴν Ὁρθοδοξία, ἀπειλεῖ τὸν Ἑλληνισμὸ μὲ ἀπροσμέτρητες συνέπειες.

—Κίρο Γκλιγκόροφ, ἀκούς;

Ὁ ἥλιος τῆς Βεργίνας «ἀνέτειλε» στήν... Ἀθήνα ἑκατὸ χρόνια προτοῦ τὸν χαράξουν οἱ Μακεδόνες στὴ βασιλικὴ λάρνακα τοῦ Φιλίππου τοῦ Ε'! Ἡ εἶδηση «βγαίνει» ἀπὸ ἓνα παναθηναϊκὸ ἀμφορέα τοῦ 5ου αἰῶνα π.Χ., ὁ ὁποῖος βρῖσκεται στὸ Βρετανικὸ Μουσεῖο.

Ἀθηναϊκὴ ἐφημερίδα γράφει σχετικά: «Σὲ μελέτη τοῦ Μ. Τιβέριου μὲ τίτλο "Θησεῦς και Παναθήναια" ὑπάρχει τὸ σχέδιο τῆς παραστάσεως τοῦ ὡς ἄνω ἀμφορέα. Στὴν παράσταση βλέπει κανεὶς τὴν Ἀθηναῖα μὲ τὴν ἀσπίδα στὸ δεξιὸ της χέρι. Πάνω στὴν ἀσπίδα εἶναι χαραγμένος ὁ "ἥλιος τῆς Βεργίνας". Παρόμοιοι "ἥλιοι" ὑπάρχουν και στὸ... πέπλο της. Αὐτὸ σημαίνει ὅτι ὁ "ἥλιος τῆς Βεργίνας" ἦταν σύμβολο τῶν Ἀθηναίων ἀπὸ τοὺς ὁποῖους τὸ πήραν οἱ Μακεδόνες πού ἦσαν ἐπίσης Ἕλληνες, διότι ἂν δὲν ἦσαν Ἕλληνες, δὲν θὰ χρησιμοποιοῦσαν σύμβολα ἑλληνικά».

Ἀλλὰ και ἂν δεχθοῦμε ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι πήραν τὸν «ἥλιο» ἀπὸ τοὺς Μακεδόνες, συνηγοροῦμε πάλι ὑπὲρ τῆς ἑλληνικότητας τῶν Μακεδόνων, διότι πῶς θὰ καταδέχονταν οἱ Ἀθηναῖοι νὰ βάλουν στὴν ἀσπίδα τους και στὸ πέπλο τῆς θεᾶς τους τὸ σύμβολο... ἄλλοδαπῶν «βαρβάρων»;!

Πρὸς ἐνωτισθησομένους

Μιὰ μοναδικὴ πρωτοβουλία ἔχουν ἀναλάβει ἐδῶ και ἓνα χρόνο ἑκατὸ χιλιάδες μαθητὲς και φοιτητὲς στὴν Ἰταλία, προκειμένου νὰ σωθοῦν τὰ μνημεῖα τῆς χώρας.

Μὲ πρωτεργάτες τοὺς μαθητὲς τῆς Νάπολι, κάθε σχολεῖο ἀποφάσισε νὰ... υἱοθετήσῃ ἓνα μνημεῖο ἢ ἓνα ἔργο τέχνης, ἀναλαμβάνοντας νὰ τὸ φροντίζει, νὰ τὸ καθαρίζει και νὰ τὸ περιφρουρεῖ.

Ὅλα αὐτά, μὲ τὴν συμπαράσταση τῆς Ὑφυπουργοῦ Παιδείας Μαριέλα Ματσέτο, ἢ ὁποῖα ἐνθαρρύνει τὰ παιδιά σ' αὐτὴ τους τὴν πρωτοβουλία. Ὅχι μόνο γιὰ νὰ

διασωθούν τὰ μνημεία, ἀλλὰ καὶ γιὰ νὰ ἀποκτήσουν μιὰ δημιουργικὴ ἀπασχόληση οἱ νέοι τῆς χώρας.

Τὸ παράδειγμα τῆς ἰταλικῆς νεολαίας ἀκολουθοῦν τώρα νέοι σ' ὅλο τὸν κόσμο καὶ κυρίως στὴν Εὐρώπη καὶ τὴ Ρωσία. Ὅσο γιὰ τοὺς Ἰταλοὺς πρωτοπόρους, σὲ πολλὲς περιπτώσεις παίρνουν μέρος καὶ σὲ ἀναστηλώσεις καὶ ἄλλες ἐργασίες τῶν εἰδικῶν, προσφέροντας πολὺτιμη βοήθεια καὶ τὴ φαντασία τους.

—Συνέλληνες ἐνωτίξεσθε;

Τί 30, τί 40, τί... 80, 90, 100, 101!!!

Τὸ βραβεῖο δελφινιοῦ στὴ γιὰγιά Μαίρη! Ἐλαβε τὰ γυαλιὰ σὲ μικροὺς καὶ μεγάλους ἢ αἰωνόβια Ἑλληνοαυστραλέξα Μαίρη Μάινα, χτυπώντας ἀπίθανη πρωτὰ καὶ κερδίζοντας θέση στὸ βιβλίο Γίνεσ. Ἐχοντας καρδιά μὲ τεχνητὴ βαλβίδα, ἔκανε παγκόσμιο ρεκόρ στὰ 50 μέτρα στὴν κολύμβηση, μὲ ἀνταγωνιστὲς 1.800 ἄτομα. Πῆρε μέρος στοὺς παγκόσμιους ἀθλητικοὺς ἀγῶνες ἡλικιωμένων ἀτόμων στὴν Αὐστραλία, καὶ ἡ ...βιονικὴ γιὰγιά τῶν 101 χρόνων σημείωσε χρόνο πέντε λεπτῶν καὶ δώδεκα δευτερολέπτων. Οἱ κοριτῆς ἀποφάσισαν ὅτι ἡ Μαίρη Μάινα εἶναι ρέκοντγουμαν, στὰ ἄτομα ἄνω τῶν 100 χρόνων. Γιὰ νὰ φθάσει ἐδῶ ἢ φοβερὴ γιὰγιά, χρειάστηκε 41 χρόνια, ἀφοῦ ξεκίνησε τὸ κολύμπι ἀπὸ χόμπι σὲ ἡλικία 60 χρόνων!... Πρόκειται γιὰ χαρακτηριστικὸ παράδειγμα ἰσχυρᾶς θελήσεως.

Κάτω τὰ χέρια

Κόκκινη κάρτα στὸ παράνομο ἐμπόριο ζώων. Μόδα κατάντησε ἡ ἀπόκτηση χελωνῶν, φιδιῶν, κροκοδειλῶν καὶ ἄλλων «ἐλευθέρων» τετραπόδων, γιὰ νὰ στολίσουν σαλόνια καὶ μπανιέρες...

Πρόσφατο κρούσμα, οἱ τετρακόσιες χελῶνες ποὺ συγκεντρώθηκαν ἀπ' τὴ Θεσσαλονίκη καὶ «ταχυδρομήθηκαν» στὴν Ἰταλία καὶ στὴν Ἰσπανία. Οἱ ἐπιτήδειοι πλήρωσαν στοὺς προμηθευτὲς τους, γιὰ νὰ τὶς ἀποκτήσουν, χίλιες δραχμὲς τὸ «κεφάλι» καὶ εἶχαν σκοπὸ νὰ τὶς κάνουν... μπιμπελό. Ἡ τιμὴ πωλήσεως ἔφτανε μέχρι τὶς 50.000 δραχμὲς ποὺ οἱ δυτικοευρωπαῖοι νεόπλουτοι ἦταν πρόθυμοι νὰ τὶς πληρώσουν.

Τελωνειακοὶ τῶν δύο χωρῶν ἐντόπισαν τὴν «παρτίδα» καὶ ἀμέσως τὶς ἐστειλαν πίσω, γιὰ νὰ ἐπιστρέψουν στὴν φύση τους. Ἄν ὅμως αὐτὲς οἱ χελῶνες ἦσαν τυχερές, τὸ ἴδιο δὲν συμβαίνει μὲ ὅλες.

Ὁ Θεὸς ξέρει πόσες ἀκόμη ἔχουν καταλήξει... δέπλα στὸ πορτατίφ ὅπως καὶ πόσα αἰλουροειδῆ ἔχουν γίγει ἢ μᾶλλον καταντίσει «κατοικίδια»...

Παρήγορο

Δόξα τῷ Θεῷ! Νὰ καὶ μιὰ φορὰ ποὺ ἡ τεχνολογία ὑπηρετεῖ πιστὰ τὸν ἄνθρωπο. Μὲ τὸ TELE - ALARM ἰατρικὴ ἐταιρεία ἐρχεται νὰ καλύψει τὴ ζωτικῆς σημασίας ἀνάγκη τηλεπληρησεως ἡλικιωμένων καὶ μὴ αὐτοεξυπηρετούμενων ἀτόμων. Τὸ σύστημα αὐτὸ παρουσιάζεται, ὡς ἐφαρμογὴ, γιὰ πρώτη φορὰ στὴν Ἑλλάδα. Εἶναι ἓνα ἠλεκτρονικὸ σύστημα 24ωρης λειτουργίας, ποὺ μόνον μὲ τὸ πάτημα ἐνὸς φορητοῦ κουμπιοῦ μπορεῖ κανεὶς νὰ

ἐπικοινωνήσῃ φωνητικὰ μὲ τὴν εἰδικὴ ὑπηρεσία τηλεπληρησεως, στὸ κέντρο ἐλέγχου τῆς ἐταιρείας. Μὲ τὸ πάτημα τοῦ κουμπιοῦ ἐμφανίζονται στὴν ὄθον τοῦ κέντρου ἐλέγχου τὰ πλήρη στοιχεῖα τοῦ συνδρομητῆ καὶ τὸ ἰατρικὸ ἱστορικὸ του, καθὼς καὶ ἄλλα ἀπαραίτητα στοιχεῖα. Ἔτσι, ὀργανώνεται τὸ συντομότερο δυνατὸ, ἢ κατ'ἀλληλῆ ἐπέμβαση.

Βάλτε τίτλο!

Ὅσο κι ἂν φαίνεται ἀπίστευτο γιὰ τὴν ἐποχὴ μας, ἔχει ἀποδειχθεῖ ὅτι κατὰ τὴν τελευταία δεκαετία, ὁ ἀναλφαβητισμὸς σὲ ἄτομα νεαρῆς ἡλικίας στὴν Ἑλλάδα, σημείωσε αὐξηση τῆς τάξεως τοῦ 6,7%! Σύμφωνα μὲ τὰ στοιχεῖα τῆς Ἐθνικῆς Στατιστικῆς Ὑπηρεσίας, ἐνῶ τὸ 1981 ὑπῆρχαν 5.665 παιδιὰ, ἡλικίας 10-14 ἐτῶν, τὰ ὁποῖα δὲν γνώριζαν γραφὴ καὶ ἀνάγνωση, τὸ 1991 ὁ ἀριθμὸς αὐτὸς ἔφθασε στὰ 6.766 ἄτομα!

Ἡ αὐξηση ὀφείλεται, κατὰ κύριο λόγο, στὸ κύμα παλιννοστούντων Ἑλλήνων, ποὺ ἦλθαν ἀπὸ χώρες τοῦ ἐξωτερικοῦ τὰ τελευταία πέντε χρόνια, καθὼς καὶ στὶς δεκάδες χιλιάδες τῶν ἁλλοδαπῶν μεταναστῶν, ποὺ στέλνουν τὰ παιδιὰ τους στὰ ἑλληνικὰ σχολεῖα, τὰ ὁποῖα ἐγκαταλείπουν χωρὶς στοιχειώδη ἐκπαίδευση, μὲ ἀποτέλεσμα νὰ αὐξάνεται ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀναλφαβήτων νεαρῶν ἀτόμων στὴν Ἑλλάδα. Τὸ φαινόμενο, ὅμως, δὲν παρατηρεῖται μόνον στὴν Ἑλλάδα.

Ἐρευνες τῶν τελευταίων χρόνων ἔδειξαν ὅτι στὶς ἀνεπτυγμένες χώρες τῆς Εὐρώπης, καθὼς καὶ στὶς ΗΠΑ, ὁ ἀναλφαβητισμὸς ὄχι μόνον δὲν ἔχει ἐξαιρεθεῖ, ἀλλ' ἀποτελεῖ ἓνα μόνιμο φαινόμενο, ποὺ ἀποκτὰ πλέον χαρακτηριστικὰ μᾶστιγας! Τὸ αἰσιόδοξο μήνυμα, πάντως, ἐρχεται ἀπὸ τοὺς μεσήλικες στὴ χώρα μας, οἱ ὁποῖοι —παρὰ τὸν φόρτο ἐργασίας καὶ τὶς οἰκογενειακὲς ὑποχρεώσεις— δὲν διατάζουν νὰ ἐπιστρέψουν στὰ θρανία, προκειμένου νὰ ἀποκτήσουν τὴ στοιχειώδη μόρφωση!

Σήμερα, σύμφωνα μὲ τὰ στοιχεῖα τῆς ἀπογραφῆς πληθυσμοῦ τοῦ 1991, περισσότερα ἀπὸ 12.000 ἄτομα ἡλικίας 40-44 ἐτῶν, δὲν γνωρίζουν γραφὴ καὶ ἀνάγνωση.

Ἐνας περίπατος 31.510 χιλιομέτρων!...

Σὲ ἡλικία 16 χρόνων, ἡ Φιόνα Κάμπελ ξεκίνησε ἀπὸ τὸ σπίτι της, στὸ Τζόν Ο' Γκρόατς τῆς Σκωτίας, ἀποφασισμένη νὰ κάνει τὸν γύρο τοῦ κόσμου πεζῆ. Ὁ ποδαρὸδρομος κράτησε 11 ὁλόκληρα χρόνια καὶ ἡ Φιόνα ξαναγύρισε στὸ χωριὸ της, ἔχοντας ἐξασφαλίσει μιὰ θέση στὸ βιβλίο τῶν ρεκόρ. Εἶναι ἡ πρώτη γυναίκα ποὺ πέτυχε τέτοιο κατόρθωμα. Περιπάτησε συνολικὰ 31.510 χιλιόμετρα, ξεκινώντας ἀπὸ τὸ βορειότατο ἀκρωτήριο τῆς Σκωτίας, μὲ κατεύθυνση πρὸς βορρᾶ, γιὰ νὰ ἐπιστρέψῃ ἀπὸ τὸ νότο, μὲσω Καλαί.

Ἐξω ἀπὸ τὸ χωριὸ της ἐβγαλε τὰ παπούτσια καὶ τεματίισε τὸν γύρο τοῦ κόσμου ξυπόλητη, ὑπὸ τὶς ἐπενφημίες τῶν γονιῶν, τῶν συγχωριανῶν της καὶ τοῦ μεγάλου πλήθους ποὺ συγκεντρώθηκε νὰ τὴν ὑποδεχθεῖ ὑπὸ τοὺς προβολεῖς τῶν τηλεοπτικῶν συνεργειῶν!

—Ἐ, δὲν εἶναι καὶ λίγο!.. Πρόκειται ἐπίσης γιὰ ὑπόδειγμα ἰσχυρᾶς θελήσεως.

ΤΡΙΑ ΧΡΟΝΙΑ ΜΕΤΑ...

Τοῦ κ. Α. Μ. ΣΤΑΥΡΟΠΟΥΛΟΥ

Ἀναπλ. Καθηγητοῦ τοῦ Παν/μίου Ἀθηνῶν

Ὁ οὐρανοδρόμος Γέροντας

Ἀρχῆς Δεκεμβρίου συμπληρώνονται τρία χρόνια ἀπὸ τῆς κοιμήσεως τοῦ Γέροντος Πορφύριου. Ὁ τόπος μας ὀρφάνεψε ἀπὸ τότε, γιατί ὁ καλὸς Θεὸς ἐπέτρεψε, γιὰ λόγους ποὺ μόνο Αὐτὸς γνωρίζει, νὰ ἀναχωρήσουν ἕνας-ἕνας γιὰ τὸ μεγάλο ταξίδι μορφῆς ποὺ μᾶς στηρίζαν καὶ μᾶς ἀνέπαυαν. Οὐρανοδρόμοι πῆραν τὸ δρόμο γιὰ τὸν Οὐρανὸ καὶ βοήθην τῆ θέσῃ τους στὸ πολύφωτο στερέωμα τῆς θριαμβεύουσας Ἐκκλησίας. Ἀπὸ ἐκεῖ δέονται γιὰ ὅλους μᾶς γιὰ τὸν κόσμο ποὺ τόσο ἀγάπησαν καὶ εἴμαστε βέβαιοι ὅτι «οὐ κατέλιπαν ἐν τῇ κοιμήσει» τους καὶ συνεχίζουν νὰ πρεσβεύουν καὶ νὰ παραθέτουν ὅλους μᾶς ἐνώπιον τοῦ Ἐλεήμονος Χριστοῦ.

Ἐπιφάνιος (Θεοδωρόπουλος, 1930-1989), Ἰάκωβος (Τσαλίκης, 1920-1991), Πορφύριος (Μπαϊρακτάρης, 1906-1991), Γεράσιμος (Μικραγιαννανίτης, 1904-1991), Τιμόθεος (Τζαννῆς, 1928-1991), Σωφρόνιος (Σαχάρωφ, 1896-1993), Παΐσιος (Ἐξνελίδης 1924-1994) εἶναι ὀνόματα ποὺ, ὅταν μᾶς βρῖσκει τὸ κακό, πρέπει —κατὰ τὸν ποιητὴ— νὰ μνημονεύουμε γιὰ νὰ τὸ ξεριζώσουμε μὲ τὶς δυνάμεις ποὺ ὁ Θεὸς ἐνεργεῖ μέσῳ αὐτῶν. Γι' αὐτοὺς τοὺς Γέροντες ἔχουμε ἐντείνει τελευταία τὶς ἐρευνητικῆς μᾶς προσπάθειες, οὕτως ὥστε νὰ ἀποτυπωθεῖ ὅσο γίνεται καλλίτερα ἡ πνευματικὴ τους φυσιογνωμία καὶ ἡ συμβουλευτικὴ τους δραστηριότητα.

Τὸ σημερινὸ ἄρθρο ἂς μᾶς ἐπιτραπῆ νὰ τὸ ἀφιερῶσουμε στὸν Γέροντα Πορφύριο σκιαγραφώντας σὲ ἕνα ἀτελὲς ἰχνογράφημα μερικὰ χαρακτηριστικὰ γνωρίσματά του ποὺ μὲ τὶς φτωχῆς μᾶς ἀντιληπτικῆς ἰκανότητες μπορέσαμε νὰ διακρίνουμε στὸ πρόσωπό του. Ὅσοι τὸν ἐγνώρισαν ἂς μᾶς συχωρέσουν γιὰ τὶς παραλείψεις καὶ τὶς ἀδυναμίες τοῦ λόγου μας. Θελήσαμε ἀπλᾶ νὰ καταστήσουμε εὐρύτερα γνωστὲς στοὺς Ἐφημερίους τὶς σκέψεις μᾶς καὶ τὶς ἐμπειρίες μᾶς ποὺ εἴχαμε ἀπευθύνει σὲ συναδέλφους Θεολόγους τῆς Μέσης Ἐκπαιδεύσεως¹.

Λῶρο Θεοῦ

Ἄν θὰ θέλαμε νὰ χαρακτηρίσουμε τὴν παρουσία τοῦ Γέροντα Πορφύριου ἀνάμεσά μας, σ' αὐτὸ πολὺ θὰ μᾶς βοηθοῦσαν τὰ δύο ἀναγνώσματα, τόσο τὸ ἀποστολικὸ (Ἐφεσίους δ' 7-13) ὅσο καὶ τὸ εὐαγγελικὸ

(Ματθαίου δ' 12-17), ποὺ διαβάστηκαν στὴ Θ. Λειτουργία, τὴν ἡμέρα τοῦ τεσσαρακονθημέρου μνημοσύνου ποὺ ἐψάλη στὸ Ἱ. Ἡσυχαστήριο τῆς Μεταμορφώσεως τοῦ Σωτῆρος στὸ Μήλεσι Ἀττικῆς, τὴν 12 Ἰανουαρίου 1992.

Θὰ μποροῦσαμε νὰ ἰσχυρισθοῦμε μὲ βεβαιότητα, ὅτι ὁ Γέροντας Πορφύριος ἦταν ἕνα ἀπὸ τὰ δῶρα τοῦ Χριστοῦ, ποὺ ἐκεῖνος «ἀναβὰς εἰς ὕψος... ἔδωκε τοῖς ἀνθρώποις». Μὲ τὴ ζωὴ του ὁ Γέροντας φανέρωσε στὸν καθημένο ἐν σκότει λαὸ τὸ Μέγα Φῶς, τὸν Χριστό, καὶ κάλεσε ὅλους ἐμᾶς στὸ θαυμαστὸ φῶς Του. Στὸ πρόσωπό του συγκέντρωνε τὴν ποικιλία τοῦ ἀποστόλου, τοῦ προφήτη, τοῦ εὐαγγελιστοῦ, τοῦ ποιμένα, τοῦ διδασκάλου καὶ πρὸ πάντων τοῦ πατέρα. Ὅλα αὐτὰ τὰ χαρίσματα τοῦ εἶχαν δοθεῖ μὲ γνώμονα τὴν οἰκοδομὴ τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ, τῆς Ἐκκλησίας, ποὺ αὐτὴν ἐπέδιωσε σ' ὅλη του τὴ ζωὴ.

Μὰ εἶναι δυνατὸν ὅλα αὐτὰ νὰ ὑπῆρχαν συγκεντρωμένα σ' ἕνα μοναδικὸ πρόσωπο; Βεβαίως καὶ εἶναι δυνατό, ἂν θυμηθοῦμε ὅτι στὸν καθένα μᾶς δίνεται ἡ χάρις «κατὰ τὸ μέτρον τῆς δωρεᾶς τοῦ Χριστοῦ». Στὴν πάρα πάνω ἀπορία, ἀπάντηση δίνει τὸ αὐθόρμητο καὶ ἀποστομωτικὸ «ἐλίγραμμα» ἐνὸς κρητικῆς ἱερέως, ὁ ὁποῖος σὲ τηλεφωνικὴ ἐπικοινωνία του μαζί μου, πρὶν λίγες ἡμέρες, μοῦ εἶχε πει: Δὲν ὑπάρχει καμμιά ἀμφιβολία,

«τὸ πρόσωπο τοῦ Πορφύριου
ἔχει ἀπύθμενο βάθος»
οὔτε χῶρος τὸ χωρεῖ
οὔτε νοῦς τὸ ἀπαλεύει».

Τύπος ἀναστάσεως

Ἡ ζωὴ τοῦ Γέροντα Πορφύριου εἶναι μία συνεχῆς ἐκπληξη εἴτε λίγα εἴτε πολλὰ περιστατικὰ γνωρίζουμε ἀπ' αὐτήν. Κυρίως ὅμως εἶναι φανέρωση ζωῆς, ἐκείνης τῆς ζωῆς ποὺ ὁ Κύριος μᾶς διαβεβαιώνει, ὅτι ἦλθε στὴ γῆ «γιὰ νὰ ἔχουν οἱ ἄνθρωποι καὶ νὰ τὴν ἔχουν ἀφθονῆ» (Ἰωάννου ι' 10). Ἡ ζωὴ τοῦ Γέροντα ἦταν ἀναστάσιμη, μαρτυροῦσε τὴν Ἀνάσταση, ἦταν θὰ τολμοῦσα νὰ πῶ «τύπος ἀναστάσεως» ποὺ φανέρωνε ἐλπίδα, ὅταν μᾶς ζύγωνε, κι ὅταν τὸν ζύγωνε ὁ θάνατος στὴν κάθε του μορφῆ.

Γι' αυτό έχοντας αυτή την πεποίθηση, παραξε-
νεύτηκα όταν μου ζητήθηκε να γράψω κατά κάποιον
τρόπο «νεκρολογία» του Γέροντα. Ἄντεδρασα ἐσωτε-
ρικὰ χωρίς να πῶ τίποτα. Ὁ ἀντίλογος ὅμως ἦταν
διατυπωμένος σὲ ἐπιστολὴ ἐκλεκτοῦ φίλου, ποὺ ἀντα-
ποκρίθηκε σὲ ἐκκλησίᾳ μου γιὰ συγκέντρωση στοι-
χείων ἀναφορικὰ μὲ τὴ ζωὴ τοῦ Γέροντα καὶ πρόθυ-
μα μοῦ ἔστειλε σημειώσεις ἀπὸ κατὰ καιροὺς συζητή-
σεις μαζί του. Σ' αὐτὲς εἶχα βρεῖ λαμπρὴ εἰκόνα αὐ-
τῶν τῶν πραγμάτων, ποὺ μόνοι μας προσπαθοῦμε μὲ
τόση δυσκολία νὰ προφέρουμε συλλαβιστά. Ποιὸς ἄ-
ραγε ἀπὸ μᾶς ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ «νεκρολογήσει»
τὸν κοιμηθέντα Γέροντα, ποὺ ἤδη «μεταβέβηκεν ἐκ
τοῦ θανάτου εἰς τὴν ζωὴν»;

Θὰ μεταφέρω αὐτούσιον τὸ ἀπόσπασμα ἀπὸ τὸν
λόγον τοῦ Γέροντα βάσει τῆς καταγραφῆς. Τὰ δικὰ
μου σχόλια περιπεύουν:

«Ὅταν ἔγινα μοναχὸς ἔνοιωθα καλλίτερα. Ἐγίνα
πὸ δυνατόν καὶ στὴν ὑγεία μου ἀκόμη. Ἐνῶ προη-
γουμένως ἤμουν ἀσθενικός, ἔκτοτε ἔγινα ὑγιέστερος
μὲ ἀντοχὴ στοὺς κόπους, μὲ κουράγιο ψυχικό. Κυ-
ρίως ὅμως ἔνοιωθα αἰώνιος. Ἡ Ἐκκλησία εἶναι μυ-
στήριον. Ὅποιος μπαίνει στὴν Ἐκκλησία, δὲν ἀπο-
θνήσκει, σώζεται, εἶναι αἰώνιος. Ἐτοι αἰσθανόμενον
πάντα αἰώνιος, σὰν ἀθάνατος». Καὶ φωπιζόταν τὸ
πρόσωπον τοῦ Γέροντος καὶ ἔλεγε συνεχίζοντας στο-
χαστικά: «Ἀφ' ὅτου ἔγινα μοναχὸς πιστεύω ὅτι δὲν
ὑπάρχει θάνατος. Αὐτὴ ἡ ἰδέα μὲ κατέχει».

Δάκρυα χαρᾶς κύλησαν ἀργὰ στὰ μάγουλά μου
ὅταν πρωτοδιάβασα αὐτοὺς τοὺς στίχους. Εἶπα «στί-
χους»; Μὰ τί ἄλλο εἶναι αὐτὲς οἱ γραμμὲς ἀπὸ ἓνα
«στιχηρὸ ἀναστάσιμον!» Στίχοι ποὺ ἀποπνέουν τὴν
ποιητικὴ δημιουργία μιᾶς ὀλόκληρης ζωῆς πάνω στὸν
ἴδιον τοῦ τὸν ἑαυτό.

Στὴν ζωὴ τοῦ Γέροντα ἐφαρμόστηκε ὁ τόσο φιλό-
δοξα ἀκουόμενος παλαμικός στίχος:

*«Καὶ τ' ἀγάλμα ἀγωνίστηκα, γιὰ τὸν Ναὸ νὰ
πλάσω*

*στὴν πέτρα τὴ δική μου ἀπάνω,
Καὶ νὰ τὸ στείλω ὀλόγυμνον
καὶ νὰ Γεράσω
καὶ νὰ περάσω δίχως νὰ πεθάνω».*

Νὰ γιατί μᾶς εἶναι ἀδύνατον νὰ τὸν φανταστοῦμε
νεκρὸ καὶ τὸν αἰσθανόμαστε ζωντανὸ δίπλα μας τρία
κιόλας ἔτη ἀπὸ τὴν ἐξοδὸ του.

Φανέρωση εἶδους

Μία ἄλλη αἰτία εὐγνωμοσύνης μας στὸν καλὸ Θεὸ
εἶναι, ὅτι μὲ τὴν παρουσία τοῦ Γέροντος Πορφυρίου
στὴ ζωὴ μας ἀνάστησε πάλιν τὸ γένος τῶν Ἑλλήνων

καὶ στὸ γένος τῶν ἀνθρώπων ἓνα εἶδος ποὺ βρισκό-
ταν καὶ βρίσκεται ἐν ἀνεπαρκείᾳ: τὴ μορφὴ τοῦ «Γέ-
ροντα» στὴν Ὁρθοδοξία.

Λίγο πρὸ πάντων ἀναφέραμε πόσο περιεκτικὴ σὲ ἰ-
διότητες ἦταν ἡ μορφὴ τοῦ Γέροντα Πορφυρίου. Ξα-
ναζήσαμε στὸ πρόσωπό του σὰ σὲ ὄνειρον πραγματικὸ
ὅλα αὐτὰ ποὺ ἡ παράδοση εἶχε καταγράψει σὲ ἱστο-
ρίες καὶ θαυμαστὰ συμβάντα στοὺς βίους ὁσίων Γε-
ρόντων. Ξαναζήσαμε συμπυκνωμένη τὴ ζωὴ τῆς Ἐκ-
κλησίας μας στὶς ὁποίας διάρκειας συναντήσεις μας
μαζί του. Εἶναι ἓνα πραγματικὸ θαῦμα νὰ ἐξέρχεται
ἀπὸ τὸ κελλί του μὲ βεβαία τὴν πίστη, μὲ σταθερὴ
τὴν ἐλπίδα, έχοντας γευθεῖ τοὺς γλυκοὺς καρπούς τῆς
ἀγάπης του.

Ξέρουμε ὅτι γιὰ πολλοὺς ἦταν «δένδρον ἀγλαό-
καρπον», «ξύλον εὐσκόφυλλον», ποὺ ἔτρεφε καὶ
σκίαζε πολλοὺς. Θυμᾶμαι τὴν περίπτωσιν κάποιου ὑ-
ψηλὰ ἱσταμένου προσώπου, ποὺ ὅταν βρισκόταν στὶς
μαῦρες του ἀπελπισίως ἔπαιρνε τὸ αυτοκίνητό του,
πήγαινε καὶ στάθμευε σὲ ἀπόσταση ἀναπνοῆς ἀπὸ τὸ
κελλί τοῦ Γέροντα καὶ τὸ πρωὶ ἔφευγε γιὰ τὸν κάμα-
το τῆς ἡμέρας χωρὶς μάλιστα νὰ ἐπιδιώκει νὰ μιλήσει
μαζί του. Ὁ Γέροντας αἰσθανόταν αὐτὴ τὴν παρου-
σία. Πολλὰ αἰσθανόταν ὁ Γέροντας καὶ πολλὰ ἔκανε
ἐπίσης νὰ αἰσθανθοῦνε οἱ ἄλλοι.

Ὅταν ὁ Γιώργος Σεφέρης μιλοῦσε ἐξήντα χρόνια
πρὶν γιὰ ἐκεῖνο τὸ πεῦκο ποὺ σκύβει κοντὰ σὲ μιὰ
θάλασσα, νὰ γινώριζε ἄραγε μὲ τί μεστὴ εἰκόνα μᾶς
προοικίζε γιὰ νὰ μιλήσουμε γιὰ τὸν Γέροντα;

*«Κάποτε ξενύχτησα κάτω ἀπὸ αὐτὸ τὸ δέντρο.
Τὴν αὐγὴ εἶμουναι καινούργιος σὰ νὰ μὲ εἶχαν κόψει
τὴν ὥρα ἐκεῖνη ἀπὸ λατομεῖο».*

Στέλιου Μηλιάδη (1881-1965): «Τοπίο», Λάδι σὲ μουσαμά.

Σμιλεύοντας τὴν μεταμόρφωση

Ἀλήθεια, μήπως παρασύρθηκα καὶ μιλάω μὲ ἄ-

ΘΕΟΛΟΓΙΚΕΣ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Τοῦ κ. Ἰωάννη Ἀντ. Παναγιωτόπουλου, Θεολόγου

Ἡ ἀκαδημαϊκὴ Θεολογία στὴν πατρίδα μας σίγουρα ἀντιμετωπίζει ἓνα σύνολο ἀπὸ προβλήματα, τὰ ὁποῖα ἔχουν ἀσφαλῶς ἀντίκρισμα στὸ ὄλο ἐκκλησιαστικὸ σῶμα. Ταυτόχρονα ὅμως, ὅ,τι θετικὸ γίνεται στὸ χῶρο τῆς, προσφέρει σημαντικὲς ὑπηρεσίες καὶ ἐπιδρᾶ εὐεργετικά. Ὑπ' αὐτὴ τὴν ἔννοια ἡ λειτουργία μεταπτυχιακῶν προγραμμάτων ἀπὸ τὶς Θεολογικὲς μας Σχολὲς εἶναι γεγονός στὸ ὁποῖο πρέπει νὰ δοθεῖ ἰδιαίτερη προσοχὴ καὶ σημασία.

Στόχος μας δὲν εἶναι νὰ ὑπεισέλθουμε στὴν παρυσίαση τῆς ὅλης προβληματικῆς ποὺ ἀναπτύσσεται γύρω ἀπὸ τὸ θέμα αὐτὸ, δηλαδὴ τὶς θεολογικὲς μεταπτυχιακὲς σπουδές. Σὲ κάποια ἄλλη εὐκαιρία θὰ ἐπιχειρήσουμε τὴν ἀνάλυση τοῦ θέματος αὐτοῦ διεξοδικά. Ἐδῶ θὰ ἐπιδιώξουμε νὰ παρουσιάσουμε πῶς ἔχει τὸ ὄλο θέμα σήμερα στὸ Τμῆμα Θεολογίας τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, καθὼς ἀδιαμφισβήτητα τὸ Τμῆμα αὐτὸ βρίσκεται στὴν πρωτοπορία τῆς προσπάθειας αὐτῆς. Ἱστορικὰ ἀξίζει νὰ ἀναφέρουμε πῶς καὶ κατὰ τὸ παρελθὸν στὴ Θεολογικὴ Σχολὴ Ἀθηνῶν εἶχαν λειτουργήσει μεταπτυχιακὰ προγράμματα. Τότε νομικὰ κωλύματα δὲν εἶχαν τελικὰ ἐπιτρέψει τὴν ἀναγνώριση τῶν τίτλων σπουδῶν, ὅσων φοίτησαν σὲ ἐκεῖνα τὰ προγράμματα, πρόβλημα βέβαια τὸ ὁποῖο ἐπιλύθηκε μὲ τὴν τελευταία νομοθετικὴ ρύθμιση.

Τὸ σημερινὸ νομικὸ καθεστῶς ποὺ διέπει τὶς μεταπτυχιακὲς σπουδὲς στὸ Τμῆμα Θεολογίας τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς Ἀθηνῶν, καθορίστηκε μὲ τὴν Ὑπουργικὴ Ἀπόφαση τῆς 23ης Σεπτεμβρίου 1993 τοῦ τότε Ὑπουργοῦ Παιδείας κ. Γεωργίου Σουφλιᾶ (Φ.Ε.Κ., τ. Β', φύλλο 799/6 Ὀκτωβρίου 1993), βάσει τοῦ Νόμου 2083/92. Μὲ τὴν ὑπουργικὴ ἀπόφαση ἐγκρίθηκαν οἱ σχετικὲς ἀποφάσεις τῆς Γενικῆς Συνέλευσης τοῦ Τμήματος Θεολογίας (συνεδρίαση ὑπ' ἀριθμ. 2/7.4.93), τὴν ὁποία εἶχε ἐγκρίνει ἡ Σύγκλητος τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν (συνεδρίαση ὑπ' ἀριθμ. 14/17.6.1993). Διὰ τῆς ὑπουργικῆς ἀπόφασης ἐγκρίθηκαν τὰ προγράμματα σπουδῶν καὶ ἐπετεύχθη ἡ πλήρης νομικὴ ἀναγνώριση τῶν παρεχομένων τίτλων σπουδῶν.

Στὸ ἄρθρο 2 τῆς παραπάνω ὑπουργικῆς ἀπόφασης, μεταξὺ τῶν ἄλλων ὀρίζονται καὶ τὰ ἀκόλουθα ὡς σκοπὸς τῶν ἐν Ἀθήναις μεταπτυχιακῶν σπουδῶν: «Ἡ ἐξυπηρέτηση ἀναγκῶν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, τῶν ἄλλων Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, ἰδιαίτερα σήμερα τῶν Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν τῆς Ἀνατολικῆς Εὐρώπης, καὶ τοῦ πέραν τῶν ὁρίων τῆς Ἑλλάδος Ἑλληνισμοῦ». Καταφαίνεται ἀπὸ τὰ παραπάνω ἡ ἐκκλησιαστικὴ σημασία τὴν ὁποία ἔχει ὁ νέος θεσμός. Εἶναι ἀντιληπτὸ ὅτι στὰ μεταπτυχιακὰ προγράμματα μποροῦν νὰ συμμετάσχουν καὶ ἄλλοδαποὶ φοιτητές,

σχετὲς εἰκόνες, γι' ἀγάλματα, γιὰ λίθους καὶ ξεστρατίζω ἀπὸ τὴν πρόθεσή μου νὰ σχεδιάσω τὴ μορφὴ τοῦ Γέροντα Πορφυρίου; Νομίζω, πῶς ὄχι. Δὲν συμβαίνει κάτι τέτοιο. Ἀπλά, θέλησα πρὸς τὸ τέλος, νὰ περάσω τὴ βαθιὰ λαχτάρα τοῦ Γέροντα νὰ σμιλέψει τὴν ἀμορφὴ μάζα τοῦ λίθου ἑαυτοῦ μας καὶ νὰ μορφώσει τὸν Χριστὸ μέσα μας κι ἔτσι νὰ μᾶς μεταμορφώσει. Ὅλο αὐτὸ γινόταν μὲ ὠδίνες τοκετοῦ ἐκ μέρους του καὶ μὲ ἐνίσχυση τῆς ἐλπίδας μας, ὥστε ποτὲ νὰ μὴν ἀπελπιστοῦμε καὶ νὰ τὰ παρτήσουμε.

Τόσο στὴν προσωπικὴ μας ζωὴ ὅσο καὶ στὴ ζωὴ τοῦ τόπου μας καὶ τῆς ἀνθρωπότητος ἔβλεπε σημάδια ἐλπίδας. Ἐνα βράδυ ποὺ τοῦ εἶχαμε ἐμπιστευθεῖ τὴ θλίψη μας καὶ τὴ στενοχώρια μας γιὰ τὰ ὅσα συνέβαιναν γύρω μας, μᾶς ἐκμυστηρεύτηκε:

«Ἡ ἐποχὴ μας εἶναι ὡς τὴν ἐποχὴ τοῦ Χριστοῦ. Καὶ τότε ὁ κόσμος εἶχε φθάσει σὲ μία ἀθλία κατάσταση. Ὁ Θεὸς ὅμως, μᾶς λυπήθηκε. Καὶ τώρα δὲν

πρέπει ν' ἀπελπιζόμεστε. Βλέπω μέσα ἀπὸ τὴ συμφορὰ νὰ ἐμφανίζεται κάποιος πολὺ σπουδαῖος ἄνθρωπος τοῦ Θεοῦ, ὁ ὁποῖος θὰ συνεγείρει καὶ θὰ ἐνώσει τὸν κόσμον πρὸς τὸ καλόν».

Ἀμήν, Γέροντα, καὶ πότε!

Ὅλοι ἐμεῖς ποὺ γνωρίσαμε τὴ δύναμη τῆς ἰκεσίας σου, σὲ παρακαλοῦμε νὰ μεσιτεύεις στὸν Πανάγαθο Θεὸ καὶ στὴν Παναγία Μητέρα τοῦ Χριστοῦ μας γιὰ τὴ σωτηρία τῆς ἀνθρωπότητος καὶ τῆς ψυχῆς μας καὶ μὴ μᾶς ξεχνᾶς, ὅταν ἐμεῖς ξεχνᾶμε τὰ ζωηφόρα λόγια σου. «Μεῖνον μεθ' ἡμῶν, ὅτι πρὸς ἐσπέραν ἐστί καὶ κέκλικεν ἡ ἡμέρα». Αἰωνία ἡ μνήμη σου!

1. Περιοδικὸ «Κοινωνία» 1992, σ. 105-109.

2. Ἀπὸ τὸν κατάλογο ἐκθέσεως ἀφιερωμένης στὸ Δέντρο, πηγὴ ἐμπνευσης, ἀφορμὴ δημιουργίας στὴν ἐλληνικὴ τέχνη, ποὺ ἐγίνε στὴν Πινακοθήκη Ἀβέρωφ στὸ Μέτσοβο (Μάιος - Αὐγούστος 1993) καὶ στὸ Κέντρο σύγχρονης τέχνης Λευκωσίας (Νοέμβριος '93 - Φεβρουάριος '94), Ἀθήνα, Πινακοθήκη Πιερίδη, 1993, σ. 44.

μετά βέβαια από έπιτυχή συμμετοχή στις σχετικὲς ἐξετάσεις καὶ ἀφοῦ πληροῦν τὶς προϋποθέσεις πού ὀρίζει ὁ νόμος (σχετ. βλ. ἄρθρο 4). Ἄν ἀναλογισθοῦμε τὸ πὼς διαμορφώνονται τὰ πράγματα γύρω μας καταλαβαίνουμε τὴν οὐσιαστικὴ παρέμβαση πού γίνεται. Ἄλλὰ ἂς μὴ ξεχνᾶμε, ὅτι μέχρι σήμερα μεταπτυχιακὲς σπουδὲς σήμαινε κατ' ἀνάγκη σπουδὲς στὸ ἐξωτερικό, ὅταν αὐτὲς μὲ μεγαλύτερη ἐπιτυχία μπορούν νὰ γίνουν στὴν Ἑλλάδα.

Πρέπει νὰ ἀναφέρουμε ὅτι τὰ προγράμματα μεταπτυχιακῶν σπουδῶν (Π.Μ.Σ.) τοῦ Τμήματος Θεολογίας παρέχουν δίπλωμα ειδικοῦσεως (πού εἶναι ὁ πρῶτος κύκλος σπουδῶν, βλ. ἄρθρο 3) σὲ τέσσερις ειδιότητες: 1. Ἑρμηνευτικῆς Θεολογίας, 2. Ἱστορικῆς Θεολογίας, 3. Πατερικῶν Σπουδῶν - Ἱστορίας Δογμάτων καὶ Συμβολικῆς καὶ 4. Συστηματικῆς Θεολογίας. Στὸ δεύτερο κύκλο σπουδῶν παρέχεται τὸ Διδακτορικὸ Δίπλωμα (τὸ ὁποῖο παρέρχεται καὶ πρὶν τὴ νέα νομοθετικὴ ρύθμιση). Οἱ ἐπιλεγέντες νὰ φοιτήσουν στὸν πρῶτο κύκλο σπουδῶν ὑποχρεοῦνται νὰ ἐξεταστοῦν σὲ 12 μαθήματα, νὰ συγγράψουν 6 φροντιστηριακὲς ἐργασίες καθὼς καὶ τὴ διπλωματικὴ τους ἐργασία, στὸ χρόνο τῶν τεσσάρων ἐξαμήνων. Ὅσοι ὀλοκληρώσουν μὲ ἐπιτυχία τὸν πρῶτο κύκλο σπουδῶν, ἔχουν τὴν δυνατότητα νὰ προχωρήσουν καὶ νὰ ἐνταχθοῦν στὸ δεύτερο.

Τὸ σημαντικό εἶναι πὼς τὰ ὅσα μέχρι ἐδῶ ἀναφέραμε δὲν παρέμειναν στὸ θεωρητικὸ ἐπίπεδο. Ἦδη τὸ Μάρτιο τοῦ 1994 εἰσῆχθησαν οἱ πρῶτοι μεταπτυχιακοὶ φοιτητὲς καὶ κατὰ τὸ περασμένο θερινὸ ἐξάμηνο λειτούργησαν τὰ Π.Μ.Σ. μὲ ἐπιτυχία, ἐνῶ τὸν Ἰούνιο τοῦ 1994 ἐπελέγησαν οἱ μεταπτυχιακοὶ φοιτητὲς οἱ ὁποῖοι θὰ ἀρχίσουν τὴ φοίτησή τους κατὰ τὸ ἐπερχόμενο χειμερινὸ ἐξάμηνο. Μάλιστα καθιερώνεται γιὰ τὸ νέο αὐτὸ θεσμὸ ἡ ἐπιλογή τῶν μεταπτυχιακῶν φοιτητῶν νὰ γίνεται στὸ τελευταῖο δεκαήμερο τοῦ μηνὸς Ἰουνίου. Ἐπομένως, ὅσοι ἐνδιαφέρονται νὰ συμμετάσχουν, δὲν ἔχουν παρὰ νὰ προετοιμαστοῦν γιὰ τὶς ἐξετάσεις τοῦ ἐπόμενου Ἰουνίου (1995) καὶ νὰ ἐνημερωθοῦν σχετικᾶ.

Τὸ παράδειγμα τοῦ Τμήματος Θεολογίας τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν εἶναι ἀξιοσημείωτο, τόσο γιὰτὴν χάρη σὲς συντονισμένες ἐνέργειες τῶν μελῶν του πέτυχε νὰ ἀνήκει στὰ πρῶτα Τμήματα τῶν ὁποίων οἱ μεταπτυχιακοὶ τίτλοι ἀναγνωρίζονται (ἀπὸ τὴν Ἑλληνικὴ Πολιτεία καὶ κατὰ συνέπεια στὸ ἐξωτερικό), ὅσο καὶ γιὰτὴν πέτυχε παρὰ τὰ ἐμπόδια νὰ ὑλοποιήσει ἄμεσα τὶς ὁποῖες νομοθετικὲς ρυθμίσεις. Παράλληλα γιὰ τὴν Ἐκκλησία μας ἔχει τεράστια σημασία ἡ ὄλη προσπάθεια, ἀφοῦ ὁ

θεολογικὸς της λόγος ἐνδυναμώνεται κατὰ τρόπο οὐσιαστικό, καὶ ἀντὶ νὰ δέχεται τὶς τυχόν ξένες ἐπιρροὲς ἀποκτᾶ τὴ μοναδικὴ δυνατότητα νὰ ἀσκήσει γόνιμη ἐπίδραση μέσα στὸ χῶρο της. Ἄξιζει ὁ νέος θεοσμός νὰ τύχει τῆς συμπαράστασης ὄλων τῶν πλευρῶν καὶ νὰ πετύχει.

ΕΚΛΕΚΤΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΤΗΣ ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗΣ ΔΙΑΚΟΝΙΑΣ

* *Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, ΤΟ ΑΓΙΟΝ ΜΥΡΟΝ ΕΝ Τῆ ΟΡΘΟΔΟΞῆ ΕΚΚΛΗΣΙΑῖ. Ἱστορία καὶ ἀκολουθία τοῦ καθαγιασμοῦ του. Ἐκδ. πολυτελῆς. Σελ. 32, σέ τετραχρωμία.*

* *Συμεῶν τοῦ Μεταφραστοῦ, Η ΖΩΗ ΚΑΙ ΤΑ ΘΑΥΜΑΤΑ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΝΙΚΟΛΑΟΥ (Εἰσαγωγή - μετάφραση - σχόλια Γεωργίου Δ. Παπαδημητροπούλου). Ἐκδοση Β', βελτιωμένη. Σελίδες 112.*

* *Μητροπ. Σισανίου καὶ Σιατίστης Ἀντωνίου, ΚΟΣΜΙΚΗ ΚΑΙ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΕΞΟΥΣΙΑ (ἀπὸ τῶν χρόνων τῶν Ἀποστολικῶν Πατέρων, μέχρι τῆς πώσεως τοῦ Βυζαντίου). Σελίδες 184.*

* *Μητροπ. Γουμνίσσης Δημητρίου, Οἱ ΑΠΟΣΤΟΛΟΙ ὩΣ ΕΔΙΔΑΞΑΝ (Κυριακοδρόμιο στὰ ἀποστολικά ἀναγνώσματα τῶν Κυριακῶν). Σελίδες 216.*

* *Καθηγητοῦ Ἀστερίου Ἀργυρίου, ΚΟΡΑΝΙΟ ΚΑΙ ἹΣΤΟΡΙΑ (ἢ περὶ Ἱστορίας ἀντίληψη τοῦ Κορανίου, ἢ ἐξέλιξη της καὶ σύγκρισή της μὲ τὴν Χριστιανικῆ). Σελ. 224.*

* *Διατελ. Καθηγητοῦ Ἀθαν. Δελικωσοπούλου, Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΜΥΣΤΙΚΗΣ ΘΕΟΛΟΓΙΑΣ ΣΤΗΝ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΟΡΘΟΔΟΞΗ ΕΚΚΛΗΣΙΑ (Βραβεῖο τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν). Σελίδες 128.*

* *Καθηγητοῦ Ἠλία Θ. Οἰκονόμου, ΟΡΘΟΔΟΞΙΑ ΚΑΙ ΦΥΣΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ (ἢ θεία Βούληση καὶ ἡ Κτίση). Σελίδες 80.*

* *Ἀρχιμ. Εὐσεβίου, ΜΙΚΡΗ ΦΙΛΟΚΑΛΙΑ. Ἐκδοση Β'. Σελίδες 304.*

* *Θωμᾶ Ν. Ζήση, ΜΕΓΑΛΥΝΘΗΤΙ, ΝΥΜΦΙΕ... (ἡ ἱερολογία τοῦ θρησκευτικοῦ ὀρθόδοξου Γάμου). Ἀκολουθία, μετάφραση, εὐρύς σχολιασμός. Σελίδες 256.*

* *Πρωτ. Γεωργ. Δ. Μεταλληνοῦ, ΟΥΝΙΑ (πρόσωπο καὶ προσωπεῖο). Ἐνα ἐπίκαιρο ντοκουμέντο. Σελ. 88.*

Ἐπίσης, ἀνατυπώθηκαν καὶ κυκλοφοροῦν:

* *Ἀρχιμ. Εὐσεβίου Βίττη, «Εἰς ὕψος νοητόν...» (Λόγος περὶ προσευχῆς, τοῦ ἁγίου Νείλου τοῦ Ἀσκητοῦ). Ἐκδοση Γ', σελ. 272.*

* *Βασ. Μουστάκη (†), ἸΩΒ, Η ΖΩΗ ΚΑΙ ΤΑ ΠΑΘΗ ΤΟΥ. Τόμος Α', ἔκδοση Β', σελίδες 368.*

Κεντρικὴ δίαθεση: Ἀποστολικὴ Διακονία,
Ἰασιῶ 1 - 115 21 Ἀθήνα. Τηλ. (01) 72 28 008.
Fax (01) 72 38 149.

Βιβλιοπωλεῖο: Δραγατσάνιου 2 (πλατ. Κλαυθμῶνος). Ἀθήνα. Τηλ. 33 10 977, 32 28 637.

ΟΙ 32 ΑΓΙΟΙ ΝΙΚΟΛΑΟΙ ΤΗΣ ΟΡΘΟΔΟΞΙΑΣ*

Τοῦ Δρος ΚΩΝ. Μ. ΚΟΝΤΑΞΟΠΟΥΛΟΥ, ἱατροῦ - καρδιολόγου

ΟΙ ΝΕΟΜΑΡΤΥΡΕΣ ΑΓ. ΝΙΚΟΛΑΟΙ

Ἅγ. Νικόλαος ὁ Διάκονος ὁ Νεοφανής (9 Ἀπριλίου)

Ὁ Ἅγιος Νικόλαος ὁ Διάκονος εἶναι ὁ πολὺ γνωστὸς Ἅγιος στοὺς περισσότερους χριστιανούς, ὁ ὁποῖος μαζί με τὸν Ἅγιο Ραφαήλ καὶ τὴν Ἁγία Εἰρήνη εἶναι νεοφανέντες Ἅγιοι στὴν Θερμὴ Λέσβου.

Ὁ Ἅγιος Νικόλαος καταγόταν ἀπὸ τὴν Θεσσαλονίκη καὶ πῆγε γιὰ ἀνώτερες θεολογικὲς σπουδὲς στὴν Γαλλία. Ἐκεῖ γνώρισε τὸν Ραφαήλ ποὺ ἦταν ἱερομόναχος καὶ βρισκόταν κι αὐτὸς στὴν Γαλλία γιὰ τὸν ἴδιο σκοπὸ καὶ ἔγιναν πνευματικοὶ φίλοι. Μετὰ ἐπέστρεψαν στὴν Ἀθήνα καὶ ὁ Νικόλαος χειροτονήθηκε Διάκονος.

Ὁ Νικόλαος δὲν ἐγκατέλειψε ποτὲ τὸ φίλο του Ραφαήλ. Μαζὶ τοὺς βρισκουμε ἀργότερα στὴν Κωνσταντινούπολη ποὺ ἦρθαν γιὰ ἐκκλησιαστικὲς ὑποθέσεις, μαζὶ ἀργότερα στὴν Θράκη, ὅπου πληροφορήθηκαν τὴν ἄλωση τῆς Κωνσταντινουπόλεως.

Τότε, ἀφοῦ ἔπεσε στὰ χέρια τῶν Τούρκων ἡ Κωνσταντινούπολη (1453), ἀναζητώντας τόπο ἐλεύθερο καὶ ἀσφαλέστερο γιὰ νὰ μονάσουν, ἦρθαν στὴν Μυτιλήνη. Ζήτησαν κάποιον Μοναστήρι γιὰ νὰ περάσουν τὸ ὑπόλοιπο τῆς ζωῆς τους. Καὶ σὰν τέτοιο τοὺς συνέστησαν τὸ παλιὸ καὶ κατεστραμμένο ἀπὸ πειρατὲς κατὰ τὸ ἔτος 1235 μοναστήρι τῶν Καρυῶν τῆς Θερμῆς.

Ἐκεῖ ὁδήγησε τὰ βήματά τους ὁ Χριστός. Ἐκεῖ θέλησε νὰ ζήσουν καὶ νὰ ἀγιάσουν τὸν τόπο με τὰ μαρτυρικά τους αἵματα. Δὲν ἄργησε νὰ ἐκτραγεῖ στὴν περιοχὴ τῆς Θερμῆς κάποιον κίνημα καὶ οἱ ὑπόνοιες τῶν Τούρκων ὅτι στὸ Μοναστήρι κρύβονταν καὶ περιθάλλονταν οἱ ἐπαναστάτες, ἔκαμαν νὰ ξεσπάσει ὅλη ἡ ἐχθρότητα καὶ ἐξοντωτικὴ μανία τους στὸ Ραφαήλ, ποὺ εἶχε γίνει Ἡγούμενος τῆς Μονῆς, τὸν Νικόλαο καὶ ἄλλους, ποὺ βρέθηκαν στὴν Μονὴ ἢ συνέλαβαν καὶ ὁδήγησαν σ' αὐτὴν οἱ Τούρκοι, γιὰ νὰ ἀνακρίνουν καὶ τελικὰ νὰ θανατώσουν. Ἦταν ὁ πρόεδρος τῆς Κοινότητος Θερμῆς Βασίλειος, ἡ σύζυγός του καὶ ἡ κόρη τους Εἰρήνη, ἡλικίας ἔνδεκα ἐτῶν καὶ ὁ δάσκαλος τῆς Κοινότητος Θεόδωρος.

Ἡ ἀνάκριση καὶ οἱ βασανισμοὶ ἄρχισαν τὴν Μ. Πέμπτη καὶ βάσταξαν μέχρι τὴν Τρίτη τῆς Διακαινησίμου (Λαμπροτρίτη), κατὰ τὴν ὁποία ὅλοι βρῆκαν μαρτυρικὸ θάνατο. Πρῶτα θανάτωσαν τὴν μικρὴ Εἰρήνη, μετὰ τοὺς γονεῖς τῆς καὶ ὕστερα ἀποκεφάλισαν τὸν δάσκαλο Θεόδωρο.

Ὁ διάκονος Νικόλαος δεμένος σὲ κορμὸ δένδρου, ἐξαντλημένος ἀπὸ τὰ φρικτὰ βασάνιστῆρα καὶ βλέποντας τὴν σφαγὴ τῶν ἄλλων δὲν ἄντεξε, ἔπαθε συγκοπὴ καρδίας.

Ὁ Ἅγιος Ραφαήλ ὑπέφερε τὰ πάνδεινα, τελικὰ τὸν θανάτωσαν κι αὐτόν. Ἦταν Τρίτη τῆς Διακαινησίμου, 9 Ἀπριλίου τοῦ 1463.

Ὁ Ἅγιος Νικόλαος ὁ Διάκονος καὶ οἱ σὺν αὐτῷ γιορτάζονται ἀρκετὲς φορὲς τὸ χρόνο. Ἡ πιὸ ἐπίσημη γιορτὴ τους εἶναι ἡ Τρίτη τῆς Διακαινησίμου (Λαμπροτρίτη), κινήτῃ γιορτῇ, διότι σὰν τέτοια ἡμέρα ἦταν ποὺ μαρτύρησαν στὶς Καρυὲς τῆς Θερμῆς Λέσβου. Ἐπίσης ἡ Ἐκκλησία τιμᾷ τὴ μνήμη τους καὶ στὶς 9 Ἀπριλίου καὶ στὶς 12 Ἀπριλίου. Ἀκόμη γιορτάζονται καὶ στὶς 27 Μαρτίου, σὲ ἀνάμνηση τοῦ γεγονότος ὅτι κατὰ τὸ ἔτος 1959 με θαυμαστὸ τρόπο φανερώθηκαν στοὺς ἀνθρώπους τῆς Λέσβου.

Τέλος τιμᾶται ξεχωριστὰ ἡ μνήμη τοῦ Ἅγ. Νεομάρτυρος Νικολάου στὶς 13 Ἰουνίου με τὴν εὐκαιρίαν τῆς ἀνευρέσεως τῶν ἱερῶν του λειψάνων καὶ στὶς 31 Μαΐου.

Ἅγ. Νικόλαος ἀπὸ τὸ Ψάρι Κορινθίας (14 Φεβρουαρίου καὶ πρώτη Κυριακὴ τοῦ Ἰουνίου)

Καταγόταν ἀπὸ τὸ χωριὸ Ψάρι Κορινθίας καὶ ἀπὸ μικρὸς ἔμεινε ὀρφανός. Ὅταν ἔγινε 12 χρόνων ἔφυγε καὶ πῆγε στὴν Σηλυβρία, ὅπου ἀργότερα νυμφεύθηκε. Μετὰ πῆγε στὴν Κωνσταντινούπολη καὶ εἶχε σὰν ἐπάγγελμα νὰ πουλᾷ διάφορα τρόφιμα στὸ δρόμο. Ἐπειδὴ καταγγέλθηκε ὅτι ἐξύβρισε τὴν πίστη τῶν Μωαμεθανῶν, συνελήφθη, βασανίστηκε πολὺ καὶ μετὰ τὸν ἔριξαν στὴ φωτιά. Τελικὰ μαρτύρησε με ἀποκεφαλισμό, τὸ ἔτος 1554.

Ἅγ. Νικόλαος ὁ ἐκ Μετσόβου (16 Μαΐου)

Γεννήθηκε στὶς ἀρχὲς τοῦ 17ου αἰῶνα στὸ Μέτσοβο καὶ πῆγε σὲ νεαρὴ ἡλικία στὰ Τρίκαλα, ὅπου προσελήφθη σὰν βοηθὸς σὲ ἀρτοποιεῖο.

Ἐκεῖ ὑπέκυψε στὶς πιέσεις καὶ πείσθηκε νὰ ἀπαρνηθεῖ τὸν χριστιανισμὸ καὶ νὰ ἀποσπασθεῖ τὴν

* Συνέχεια ἀπὸ τὴ σελ. 373 τοῦ ὑπ' ἀρ. 17 τεύχους.

μουσουλμανική θρησκεία. Όταν γύρισε αργότερα στην πατρίδα του συναισθάνθηκε το σφάλμα του και αποφάσισε να επανέλθει στην θρησκεία των πατέρων του. Καταγγέλθηκε τότε στους Τρίκαλα. Ἀφοῦ τὸν ἐβασάνισαν πολύ, ὕστερα τὸν ἔκασαν ζωντανό στην πλατεία τῆς πόλεως τὴν 16 Μαΐου τοῦ 1617.

Ἅγ. Νικόλαος, ὁ Καραμάνος (6 Δεκεμβρίου)

Μαρτύρησε στην Σμύρνη τὸ 1657. Πιέσθηκε ἀπὸ τοῦ Τούρκου νὰ ἀρνηθεῖ τὴν χριστιανικὴ του πίστη καὶ νὰ γίνῃ μωαμεθανός, ἀλλὰ αὐτὸς ἀρνήθηκε. Οἱ Τούρκοι τὸν πῆγαν στὸν ἱεροδικαστὴ τους, ἀλλὰ αὐτὸς καὶ πάλι μὲ θάρρος πολύ, ἀρνήθηκε νὰ προδώσει τὴν πίστη του.

Τότε τὸν καταδίκασαν πρώτα σὲ φυλάκιση καὶ μετὰ σὲ θάνατο μὲ ἀπαγχονισμό. Ἡ μνήμη του τιμᾶται ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία μας στὶς 6 Δεκεμβρίου, δηλαδὴ τὴν ἴδια ἡμέρα μὲ τὸν Ἅγιο Νικόλαο, τὸν θαυματουργὸ καὶ Ἀρχιεπίσκοπο Μύρων τῆς Λυκίας.

Ἅγ. Νικόλαος, ὁ παντοπώλης, ἐκ Καρπενησίου (23 Σεπτεμβρίου)

Ὁ Ἅγιος αὐτὸς Νικόλαος ἔζησε στὰ χρόνια τῆς βασιλείας τοῦ Σουλτὰν Μεχμέτ (1648-1687).

Καταγόταν ἀπὸ τὸ Καρπενήσι πού τότε ὑπαγόταν στην Μητρόπολη Λιζιάς. Σὲ ἡλικία 15 ἐτῶν πῆγε μαζὶ μὲ τὸν πατέρα του στην Κωνσταντινούπολη πού ἦταν παντοπώλης καὶ ἐργαζόταν μαζὶ του στὸ παντοπωλεῖο του. Ἐκεῖ πιέσθηκε ἀπὸ τοὺς Τούρκους νὰ ἀλλαξοπιστήσῃ καὶ νὰ γίνῃ μωαμεθανός, ἀλλὰ αὐτὸς δὲν δέχθηκε. Γι' αὐτὸ τὸν λόγο τὸν ἔβαλαν φυλακὴ καὶ ὑπέστη πολλὰ βασανιστήρια. Παρ' ὅλα αὐτὰ ὅμως ἔμεινε ἀκλόνητος στην χριστιανικὴ του πίστη καὶ τελικὰ θανατώθηκε μὲ ἀποκεφαλισμὸ στὶς 23 Σεπτεμβρίου τοῦ ἔτους 1672, ἡμέρα Δευτέρα.

Ἅγ. Νικόλαος, ὁ ἐν Κωνσταντινουπόλει (12 Νοεμβρίου)

Ἦταν γέννημα καὶ θρέμμα Κωνσταντινουπολῆς, ἀπὸ τὰ Ἑξὶ Μάρμαρα καὶ μαρτύρησε κατὰ τὸ ἔτος 1732.

Ἅγ. Νικόλαος ὁ ἐν Χίῳ (31 Ὀκτωβρίου)

Ἐπειδὴ ἔπασχε ἀπὸ νευρασθένεια εἶχε γίνῃ περίγελος τῶν Τούρκων, φοροῦσε τούρκικα ἐνδύματα καὶ μερικοὶ νόμιζαν πὼς εἶναι Τούρκος.

Ὅμως αργότερα ἡ ὑγεία του ἀποκαταστάθηκε ἐντελῶς. Κατηγήθηκε ἀπὸ κάποιον πνευματικὸ πα-

τέρα, στὴν πατρίδα του τὴν Χίο, ἀποκήρυξε τὴν πλάνη τοῦ μουσουλμανισμοῦ καὶ ξαναγύρισε στὴν θρησκεία τῶν πατέρων του.

Αὐτὸ ὅμως ἐσκανδάλισε καὶ ἐρέθισε τοὺς Τούρκους. Γι' αὐτὸ τὸν συνέλαβαν ἐπανειλημμένως καὶ τὸν ἐβασάνισαν μὲ τὸν σκοπὸ νὰ ἀποκηρύξει τὴν χριστιανικὴ πίστη του, ἀλλὰ μάταια. Ἐπειδὴ δὲ ἐπέμενε στὴν ἀρνήσή του τὸν ἐβασάνισαν καὶ τὸν ἀποκεφάλισαν στὶς 31 Ὀκτωβρίου τοῦ 1754 κοντὰ στην θέση Βουνάκι τῆς Χίου.

Ἅγ. Νικόλαος, ὁ Μυτιληναῖος (16 Ἰανουαρίου)

Κατὰ τὸ ἔτος 1771 ἀπέθανε μαρτυρικῶς ὁ Νικόλαος, ὁ Μυτιληναῖος.

Ἅγ. Νικόλαος ὁ ἐν Μαγνησίᾳ (24 Ἀπριλίου)

Ὁμολόγησε τὸν Χριστὸ ἐνώπιον τῶν τουρκικῶν ἀρχῶν κατὰ τὶς συνεχεῖς ἀνακρίσεις του, μέχρις ὅτου τὴν 24ην Ἀπριλίου 1776, ἔπεσε κάτω νεκρὸς στὴν φυλακὴ τῆς Μαγνησίας. Αἰτία τοῦ μαρτυρίου του ἦταν ἡ ἀρνήσή του νὰ ἀσπασθεῖ τὸν μωαμεθανισμό.

Ἅγ. Νικόλαος (Νεκτάριος) ὁ ἐκ Βρυούλλων (11 Ἰουλίου)

Γεννήθηκε στὰ Βρυούλλα ἢ ὅπως ἀλλιῶς λεγόταν Βουρλά καὶ ὑπαγόταν στὴν Μητρόπολη Ἐφέσου. Τὸ κατὰ κόσμον ὄνομά του ἦταν Νικόλαος καὶ ἔτσι ἦταν γνωστὸς στὴν πατρίδα του.

Ἀπὸ μικρὸς ἔμεινε ὄρφανὸς ἀπὸ πατέρα. Ἔτσι γιὰ νὰ ζήσει ἀναγκάστηκε σὲ ἡλικία 17 ἐτῶν νὰ γίνῃ ὑπηρετῆς κάποιου Τούρκου καὶ νὰ φροντίζει τὶς καμήλες του. Εὐρισκόμενος σὲ μιὰ πολὺ δύσκολη περίοδο τῆς ζωῆς του, μακρὰ ἀπὸ τὴν οἰκογενειακὴ του ἐστία, παρασύρθηκε, ἀλλαξοπίστησε καὶ ἀσπάσθηκε τὸν μωαμεθανισμό.

Ὅμως πολὺ γρήγορα μετανόησε πικρὰ γι' αὐτὸ πού ἔκανε καὶ γύρισε μὲ συντριβὴ στὴν πατρικὴ του θρησκεία.

Γι' αὐτὸ πῆγε στὸ Ἅγιο Ὄρος καὶ ἐγκαταστάθηκε στὴν Σκήτη τῆς Ἁγίας Ἄννας, ὅπου αργότερα ἔγινε Μοναχὸς καὶ ἔλαβε τὸ ὄνομα Νεκτάριος.

Ἐκεῖ στὴν πνευματικὴ καὶ κατανυκτικὴ ἀτμόσφαιρα τοῦ Ἁγίου Ὄρους τοῦ ἤλθε ἡ ἱερὴ ἐπιθυμία νὰ ἐπιστρέψῃ στὴν πατρίδα του, νὰ ὁμολογήσῃ τὴν πίστη του στὸ Χριστὸ καὶ νὰ ὑποστῇ τὸ μαρτύριο γιὰ τὸ ἅγιο ὄνομά του. Στὴν ἀρχὴ οἱ πατέρες τοῦ Ἁγίου Ὄρους προσπάθησαν νὰ τὸν ἀποτρέψουν νὰ κάνει αὐτὴν τὴν μεγάλη θυσία, ὅταν ὅμως εἶδαν τὴν τόση ἐπιμονὴ του, τοῦ ἔδωσαν τὴν ἄδεια.

Έτσι επέστρεψε στα Βουρλά και με μεγάλο θάρρος και ακλόνητη πίστη όμολόγησε ενώπιον των Τούρκων ότι Χριστιανός γεννήθηκε και Χριστιανός ήθελε να πεθάνει και άρνηόταν τον Μωαμεθανισμό. Τότε ύπέστη πολλά βασανιστήρια από τους Τούρκους για την χριστιανική του πίστη και τέλος θανατώθηκε απ' αυτούς με άποκεφαλισμό στις 11 'Ιουλίου του 1820.

Άγ. Νικόλαος ό εκ Σπετσών (3 Φεβρουαρίου)

Μαρτύρησε μαζί με τους άδελφούς 'Ιωάννη και Σταμάτιο που ήταν νεαροί ναυτικοί. Ο Νικόλαος ήταν ό γέρον κυβερνήτης του πλοίου. Και οι τρεις ήταν Σπετσιώτες και μετέφεραν με τó πλοίο διάφορα έμπορεύματα. Η κακοκαιρία και ή θαλασσοταραχή όδήγησε τó πλοίο τους, τó όποιο ήταν φορτωμένο με λάδι, στα Άλάτσατα της Μικράς 'Ασίας, κοντά στον Τσεσμέ (Κρήνη).

Έκει δυστυχώς τους συνέλαβαν Τούρκοι και τους έφεραν στον Πασά της Χίου. Αυτός έδωσε διαταγή τους μèn δύο άδελφούς να τους κλείσουν στη φυλακή, τον δέ Νικόλαο πρόσταξε να τον εκτελέσουν. Η μόνη έλπίδα να σώσει την ζωή του ήταν αν δεχόταν να άλλαξοπιστήσει και να γίνει μωαμεθανός. Όμως ό ήρωϊκός Νικόλαος άρνήθηκε να άπαρνηθή την χριστιανική του πίστη και έτσι τον θανάτωσαν με άποκεφαλισμό, στο Βουνάκι της Χίου τó 1822. Μετά από λίγες ήμέρες οι Τούρκοι, για την ίδια αίτια, άποκεφάλισαν και τους δύο Σπετσιώτες άδελφούς.

Άγ. Νικόλαος, ένας από τους 4 μάρτυρες του Ρεθύμνου (28 'Οκτωβρίου)

Ο Άγιος αυτός Νικόλαος ήταν από τó χωριό Μέλαμπες της έπαρχίας Άγίου Βασιλείου Ρεθύμνου Κρήτης. Ο Νικόλαος ήταν ό μικρότερος απ' όλους στην ήλικία και είχε όπως και οι άλλοι τó επίθετο Ρετζέπης. Αυτοί και οι γονείς τους ήταν εύσεβεις χριστιανοί, αλλά λόγω του φόβου των Τούρκων ήταν κρυπτοχριστιανοί. Ζούσαν λοιπόν στο χωριό Μέλαμπες, ήταν γεωργοί στο επάγγελμα, έγγαμοι με γυναίκες και παιδιά.

Μετά την άδοξη επανάσταση των Κρητικών εναντίον των Τούρκων, διέταξε ό Μεχμέτ Πασάς, Διοικητής του Ρεθύμνου, να συλλάβουν τους 4 μάρτυρες και να τους μεταφέρουν δέσμιους από τó χωριό τους στο Ρέθυμνο για να τους άνακρίνουν.

Όταν οι Άγιοι παρουσιάστηκαν μπροστά στον Πασά τους έρώτησε ποιά θρησκεία σέβονται και αυτοί απάντησαν με θάρρος ότι είναι χριστιανοί.

Τότε αυτός τους παρακίνησε να άρνηθούν την θρησκεία τους και να γίνουν μωαμεθανοί, όπως έξωτερικά παρουσιάζονταν πριν την επανάσταση, έπειδή ήταν κρυπτοχριστιανοί. Τους ύποσχέθηκε δέ δώρα και μεγάλα άξιώματα. Αυτοί όμως όλα τά απέκρουσαν, όμολογώντας πάλι πώς είναι χριστιανοί. Τότε ό Πασάς τους έστειλε δεμένους στην φυλακή. Και δεύτερη φορά τους εκάλισε ό Πασάς μπροστά του και τους συμβούλευσε να γίνουν μωαμεθανοί. Άλλά αυτοί έμειναν σταθεροί στις θρησκευτικές τους πεποιθήσεις και δέν άλλαξαν γνώμη.

Τότε αποφάσισε να τους θανατώσει με άποκεφαλισμό. Τους όδήγησαν λοιπόν στην Μεγάλη Πόρτα, στο Ρέθυμνο, που εκείνη την έποχή ήταν τόπος εκτελέσεων και τους άποκεφάλισαν στις 28 'Οκτωβρίου του έτους 1824. Τά τίμια λείψανά τους έγιναν πηγή θαυμάτων και πολλών ίαμάτων.

Άγ. Νικόλαος, ό Πλανάς εκ Νάξου (2 Μαρτίου)

Τό 1992 έγινε ή ανακήρυξη σε Άγιο του μακαριστού 'Ιερέα Νικολάου Πλανά εκ Νάξου, από τó Οικουμενικό Πατριαρχείο. Είναι ό Άγιος της έποχής μας. Υπήρξε 'Ιερέας επί πολλά έτη (1884-1932) σε Άθηναϊκούς Ναούς όπως ό Άγιος 'Ιωάννης ό Πρόδρομος (όδοϋ Βουλιαγμένης) και ό Άγιος Παντελεήμων (Ίλισσού).

Η ζωή του ήταν γεμάτη από καλωσύνη και αγιότητα. Έκοιμήθη στις 2 Μαρτίου του 1932. Τώρα 60 χρόνια μετά την κοίμησή του έγινε και ή αγιοποίησή του. Καθορίστηκε να τιμάται ή μνήμη του στις 2 Μαρτίου. Την άσματική του άκολουθία συνέθεσε ό Σεβ. Μητροπολίτης Πατρών κ. Νικόδημος Βαλληνδράς. Τό τίμιο λείψανό του εύρίσκεται στο Ναό του Άγίου 'Ιωάννου Βουλιαγμένης, όπου έφημέρευε.

Όλοι οι Άγιοι Νικόλαοι που αναφέρθηκαν έως τώρα, από τον διάσημο Άρχιεπίσκοπο των Μύρων της Λυκίας μέχρι του προσφάτως ανακηρυχθέντος Άγίου Νικολάου Πλανά, οι Άρχιερείς και οι Όσοι, οι Μάρτυρες και οι Νεομάρτυρες, αγάπησαν πολύ τον Σωτήρα μας Χριστό, έζησαν σύμφωνα με τó άγιο θέλημά Του, δεκαέξι απ' αυτούς θυσίασαν και την ίδια την ζωή τους προς χάρη της Χριστιανικής μας πίστεως και τώρα όλοι αυτοί οι μακάριοι εύρίσκονται στην θριαμβεύουσα Έκκλησία και χαίρουν και αγάλλονται πλησίον του θρόνου του Θεανθρώπου 'Ιησού.

(Τέλος)

ΤΟ ΠΝΕΥΜΑ ΤΗΣ ΘΥΣΙΑΣ ΚΑΙ ΤΟ ΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟ ΦΡΟΝΗΜΑ ΣΤΗ ΖΩΗ ΤΩΝ ΤΡΙΩΝ ΙΕΡΑΡΧΩΝ

Του κ. Παναγ. Θ. Παπαθεοδώρου, Θεολόγου - Λυκειάρχη

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Οί Τρεις Ίεράρχες αναγνωρίζονται ως φωστήρες και διδάσκαλοι τῆς οἰκουμένης. Ἡ φήμη καὶ ἡ ἀκτινοβολία τους εἶχε ἐξέλθει τῶν ὁρίων τῆς περιοχῆς δράσεώς της ἀπὸ τὰ χρόνια ποὺ ἀκόμη ζούσαν.

Ὁ ἅγιος Βασίλειος ὀνομαζόταν ἀπὸ τοὺς συγχρόνους του «μέγας», καὶ δεχόταν τὴν ἐπίσκεψη ἀνδρῶν τῆς περιωπῆς Εὐφραῖμ τοῦ Σύρου. Ἡ Γ' Οἰκουμενικὴ Σύνοδος (431) χαρακτηρίζει τὸ Γρηγόριο ἐπίσης ὡς μέγα. Τὸν ἴδιο πατέρα ὁ Ἱερώνυμος (345-420) συγκαταλέγει μεταξὺ τῶν ἐπιφανῶν ἀνδρῶν στὸ φερόνυμο βιβλίου του (De viris illustribus).

Ἄλλὰ καὶ ὁ Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος ἤδη ἀπὸ τοὺς συγχρόνους του ἐθεωρεῖτο αὐθεντία ἐκκλησιαστικὴ καὶ χαρακτηριζόταν ὡς «μέγας διδάσκαλος τῆς οἰκουμένης» (Θεοδώρητος, ἐπίσκοπος Κύρου). Ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τῆς ἀνακομιδῆς τῶν λειψάνων του (438) στὸ ναὸ τῶν ἁγ. Ἀποστόλων, στὴν Κωνσταντινούπολη, ἀπὸ τὸν αὐτοκράτορα Θεοδόσιο Β' καὶ τὸν Οἰκουμενικὸ Πατριάρχη Πρόκλο ἀρχίζει ὁ ἑορτασμὸς τῆς μνήμης του στὴν Ἀνατολικὴ Ἐκκλησία. Πολὺ ἐνωρὶς ὅμως «στάσις γέγονε παρὰ τῶν ἐλλογίμων καὶ ἐναρέτων ἀνδρῶν» γιὰ τὸ ποιὸς εἶναι ὁ σπουδαιότερος ἀπὸ τοὺς τρεῖς μεγάλους πατέρες. Οἱ μὲν υποστήριζαν ὅτι ὑπερέχει ὁ Βασίλειος, οἱ δὲ ἔλεγαν ὅτι ξεχωρίζει ὁ Γρηγόριος καὶ ἄλλοι ἰσχυρίζονταν ὅτι ἀνώτερος ὄλων ἦταν ὁ Ἰωάννης. Τέρμα στὴν διχογνωμία τῶν χριστιανῶν ἔθεσε ὁ Μητροπολίτης Εὐχαΐτων Ἰωάννης ὁ Μαυρόπουλος εἰσηγηθεὶς τὸν κοινὸ ἑορτασμὸ τῶν τριῶν ἱεραρχῶν στίς 30 Ἰανουαρίου. Ὁ ἴδιος μάλιστα πρὸς τιμὴν τῶν τριῶν μεγάλων πατέρων συνέθεσε κανόνα μὲ ἀκροστιχίδα «ΤΡΙΣΗΛΙΟΝ ΦΩΣ ΤΡΕΙΣ ΑΝΗΨΕΝ ΗΛΙΟΥΣ». Κατὰ τὸ συναξαριστὴ «τὴν ἑορτὴν ταύτην παρέδωκεν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἐορτάζειν Θεῶ».

Μὲ τὸ θέσπισμα αὐτὸ ἐπὶ αὐτοκράτορα Ἀλεξίου Α' τοῦ Κομνηνοῦ (11ος αἰώνας) συζεύκτηκε πρὸς δυνάτῃ ἡ χριστιανικὴ πίστη μὲ τὴν ἑλληνικὴ παιδεία.

Στὰ χρόνια τῆς Τουρκοκρατίας οἱ προπάτορές μας ἔθεσαν ὑπὸ τὴν σκέπη τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν τὴν ἐκπαίδευση τῆς νεολαίας τοῦ δούλου Γένους μαζί μὲ τὴν ἀναξωπύρωση τῆς ἑλληνικῆς παιδείας.

Στοὺς τελευταίους αἰῶνες ἡ γιορτὴ τῶν τριῶν τού-

των μεγάλων δασκάλων πῆρε χαρακτῆρα ἐθνικῆς γιορτῆς καὶ γιορτῆς τῆς παιδείας. Ὁ ἐκκλησιαστικὸς ἑορτασμὸς, μετὰ τὴ θεία λειτουργία, μεταφερόταν στίς σχολικὲς αἴθουσες, ὅπου μὲ ἑορταστικὸ διάκοσμο ὁ δάσκαλος, περιστοιχιζόμενος ἀπὸ τὸν κληρὸ, τοὺς προεστούς, τοὺς γονεῖς καὶ τοὺς μαθητῆς, ἐρμήνευε τὴν ἔννοια τοῦ πανηγυρισμοῦ καὶ ἐπλεκε τὸ ἐγκώμιο πρὸς τοὺς ἁγίους δασκάλους, «τοὺς τὴν οἰκουμένην πάσαν θεογνωσίας νάμασιν καταρδεύσαντας». Ἡ γιορτὴ ἀκολούθως συνεχιζόταν στὸ σπίτι τοῦ δασκάλου, ποὺ ἦταν ἑτοιμοὺς νὰ δεχθεῖ τὴν τιμητικὴ ἐπίσκεψη τῶν κληρικῶν καὶ τῶν ἄλλων ἐπισήμων.

Οἱ καιροὶ ἄλλαξαν καὶ τὸ ἔθνος καθιέρωσε ἄλλες ἐπετείες μὲ πανηγυρικὲς ἐκδηλώσεις ἐθνικοῦ χαρακτῆρα. Ὡστόσο ἡ παλιὰ γιορτὴ τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν μὲ τὸ διπλὸ συμβολισμό της, θρησκευτικὸ καὶ ἐκπαιδευτικὸ, δὲν ἔχασε οὔτε τὴν ἔννοιά της, οὔτε τὴν αἴγλη της. Ὁ ἑορτασμὸς τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν ἀπὸ τὰ ταπεινὰ σχολεῖα τοῦ ὑπόδουλου Ἑλληνισμοῦ μεταλαμπαδεύτηκε στὰ νεότερα σχολεῖα τῆς Γενικῆς Ἐκπαίδευσης καὶ ἀπ' αὐτὰ πέρασε στὰ πανεπιστήμια τῆς χώρας. Ἡ πανεπιστημιακὴ Σύγκλητος τοῦ ἐθνικοῦ μας Πανεπιστημίου ἢ ἄλλιῶς τὸ «Ἀκαδημαϊκὸν Συμβούλιον», ὅπως λεγόταν τότε, ὄρισε τὸ 1841 «ἵνα κατὰ τὴν ἑορτὴν ταύτην, συμφώνως πρὸς τὸ παλαιὸν ἔθος, τελῆται καὶ τὸ μνημόσυνον ὑπὲρ τῆς ἀναπαύσεως τῶν ψυχῶν τῶν εὐεργετῶν αὐτοῦ»¹.

Ἡ ἱστορικὴ αὐτὴ ἀπόφαση ἔγινε ἀφετηρία τῆς παλινορθώσεως τῆς γιορτῆς τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν ὡς πανελληνίας γιορτῆς τῶν σχολείων καὶ τῶν γραμμάτων ὄχι μόνον στὸ ἑλληνικὸ κράτος, ἀλλὰ καὶ στὸν ἀπανταχοῦ Ἑλληνισμὸ καὶ δεύτερον ἀφορμὴ γιὰ προβολή, ἔξαρση καὶ ὑπογράμμιση ἀπὸ τοὺς ὁμιλητῆς τῆς ἡμέρας τοῦ ἔργου τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν μὲ ἀντικειμενικὸ σκοπὸ τὸ πατρικὸ πνεῦμα νὰ μεταλαμπαδευτεῖ στίς καρδιὰς τῶν ἀνθρώπων καὶ μάλιστα τῶν νέων κάθε ἐποχῆς καὶ νὰ ἐλευθερώσει τίς ψυχὰς τους ἀπὸ τὰ ὑλικά δεσμὰ καὶ τίς ἐφήμερες ἐπιδιώξεις.

Μὲ τὴν εὐκαιρία τῆς ἐπικείμενης ἑορτῆς τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν κρίνουμε σκόπιμο νὰ ἐξάρουμε ἀπὸ τὴ ζωὴ τῶν τριῶν μεγάλων πατέρων τὸ στοιχεῖο τοῦ ἡρωϊσμοῦ καὶ τῆς θυσίας γιὰ νὰ δώσουμε ἰδιαίτερα στοὺς σημερινοὺς νέους ζωντανὰ παραδείγματα γιὰ

μίμηση, επειδή νομίζουμε ότι τα στοιχεία αυτά παρουσιάζουν άνησυχητική μείωση στην εποχή μας.

ΟΙ ΤΡΕΙΣ ΓΕΝΝΑΙΟΙ

Τὸ ἀποστολικὸ ἀνάγνωσμα τῆς γιορτῆς τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν μᾶς προτρέπει νὰ θυμόμαστε πάντοτε τοὺς πνευματικοὺς πατέρες καὶ διδασκάλους ποὺ μᾶς μετέδωσαν τὸ λόγο τοῦ Θεοῦ, νὰ ἐξετάζουμε προσεκτικὰ τὸ ἔργο καὶ τὴ ζωὴ τους καὶ νὰ μιμούμεθα τὴν πίστη τους².

Ἡ Ἐκκλησία μας ὑπακούοντας στὴν ἐντολὴ αὐτὴ προβάλλει συνεχῶς τέτοια ὑποδείγματα ἀνθρώπων πίστεως, ἀρετῆς, γενναιότητας καὶ θυσίας γιὰ νὰ τὰ μιμηθοῦμε. Ἰδιαίτερη ὅμως θέση κατέχουν στὸ πνευματικὸ τῆς Ἐκκλησίας στερέωμα οἱ Τρεῖς Ἱεράρχες, οἱ Διδάσκαλοι τῆς οἰκουμένης καὶ φωστῆρες τῆς τρισηλίου θεότητος, Βασίλειος ὁ ἔνθεος νοῦς, Γρηγόριος, ἡ θεία φωνὴ καὶ Ἰωάννης, τῶν ἀρετῶν τὸ θησαύρισμα.

Γιὰ τὴν τριάδα τῶν μεγάλων πατέρων, γιὰ τὰ τῆς χάριτος ὄργανα, τοὺς ἔνθεους αὐτοὺς ἄνδρες ἔχουν πολλοὶ μιλήσει. Γιὰ τοὺς αἰετοοὺς ποταμοὺς τῆς σοφίας, τοὺς πρόμαχους τοῦ θείου λόγου καὶ τοὺς θεραπευτὲς τῆς ἀληθινῆς ἐπιστήμης ἔχουν γραφεῖ πολλά. Ἡ ζωὴ ὅμως καὶ τὸ ἔργο τοὺς παραμένει πηγὴ ἀνεξάντλητη. Ἀπὸ τὸ θησαυρὸ τῶν ἀρετῶν τους θὰ ἀνασύρουμε τὸ στοιχεῖο τοῦ ἠρωϊσμοῦ καὶ τῆς θυσίας, τὸ στοιχεῖο τῆς ἀνδρείας καὶ τῆς γενναιότητας, ποὺ εἶναι γνώρισμα καὶ τῶν τριῶν, γιὰ νὰ τὰ προβάλλουμε.

1. ΤΟ ΣΤΟΙΧΕΙΟ ΤΗΣ ΘΥΣΙΑΣ

1.1. Καὶ οἱ Τρεῖς Ἱεράρχες ἔζησαν σὲ μιὰ πολυτάραχη ἐποχὴ, σὲ μιὰ περίοδο συγκρούσεων, φαυλότητος, ἀνηθικότητας καὶ μισαλλοδοξίας. Ἦσαν ἀριστοκράτες ὄχι μόνο στὸ πνεῦμα ἀλλὰ καὶ στὴν καταγωγὴ. Οἱ οἰκογένειές τους διέθεταν μεγάλη περιουσία. Ὁ Βασίλειος εἶχε στὴν κατοχὴ του πλούσια κτήματα στὸν Πόντο καὶ στὶς γειτονικὲς ἐπαρχίες τῆς Καππαδοκίας καὶ τῆς Ἀρμενίας. Τεράστια ἦταν καὶ ἡ περιουσία τοῦ Ἰωάννη. Τὴν κληρονόμησε ἀπὸ τὸ στρατηγὸ πατέρα του ποὺ πέθανε πολὺ ἔνωρίς. Τὰ πλούτη αὐτὰ δὲν ἔγιναν ἐμπόδιο στὸ δρόμο τους καὶ στὶς ἐπιλογές τους. Γρηγόρα τὰ ἀποχωρίστηκαν χωρὶς πολλὴ σκέψη. Πέρασαν αὐτὰ σ' ἐκείνους ποὺ πεινοῦσαν, στοὺς ἄλλους ποὺ ἔτρεμαν ἀπὸ τὸ κρῦο, στοὺς τρίτους ποὺ ἀργοπέθαιναν. Ἡ τεράστια περιουσία τῶν μεγάλων πατέρων φτάνει στὰ χέρια ἐκείνων ποὺ τοὺς μάστιζε καθημερινὰ ἡ πολύμορφη δυστυχία καὶ ἀνέχεια, ποὺ γινόταν στὴ συνέχεια πὺ φοβερῆ, ὅσο οἱ ἀριστοκράτες γύρω τους ζοῦσαν μὲ χλιδὴ καὶ σαπατά-

λη. Κάθε τι ποὺ κρατοῦσε τοὺς μεγάλους πατέρες δεμένους μὲ τὸν κόσμον τὸ θυσίασαν. Ὅλα τὰ ἔδωσαν γιὰ νὰ ἀποκτήσουν τὸ ἀτίμητο μαργαριτάρι, τὸν πολῦτιμο θησαυρὸ.

Ἡ ψυχὴ τους ἀδέσμευτη ψῆλωνε μέχρι τὸν οὐρανὸ, γιὰ νὰ βρεῖ Ἐκεῖνον ποὺ πώχευσε γιὰ νὰ πλουτίσουν οἱ ἄνθρωποι. Ἀνάλαφροι καὶ ἀποκομμένοι ἀπὸ κάθε γῆινο καὶ ὕλικὸ μποροῦν νὰ τραβήξουν τὸ δρόμο τῆς ἀφίερωσης στὸ Χριστό. Ἡ γενναία αὐτὴ πράξη θὰ τοὺς δώσει ἀργότερα τὴν παρησία καὶ τὸ θάρρος νὰ ἀπευθυνθοῦν στοὺς πλουσίους τῆς Καισαρείας, τῆς Κωνσταντινούπολης καὶ τῆς Ἀντιόχειας νὰ διαθέσουν μέρος τῶν ὑπαρχόντων τους γιὰ τοὺς φτωχοὺς. ἤξεραν καλὰ οἱ μεγάλοι τῆς Ἐκκλησίας μας πατέρες ὅτι γιὰ νὰ γίνει κανεὶς ἀναμορφωτῆς πρέπει νὰ δώσει τὸ παράδειγμα. Ἡ πράξη αὐτὴ τῆς διαθέσεως ὅλων τῶν ὑλικῶν ἀγαθῶν θὰ δώσει τὸ δικαίωμα στὸ Μ. Βασίλειο νὰ εἰπεῖ στοὺς πλουσίους: «τοῦ πεινώντος ἐστὶν ὁ ἄρτος, ὃν σὺ κατέχεις· τοῦ γυμνητεύοντος τὸ ἱμάτιον, ὃ σὺ φυλάσσεις ἐν ἀποθήκῃς· τοῦ ἀνυποδέτου τὸ ὑπόδημα, ὃ παρὰ σοὶ κατασῆπεται· τοῦ χριζόντος τὸ ἀργύριον, ὃ κατορῦξας ἔχεις. Ὡστε τοσοῦτους ἀδικεῖς, ὅσοις παρέχειν ἠδύνασο»³.

(Συνεχίζεται)

1. Παν. Μπρατσιώτη, Οἱ Τρεῖς Ἱεράρχαι ὡς διδάσκαλοι τῆς οἰκουμένης, περιοδ. Ἀκτίνες, τεύχος 156, Ἰαν. 1955.

2. «Μνημονεύετε τῶν ἡγουμένων ὑμῶν, οἵτινες ἐλάλησαν ὑμῖν τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ, ὃν ἀναθεωροῦντες τὴν ἐκβασιν τῆς ἀναστροφῆς μιμῆσθε τὴν πίσιν» (Ἐβρ. 13,7).

3. Μ. Βασίλειος, Εἰς τὸ «καθελῶ μου τὰς ἀποθήκας», PG 31, 276-277.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗΣ ΔΙΑΚΟΝΙΑΣ

«Φυλλάδια ἐπικαιρότητος»

* Ἀνάσα ζωῆς, 20 κείμενα πατερικῆς εὐωδίας (Ἐπιμέλεια ἀρχιμ. Νικολάου Ι. Πρωτοπαπᾶ). Κείμενα «βγαλμένα ἀπὸ τὴν ἐμπειρία τῆς ἀγιότητος καὶ χαραγμένα μὲ τὴν πέννα τῆς καρδιάς. Σελ. 48.

* Ταφὴ ἢ καύση τῶν νεκρῶν; (Εὐαγγελίου Π. Λέκκου, θεολόγου-νομικοῦ). Τὰ ἐπιχειρήματα τῶν ὑποστηρικτῶν τῆς καύσεως ἀναιροῦνται ἕνα πρὸς ἓνα, ἐνῶ προβάλλεται ἡ θέση τῆς Ἐκκλησίας στὸ θέμα ποὺ βρίσκεται καὶ πάλι στὴν ἐπικαιρότητα. Σελ. 32.

Γιὰ πληροφορίες καὶ παραγγελίες βιβλίων ἀπευθύνετε: Ἀποστολικὴ Διακονία, Τασιῶν 1 - 115 21 Ἀθήνα.

Τηλ. 01/7228008 καὶ 7246784. FAX 01/7238149

κεντρικὴ διάθεση.

Βιβλιοπωλεῖο: Ἀραγατσανίου 2, Πλ. Κλαυθμώνος - Ἀθήνα Τηλ. 01/3228637.

Η ΙΓ' ΚΑΤΗΧΗΣΙΣ ΠΡΟΣ ΦΩΤΙΖΟΜΕΝΟΥΣ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΚΥΡΙΛΛΟΥ ΙΕΡΟΣΟΛΥΜΩΝ

Του κ. Νικ. Κ. Δρατσέλλα, Θεολόγου

Θ'. Ὁ ἅγιος πατὴρ ὁμολογεῖ ὅτι, ἐπειδὴ ὠμίλησε περὶ τῶν γεγονότων, τὰ ὅποια διεδραματίσθησαν εἰς τὸν ἐπίγειον Παράδεισον τῆς Ἑδέμ μετὰ τὴν πτώσιν τῶν πρωτοπλάστων, ἔχει θαυμάσει ἀληθῶς τὴν ἐπαλήθευσιν ὄλων τῶν προτυπώσεων κατὰ τοὺς χρόνους τῆς Καινῆς Διαθήκης καὶ ἀπαριθμεῖ τὰς ἀντιστοιχίας τῶν προτυπώσεων. Τὸ Προπατορικὸν ἀμάρτημα ἐγένετο εἰς τὸν Παράδεισον, ἦτοι εἰς τὸν Κήπον τῆς Ἑδέμ. Εἰς τὸν κήπον τῆς Γεθσημανῆ ἐπραγματοποιήθη ἡ σωτηρία τοῦ ἀνθρωπίνου γένους. Ἡ ἀμαρτία εἰσῆλθεν εἰς τὸν κόσμον, ἔνεκα τῆς βρώσεως τοῦ καρποῦ τοῦ ξύλου τῆς γνώσεως τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ κακοῦ καὶ κατανικάται διὰ τοῦ ξύλου τοῦ Σταυροῦ τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ. Συμφώνως πρὸς τὴν διήγησιν τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, οἱ Πρωτόπλαστοι «δειλινὸν τοῦ Κυρίου περιπατοῦντος ἐκρύβησαν»¹⁴⁰ καὶ συμφώνως πρὸς τὴν διήγησιν τῆς Καινῆς Διαθήκης, ὁ ληστής εἰσῆχθη εἰς τὸν Παράδεισον ὑπὸ τοῦ Κυρίου πάλιν τὸ δειλινόν¹⁴¹.

Εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο, ὁ ἅγιος πατὴρ ἐπανέρχεται εἰς τὸν ἀπολογητικὸν χαρακτήρα, ὁ ὅποιος διαπνέει τὴν ὅλην κατήχησιν αὐτοῦ. Τονίζει ὅτι εἶναι ἐνδεχόμενον ὅπως εἷς ἐκ τῶν ἐξ Ἰουδαίων κατηχουμένων ἀπαιτήσῃ νὰ καταδειχθοῦν διὰ τῶν προφητῶν αἱ ἀναφοραὶ εἰς τὸ ξύλον τοῦ Σταυροῦ, ἄλλως θὰ θεωρησῇ ὅτι ὁ ἅγιος πατὴρ λέγει σοφιστείας. Ὁ ἅγιος Κύριλλος προσκομίζει ἄφθονον ὕλικὸν ἐκ τῶν προφητειῶν τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης δι' ἀπολογητικὴν χρῆσιν. Κατ' ἀρχὰς παραπέμπει εἰς χωρίον τοῦ προφήτου Ἰερεμίου, τὸ ὅποιον προτείνει νὰ ἀναγνωσθῇ δι' ἐρωτηματικοῦ τρόπου: «ἐγὼ ὡς ἀρνίον ἄκακον ἀγόμενον τὸ θύεσθαι οὐκ ἔγνων»¹⁴². Ὁ ἐρωτηματικὸς τύπος «οὐκ ἔγνων» τοῦ κειμένου τοῦ ἁγίου πατρὸς ἀντὶ τοῦ κανονικοῦ καταφατικοῦ τύπου «οὐκ ἔγνων» τῶν Ὁ' ἀποτελεῖ ἐπεξεργασίαν τοῦ ἀπὸ στήθους ἀπομνημονευθέντος κειμένου τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης ἐκ μέρους τοῦ ἁγίου πατρὸς πρὸς ἐπίτευξιν τοῦ ἐπιδιωκόμενου ἀποτελέσματος. Ὁ ἅγιος Κύριλλ-

λος τονίζει μετ' ἐμφάσεως ὅτι ὁ Ἰησοῦς, ὁ Ὅποιος εἶπεν: «οἴδατε ὅτι μετὰ δύο ἡμέρας τὸ πάσχα γίνεται καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδίδοται εἰς τὸ σταυρωθῆναι»¹⁴³, δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ μὴ ἐγνώριζεν ὅτι ἐπρόκειτο νὰ ἀκολουθήσῃ τὸ Πάθος καὶ ἡ Σταύρωσις Αὐτοῦ. Ὁ Κύριλλος παραθέτει ἐκ νέου τὸ χωρίον: «ἐγὼ ὡς ἀρνίον ἄκακον ἀγόμενον τοῦ θύεσθαι οὐκ ἔγνων»¹⁴⁴ καὶ διερωτᾷται: «ποῖον ἀρνίον»; Ἡ ἔκφρασις «ἀρνίον ἄκακον» τῆς ἀνωτέρω προφητείας ἡρμηνεύθη ὑπὸ τοῦ Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου ὡς ἐξῆς: «ιδὲ ὁ ἀμνὸς τοῦ Θεοῦ ὁ αἴρων τὴν ἀμαρτίαν τοῦ κόσμου»¹⁴⁵. Τοῦτο βεβαίως εἶχεν εἶπει ὁ Πρόδρομος προκειμένου περὶ τοῦ Ἰησοῦ, πρὶν Οὗτος καλέσει τοὺς πρώτους μαθητὰς Αὐτοῦ. Ἡ συνέχεια τῆς προφητείας τοῦ Ἰερεμίου, καθὼς ὁ ἅγιος πατὴρ ἐκθέτει ταύτην, ἔχει ὡς ἀκολουθῶς: «ἐπ' ἐμὲ ἐλογίσαντο πονηρὸν λογισμόν, λέγοντες»¹⁴⁶. Ὁ ἅγιος Κύριλλος τονίζει ὅτι ὁ Ἰησοῦς, ὁ Ὅποιος ἐγνώριζεν ὡς Πάνσοφος καὶ Παντογνώστης Θεὸς τοὺς λογισμοὺς τῶν ἀνθρώπων, δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ ἀγνοῇ ὅτι ἐπρόκειτο νὰ συμβῇ ὡς ἀποτέλεσμα τῶν λογισμῶν τῶν πονηρῶν ἀρχόντων τοῦ Ἰσραὴλ, δηλαδὴ τὸ Πάθος καὶ τὴν Σταύρωσιν. Οἱ δὲ λόγοι τῶν Ἰουδαίων καὶ οἱ πονηροὶ λογισμοὶ αὐτῶν κατὰ τοῦ Ἰησοῦ προφητεύονται πάλιν ὑπὸ τοῦ Ἰερεμίου: «δεῦτε καὶ ἐμβάλωμεν ξύλον εἰς τὸν ἄρτον αὐτοῦ»¹⁴⁷.

Εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο ὁ ἅγιος πατὴρ διακόπτει ἐπ' ὀλίγον τὸ ἀπολογητικὸν ὕφος, στρέφεται πρὸς τοὺς κατηχουμένους καὶ λέγει εἰς αὐτοὺς ὅτι, ἐὰν ἀξιωθοῦν εἰς τὸ μέλλον νὰ βαπτισθοῦν καὶ νὰ γίνουν πιστοί, θὰ κατανοήσουν πλήρως ὅτι ὁ ἄρτος εἶναι κατὰ τὸ Εὐαγγέλιον τύπος τοῦ Σώματος τοῦ Χριστοῦ —τοῦτο δὲ διότι τότε πλέον, ὡς βεβαπτισμένοι χριστιανοί, θὰ μετέχουν τοῦ μυστηρίου τῆς θείας Εὐχαριστίας, τὸ ὅποιον ἠγνόουν ὡς κατηχούμενοι—. Εὐθὺς μετὰ τὴν σύντομον παρέκβασιν αὐτοῦ, ὁ ἅγιος Κύριλλος συνεχίζει τὴν προφητείαν: «καὶ ἐκτρίψωμεν αὐτὸν ἀπὸ γῆς ζώντων»¹⁴⁸. Ἐξ ἀφορμῆς τῆς ἀνωτέρω προφητείας λέγει ὅτι δὲν εἶναι δυ-

νατὸν νὰ συντρίβουν οἱ Ἰουδαῖοι τὴν πηγὴν τῆς ζωῆς. Οὗτοι ἀγωνίζονται νὰ ἐπιτύχουν τοῦτο ἐπὶ ματαίῳ. Ἀναφέρει ἐπίσης καὶ τὴν τελευταίαν φράσιν τῆς αὐτῆς προφητείας: «καὶ τὸ ὄνομα αὐτοῦ οὐ μὴ μνησθῆ ἔτι»¹⁴⁹. Ἐν συνεχείᾳ, οἰονεὶ ἀναφερόμενος εἰς τοὺς Ἰουδαίους, λέγει ὅτι θὰ ἀπέβαιναν ἐπὶ ματαίῳ ἢ παρὰ νόμος βουλή αὐτῶν. Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ἐπικαλεῖται τὸ ἐξῆς ψαλμικὸν χωρίον: «πρὸ γὰρ ἡλίου τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ μένει»¹⁵⁰. Καὶ προκειμένου νὰ ἀποδείξῃ ὅτι ἐπὶ τοῦ ξύλου τοῦ Σταυροῦ ἐκρεμάσθη αὐτὴ αὐτὴ ἡ Ζωή, ἀναφέρει ὅτι ὁ Μωυσῆς ἔγραψε προφητικῶς εἰς τὸ Δευτερονόμιον θρηνῶν: «καὶ ἔσται ἡ ζωὴ σου κρεμαμένη ἀπέναντι τῶν ὀφθαλμῶν σου, καὶ φοβηθήσῃ ἡμέρας καὶ νυκτός, καὶ οὐ πιστεύσεις τῇ ζωῇ σου»¹⁵¹, ὡς ἐπίσης καὶ τὸ χωρίον τοῦ προφήτου Ἡσαΐου, διὰ τὸ ὁποῖον καὶ προηγουμένως εἶχεν ὁμιλήσει εἰς τοὺς κατηγουμένους: «κύριε, τίς ἐπίστευσε τῇ ἀκοῇ ἡμῶν;»¹⁵². Τὸ ἀνωτέρω χωρίον εἶχε λεχθῆ ὑπὸ τοῦ Ἡσαΐου περὶ τῆς ἀποστασίας τοῦ Ἰσραηλικοῦ λαοῦ.

140. ΒΕΠΕΣ τ. 39, σελ. 161,7, Πρβλ. Γέν. 3,8.

141. Ἀξίζει, φρονοῦμεν, εἰς τὸ παρὸν σημεῖον νὰ ἀναφερθῶμεν εἰς τὰς σχετικὰς Εὐαγγελικὰς διηγήσεις τῆς Σταυρώσεως τοῦ Κυρίου τῶν ἱερῶν Εὐαγγελιστῶν Λουκά καὶ Ἰωάννου, προκειμένου νὰ ἐπαληθεύσωμεν ἐκ τούτων τὴν ἀποψιν τοῦ ἁγίου Κυριλλου περὶ τοῦ ὅτι ὁ ληστὴς εἰσηλθεν εἰς τὸν Παράδεισον κατὰ τὸ δειλινόν. Εἰδικώτερον ὁ ἱερός Εὐαγγελιστὴς Λουκάς παραδίδει τὴν σωτηριώδη ἀπάντησιν τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ πρὸς τὸν εὐγνώμονα ληστήν· «καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· ἀμὴν λέγω σοι, σήμερον μετ' ἐμοῦ ἔσῃ ἐν τῷ παραδείσῳ» (Λουκ. 23,43). Ἐπ' αὐτοῦ ἀναφέρει ὁ Π. Ν. Τρεμπέλας: «ὁ Ἰησοῦς γνωρίζει ὅτι καὶ αὐτὸς καὶ ὁ ληστὴς θὰ ἀπέθνησκον κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην. Καὶ παραχωρεῖ εἰς αὐτὸν περισσότερα παρ' ὅσα εἶχε ζητήσει ἢ ἐλπίζει (ρ). Ὁ Ἰησοῦς δηλαδὴ ἀντιθέτει ἰσχυρῶς τὸ ἄμεσον καὶ ἐγγὺς τῆς εὐτυχίας, τὴν ὁποίαν τοῦ ὑπόσχεται, πρὸς τὸν ἀπώτερον χρόνον τὸν ὁποῖον ὁ ληστὴς εἶχεν εἰς τὸν νοῦν του καὶ κατὰ τὸν ὁποῖον ἐπερίμενον ὅτι ὁ Χριστὸς θὰ τὸν ἐνεθυμεῖτο. = Κατ' αὐτὴν τὴν σημερινὴν ἡμέραν, πρὶν ἢ ὁ ἥλιος δύσῃ, θὰ εἶσαι εἰς τὸν Παράδεισον (g). (Π. Ν. Τρεμπέλα, Ὑπόμνημα εἰς τὸ κατὰ Λουκᾶν Εὐαγγέλιον, Ἐκδοσις Ἀδελφότητος Θεολόγων ἡ «Ζωή», Ἀθήναι - 1952, σελ. 646, α' στήλη). Τὸ ἀνωτέρω χωρίον πρέπει νὰ συσχετισθῆ πρὸς τὸ «ἦν δὲ ὡσεὶ ὥρα ἕκτη καὶ σκότος ἐγένετο ἐφ' ὅλην τὴν γῆν ἕως ὥρας ἐνάτης, τοῦ ἡλίου ἐκλείποντος, καὶ ἐσχίσθη τὸ καταπέτασμα τοῦ ναοῦ μέσον· καὶ φωνήσας φωνῇ μεγάλη ὁ Ἰησοῦς εἶπε· πάτερ, εἰς χεῖράς σου παρατίθειαι τὸ πνεῦμά μου. Καὶ ταῦτα εἰπὼν ἐξέπνευσεν» (Λουκ. 23, 44-46) καὶ τὸ «Οἱ οὖν Ἰουδαῖοι, ἵνα μὴ μείνῃ ἐπὶ τοῦ σταυροῦ τὰ σώματα ἐν τῷ σαββάτῳ ἐπεὶ παρασκευὴ ἦν· ἦν γὰρ μεγάλη ἡ ἡμέρα ἐκείνου τοῦ σαββάτου· ἠρώτησαν τὸν Πιλάτον ἵνα

κατεργῶσιν αὐτῶν τὰ σκέλη, καὶ ἀρθῶσιν. ἦλθον οὖν οἱ στρατιῶται, καὶ τοῦ μὲν πρώτου κατέαξαν τὰ σκέλη καὶ τοῦ ἄλλου τοῦ συσταρωθέντος αὐτῷ· ἐπὶ δὲ τὸν Ἰησοῦν ἐλθόντες, ὡς εἶδον αὐτὸν ἤδη τεθνηκότα, οὐ κατέαξαν αὐτοῦ τὰ σκέλη» (Ἰω. 19, 31-33). Ἐκ τοῦ συσχετισμοῦ τῶν ἀνωτέρω χωρίων ἐξάγονται τὰ ἐξῆς συμπεράσματα:

α. Ὁ Κύριος ἐξέπνευσε περὶ τὴν ἐνάτην ὥραν, ἤτοι 3 μ.μ.

β. Οἱ ληστὰι ἔζων καὶ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Κυρίου συμφώνως πρὸς τὸ Ἰω. 19, 32-33.

γ. Ὁ θάνατος τῶν ληστῶν ἐπῆλθε πρὸς τῆς ἕκτης ἀπογευματινῆς, ὅτε ἐπρόκειτο νὰ ἀρχίσῃ συμφώνως πρὸς τὸν ἐβραϊκὸν νόμον ὁ ἑορτασμός τοῦ Πάσχα, τὸ ὁποῖον κατὰ τὸ ἔτος ἐκεῖνο συνέπιπτε πρὸς τὴν ἀργίαν τοῦ Σαββάτου. Ἐπ' αὐτοῦ σημειώνει ὁ Π. Ν. Τρεμπέλας: «Τὸ ἐπακολουθοῦν «γὰρ» («ἦν γὰρ μεγάλη...») θέτει σαφῶς τὴν ἰδέαν τῆς προπαρασκευῆς εἰς λογικὴν σχέσιν πρὸς τὴν τῆς ἐκτάκτου ἀγιότητος τοῦ Σαββάτου, ὅπερ ἐπρόκειτο ν' ἀρχίσῃ ἀπὸ τῆς ἕκτης ἑσπερινῆς» (Π. Ν. Τρεμπέλα, Ὑπόμνημα εἰς τὸ κατὰ Ἰωάννην Εὐαγγέλιον, Ἐκδοσις Ἀδελφότητος Θεολόγων ἡ «Ζωή», Ἀθήναι 1954, σελ. 678, β' στήλη).

Συνεπῶς ὁ θάνατος τῶν ληστῶν ἐπῆλθε μετὰ τὴν 3η καὶ 6η μ.μ. καὶ πάντως ἐμεσολάβησεν ἰκανὸν χρονικὸν διάστημα μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Κυρίου καὶ ἐκείνου τῶν ληστῶν. Ἄρα ἐπεσυνέβη ὀλίγον πρὸς τῆς ἕκτης ἑσπερινῆς καὶ οὕτως ἐπαληθεύεται ἡ παρατήρησις τοῦ ἁγίου Κυριλλου ὁμιλοῦντος περὶ δειλινῶν.

(Περὶ τοῦ ἀκριβοῦς προσδιορισμοῦ τῆς ὥρας τοῦ θανάτου τῶν δύο ληστῶν, βλέπε Χρονολογικὸν Πίνακα καθορισμοῦ τῶ Παθῶν τοῦ Κυρίου, ἐν Α. Φιλιππίδου, Ἱστορία τῆς ἐποχῆς τῆς Καινῆς Διαθήκης ἐξ ἀπόψεως παγκοσμίου καὶ πανθηροσκεσιακῆς, Ἀθήναι 1958, σελ. 993).

142. ΒΕΠΕΣ τ. 39, σελ. 161, 11-13, Πρβλ. Ἰερ. 11,19.

143. ΒΕΠΕΣ τ. 39, σελ. 161, 14-15, Ματθ. 26,2.

144. ΒΕΠΕΣ τ. 39, σελ. 161, 15-16, Πρβλ. Ἰερ. 11,19.

145. ΒΕΠΕΣ τ. 39, σελ. 161, 17-18, Πρβλ. Ἰω. 1,29.

146. ΒΕΠΕΣ τ. 39, σελ. 161, 18-19, Ἰερ. 11,19.

147. ΒΕΠΕΣ τ. 39, σελ. 161, 20-21, Ἰερ. 11,19.

148. ΒΕΠΕΣ τ. 39, σελ. 161, 24-25, Ἰερ. 11,19.

149. ΒΕΠΕΣ τ. 39, σελ. 161, 25-26, Πρβλ. Ἰερ. 11,19.

150. ΒΕΠΕΣ τ. 39, σελ. 161, 27, Πρβλ. Ψαλμ. 71,17.

151. ΒΕΠΕΣ τ. 39, σελ. 161, 28-30, Δευτ. 28,66.

152. ΒΕΠΕΣ τ. 39, σελ. 161, 31, Ἠσ. 53,1.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗΣ ΔΙΑΚΟΝΙΑΣ

ΜΗΝΑΙΟΝ ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ. Ἀθήνα, Δεκέμβριος 1991, σχῆμα 17X24 ἐκατ., σσ. 600.

Μὲ τὴν ἐκδόσιν τοῦ Μηναιῶν αὐτοῦ ἐγκαινιάσθηκε νέα ἐποχὴ στὰ λειτουργικὰ βιβλία τῆς Ἐκκλησίας μας. Μὲ ἀπόφασιν τοῦ Κεντρικοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου, τοῦ ἱεραποστολικοῦ Ὄργανοις τῆς Ἐκκλησίας μας, ὁλοκληρώθηκε ἡ ἐκδόσιν τῶν Μηναιῶν, σὲ μικρότερο, εὐχρηστο σχῆμα, μὲ εὐανάγνωστα στοιχεῖα, σὲ δίχρωμη ἐκτύπωσιν OFFSET καὶ σὲ χαρτὶ ποιότητος.

Η Ριζάρειος Εκκλησιαστική Σχολή

συνέχισε τις εκδηλώσεις της για τη συμπλήρωση 150 χρόνων από την ίδρυσή της (1844-1994) με την οργάνωση:

Έκθεσως στο Αρχαιολογικό Μουσείο Ίωαννίνων, με θέμα: «Άδελφοί Μάνθος και Γεώργιος Ριζάρης - Δύο αιώνες προσφοράς στο Έθνος», που διήρκεσε μέχρι τις 20 Νοεμβρίου. Οι επισκέπτες είχαν την ευκαιρία να δούν προσωπικές Διδασκάλων του Γένους και της Ριζαρείου, μεγάλο πορτραίτο του Γ. Ριζάρη – έργο του Νικηφόρου Λύτρα –, προσωπικά είδη του Ευεργέτου και την άλληλογραφία του με τον Άδαμάντιο Κοραή, φωτογραφικό υλικό από παλαιές και σύγχρονες δραστηριότητες της Ριζαρείου και τέλος μοναδικά παλαίτυπα βιβλία από την πλουσιότερη στο είδος αυτό Ριζάρειο Βιβλιοθήκη.

Πανηγυρικής εκδηλώσεως στα Διδασκείρια της Σχολής, την Κυριακή 27 Νοεμβρίου, που περιλάμβανε: Αρχιερατική θεία Λειτουργία και Δοξολογία στο ναό της. Στην αίθουσα Τελετών της Σχολής: ύμνους από χορωδία των μαθητών, προσφώνηση του προέδρου του Συμβουλίου κ. Κ. Δ. Φαφαλιού, όμιλία του κ. Ανδρέου Φυτράκη, μέλους του Συμβουλίου, χαιρετιστήρια μηνύματα, ύμνους και άσματα, έκθεση κειμηλίων της Σχολής και δεξίωση.

Το Πολυμελές Διοικ. Συμβούλιο των έκτελεστών της διαθήκης των εθνικών ευεργετών Μάνθου και Γεωργίου Ριζάρη αποτελείται από τους: Κ. Δ. Φαφαλιό, πρόεδρο και Ά. Φυτράκη, Α. Κίτσο, Στ. Ίωαννίδη, Γ. Νουτσόπουλο, Άθ. Λιούμα, Π. Γέμτο, Παν. Τσακίρη και Β. Λαμπριδίη.

Η ὀρθόδοξη γυναίκα στην Ένωμ. Εὐρώπη

ήταν τὸ κεντρικὸ θέμα εὐρωπαϊκοῦ Συνεδρίου ποὺ ὀργάνωσε με ἐπιτυχία ἡ Ἱερά Μητρόπολη Θηβῶν καὶ Λεβαδείας τὸ τριήμερο 4-6 Νοεμβρίου στὴ Λιβαδεΐα.

Στόχοι τοῦ Συνεδρίου ἦταν, «να ἐπισημάνει τὰ στοιχεῖα

Τοῦ κ. Εὐαγγέλου Π. Λέκκου

ποῦ συγκροτοῦν τὸν ὀρθόδοξο τρόπο ζωῆς, νὰ δείξει τὴ σπουδαιότητα καὶ τὴν οἰκουμενικὴ παρακαταθήκη τῆς Ὀρθοδοξίας, νὰ ἐπανεκτιμήσει τὴν ἐκκλησιαστικὴ παράδοση γιὰ τὴ γυναίκα, νὰ εὐαισθητοποιήσει τὴν ὀρθόδοξη γυναίκα καὶ νὰ διευκολύνει τὴν ἐνεργὸ συμμετοχὴ, δράση καὶ διακονία τῆς στὴ ζωὴ τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς Εὐρώπης, νὰ προωθήσει τὴν ἐπικοινωνία μεταξύ τῶν ὀρθόδοξων γυναικῶν στὸν εὐρωπαϊκὸ χῶρο καὶ νὰ συμβάλει στὴν ἐνοποίηση τῆς Εὐρώπης».

Στὸ συνέδριο, ποὺ σημείωσε ἐπιτυχία, ἦταν προσκεκλημένοι, ὡς εἰσηγητές, διακεκριμένοι μητροπολίτες, ἱερεῖς καὶ μοναχοί, καθηγητὲς Πανεπιστημίου, ἐκπαιδευτικοί, φοιτήτριες, γιατροὶ κ.ά. Ἀντιπροσωπεύθηκαν τὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο καὶ οἱ Ἐκκλησίες Ἑλλάδος, Κύπρου, Ρωσίας, Σερβίας, Ρουμανίας, Βουλγαρίας, Γεωργίας, Πολωνίας, Τσεχίας καὶ Σλοβακίας, Φινλανδίας.

Ἡ Ἀποστολικὴ Διακονία

τιμᾶ τοὺς εὐεργέτες τῆς, στὶς 13 Νοεμβρίου κάθε χρόνο, μαζί με τὸν προστάτη τῆς ἁγίου Ἰωάννη τὸν Χρυσόστομο. Καὶ ἐφέτος τελέσθηκε θεία Λειτουργία στὸ καθολικὸ τῆς Μονῆς Πετράκη καὶ μνημόσυνο «ὑπὲρ ἀναπαύσεως τῶν ψυχῶν τῶν δωρητῶν, εὐεργετῶν, προέδρων τοῦ Κεντρικοῦ Διοικ. Συμβουλίου, Γενικῶν Διευθυντῶν, στελεχῶν καὶ ὑπαλλήλων τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας». Παράλληλες ἐκδηλώσεις κάνει καὶ τὸ Θεολογικὸ Φοιτητικὸ Οἰκοτροφεῖο τῆς: Εἰδικὸ ἀφέρωμα στὴ ζωὴ καὶ τὸ ἔργο τοῦ ἱεροῦ Χρυσοστόμου (11.11), πανηγυρικὸ ἑσπερινὸ στὸ παρεκκλήσιο τοῦ Οἰκοτροφείου, ὁμιλία φοιτητοῦ καὶ δεξίωση (12.11) καὶ ἐκθεση χριστιανικοῦ βιβλίου (12-13.11). Τὴ Δευτέρα 14 τοῦ μηνὸς παρετέθη γεῦμα στὸ προσωπικὸ τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας στὴν τράπεζα τοῦ Οἰκοτροφείου.

Ὁ ὑπουργὸς Ἐξωτερικῶν κ. Κάρ. Παπούλιας, ἀφοῦ ἐγκαινίασε τὴν Ἐκθεση, ξεναγεῖται στὰ ἐκθέματα ἀπὸ ἐκπροσώπους τοῦ Ριζαρείου Ἰδρύματος καὶ τοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Μουσείου Ἰωαννίνων.

νους, σ. 390. — Τί 30 τί 40, τί ...80, 90, 100, 101!
— Κάτω τὰ χέρια. — Παρήγορο. — Βάλτε τί-
λο! — Ένας περίπατος 31.510 χιλιομέτρων!..., σ.
391.

ΕΠΙΣΗΜΑΝΣΕΙΣ...

Άρχιμ. Μ. Φ., Τὸ βιβλίον καὶ ἡ ἀξία του. —
Ξεχωριστά. — Κλειστὲς ἐκκλησίες. — Φιλοξε-
νίες. — Νέο ἴδρυμα. — Εὐγνωμοσύνη στοὺς
εὐεργέτες. Ἄλλη μιὰ μαρτυρία, σ. 336. — Ὁρ-
θοδοξία - Ἰσλάμ. — Οἱ ψευτομεσσίες. — Ἅγιοι
Τόποι, σ. 356. — Βυζαντινὴ λαμπρότητα. —
Συνέδρια. — Ἐπίσκεψη ἀγάπης. — Περιοδεία
στὸ Αἶγαῖο, σ. 368.

ΛΟΓΟΙ - ΟΜΙΛΙΑΙ - ΕΙΣΗΓΗΣΕΙΣ ΕΚΘΕΣΕΙΣ

Δημ. Σ. Φερούση, Ἡ αἰσθητικὴ τῆς Ραδιο-
φωνικῆς Τέχνης, σ. 103, 117, 131, 158. — Ἐκκλη-
σία καὶ ἄτομα μὲ εἰδικὲς ἀνάγκες (Ἡμερίδα),
σ. 209. — Ἀρχιμ. Χρυσ. Π. Ἀβαγιανοῦ, Νεο-
μάρτυρες καὶ νεοελληνικὴ πραγματικότητα, σ.
384.

ΔΙΑΦΟΡΑ

Άρχιμ. Εὐθ. Ἐλευθεριάδης, Ἡ γλυκύτης τῆς
ἐν Χριστῷ πνευματικῆς ζωῆς, σ. 9, 36, 53. —
Άρχιμ. Μακ. Φιλοθέου, Ὁ Μ. Βασίλειος καὶ ἡ
σχέση του μὲ τὴ θύραθεν Παιδεία, σ. 11, 42. —
Μητροπ. Ἐδέσσης Χρυσοστόμου, Ὁ μέγιστος ἐ-
χθρός, σ. 34. — Ἀρχιμ. Ρωμ. Κανιτάκης, Οἱ τῆς
σοφίας μελίρροτοι, σ. 38. — Νικ. Κ. Δρατσέλλα,
Στὴν ἐπιστροφή ἐνὸς νέου ἀπὸ τὸ Ἅγιο Ὄρος,
σ. 45. — Εὐαγγέλου Π. Λέκκος, Οἱ «ἀντιρρη-
σίες συνειδήσεως» στὸ Εὐρωπαϊκὸ Κοινοβούλιο,
σ. 87. — Ἅγίου Νεκταρίου, Ἡ ἀγωγή τῶν παι-
διῶν καὶ αἱ μητέρες, σ. 132, 154. — Ν. Θ.
Μπουγάτσου, Γιὰ τὴν προσευχὴ καὶ τὴν ἐργα-
σία, σ. 157. — Νικ. Κ. Βασιλειάδης, Πίστη καὶ
ἔργα, σ. 196. — Μ. Γ. Βαρβούνη, Δημῶδεις Ρο-
διακὲς παραδόσεις περὶ Ἁγίων, σ. 212, 255. —
Νικ. Χ. Χαρακάκου, Ἡ ἠθικὴ ἐν Χριστῷ ἐπα-
γρύπησι στὸν πιστὸ ὀρθόδοξο χριστιανό, σ.
218. — Γιάννη Δοντά, Περιβαλλοντικὴ ἐκπαί-
δευση — Συμβολὴ τῶν θεολογικῶν μαθημάτων,
σ. 292. — Ἀρχιμ. Μακ. Βασιλά, Ἡ ὀρθόδοξη
Ἐκκλησία καὶ ἡ πρόκληση τῆς Εὐρώπης, σ. 319.
— Κοσμᾶ μοναχοῦ, Ἡ εἰσαγωγή τοῦ λατινικοῦ
Τυπικοῦ στὴ Βούα τῆς Καλαβρίας (1572), σ.

335, 351. — Ἀρχιμ. Χρυσ. Χρυσόπουλου, Δέν-
δρο αἰθιχῆς, σ. 338. — Νικ. Κ. Δρατσέλλα,
Δέησι στοὺς ἅγιους Ἀγγέλους (ποίημα), σ. 359.
— Ἀρχιμ. Χρυσ. Θ. Χρυσόπουλου, Τὸ παιδί
στὶς οἰκογένειές του, σ. 364, 380. — Γ. Θ. Πρίν-
τζιπα, Συνταγματικὴ τρομοκρατία κατὰ τῆς Ὁρ-
θοδόξου Ἐκκλησίας τῆς Ἀλβανίας, σ. 369. —
Ἰω. Ἄντ. Παναγιωτόπουλου, Θεολογικὲς μετα-
πτυχιακὲς σπουδὲς στὴν Ἑλλάδα, σ. 394.

ΕΙΔΗΣΕΙΣ - ΓΕΓΟΝΟΤΑ - ΕΚΔΟΣΕΙΣ (Συντάκτης Ἐυάγγελος Π. Λέκκος)

Εἴκοσι χρόνια στὸν Ἀρχιεπισκοπικὸ θρόνο.
— Ἡ Ὁρθ. Ἀκαδημία Κρήτης. — Ὁ Ἀλβα-
νίας μέλος τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν. — «Ὁ ἄρ-
τος τοῦ παιδιοῦ». — Γιὰ τοὺς «ἐν φυλακαῖς. —
Οἱ ἀποφυλακίσεις ἀπόρων κρατουμένων. — Ἡ
Γραμματεία Ν. Εὐρώπης τοῦ «Συνδέσμου». —
«Ἡ Ὁρθοδοξία μὲ λίγα λόγια καὶ πολλὰ σκί-
τσα», σ. 31. — Ὁ «οἶκος εὐημερίας Ἅγιος Χα-
ράλαμπος Αἰγίου». — «Ζήτησιον Πνευμ. Κέν-
τρον». — Βράβευση τοῦ περιοδ. «Πάντα τὰ Ἐ-
θνη». — Ἐκδηλώσεις στὸν ἅγ. Ἐλευθέριο Γκύ-
ζη, σ. 32. — Τί πρέπει νὰ γνωρίζετε γιὰ τὰ συν-
ταξιοδοτικὰ σας θέματα, σ. 47, 70. — Ὁ προση-
λυτισμὸς εἶναι ἀδίκημα. — Ἰκεσία γιὰ τὴ Βο-
σνία - Ἑρζεγοβίνη, σ. 120. — «5 χρόνια ἐκκλησ.
Ραδιοφωνίας». — Συναυλία Βυζαντινῆς Μουσι-
κῆς. — Χιλιάδες ἐλαιόδενδρα στὴ Σάμο - Ἰκα-
ρία ἀπὸ τὴν Ἱ. Μητρόπολη, σ. 136. — Ἡ Ἀ'
Πανελλήνια ἔκθεση καλλιτεχνίας τῆς ΕΛ.ΑΣ. —
Ἀδελφότης «Παναγία ἡ Παμμακάριστος». —
«Περιμένοντας τὸ Πάσχα...». — Ἐγκαίνια ἱ.
ναοῦ Τιμοθέου καὶ Μαύρας. — «Ἐκκλησία καὶ
ἄτομα μὲ εἰδικὲς ἀνάγκες». — Ἡ Ἱ. Μονὴ ἁγ.
Νικολάου Βαρσῶν, σ. 167. — Ἡ ὁμιλία τοῦ κα-
θηγ. Ἀθ. Ἀγγελόπουλου. — Τὸ χαριτόβρυτο
χέρι τοῦ Μεγ. Βασιλείου. — Ἐκπρόσωπος τῆς
Δ.Ι.Σ. στὴ Σερβία, σ. 168. — Ἡ 15ῃ γιορτὴ Νεο-
λαίας Ἱ. Μητρ. Πειραιῶς. — Τὸ Ρωμαϊκὸ Χο-
ρωδιακὸ Συγκρότημα, σ. 184. — Ἡ Ἱ. Μητρό-
πολις Κερκύρας (ἔκδοση λευκώματος). — Τὸ
20ῦ ἱερατικὸ συνέδριο (Μεσογαίας). Ὁ Δῆμος
Σερρῶν γιὰ τὰ 10χρονα τοῦ Μητροπολίτου. —
Οἱ «Γιατροὶ χωρὶς σύνορα». — Σχολὴ Βυζ. Ἀ-
γιογραφίας (Κατερίνη), σ. 200. — Γενικὸ ἱερα-
τικὸ συνέδριο (ἀρχιεπ. Ἀθηνῶν). — Αὔξηση ἐ-
φάπαξ κληρικῶν. — Ἡ εἰσφορὰ γιὰ τὴς ἀδειες
γάμου καὶ τὰ διαζύγια. — Ὁ Δῆμος Χίου εὐχα-
ριστεῖ τὴν οἰκεία Μητρόπολη σ. 344. — Ἡ

Ριζάρειος Ἐκκλ. Σχολή. — Ἡ ὀρθόδοξη γυναίκα στην Ἑνωμ. Εὐρώπη. — Ἡ Ἀποστ. Διακονία τιμᾶ τοὺς εὐεργέτες της, σ. 403.

Ἐκδόσεις, στίς σελ. 32, 72, 120, 136, 168, 184, 344.

ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ

(Συντάκτης: Δημ. Σ. Φερούσης)

Παπα - Φιλόθεου **Φάρου**, Κλήρος, ἡ ἀνεκπλήρωτη ὑπόσχεση πατρότητας, — **Ι. Μ. Χατζηφώτη**, Ὀδοιπορία στὸ ἅγιον Ὄρος, σ. 165. — Ἄθαν. **Δ. Στεφανίδη**, Ἡ γυναίκα στὸ Ἰσλάμ - Μύθος καὶ πραγματικότητα. — **π. Γ. Τσέτσι**, Σύγχρονες ἀρειανικὲς τάσεις. — Ἄθ. **Δεληκωστόπουλου**, Περσετρόϊκα, σ. 166. — Ἐφημ. μητροπολίτου Βερατίου, Ἰγνατίου **Λ. Τριάντη**, Ὁ

Γέροντας τῆς Πάτμου Ἀμφιλόχιος Μακρῆς. — **π. Γ. Δ. Μεταλληνοῦ**, Πολιτικὴ καὶ Θεολογία, σ. 341. — Δημ. **Σταμέλου**, Λαογραφικὴ Πίνακοθήκη. — Ἀρχιμ. Εὐσέβιου **Πιστολή**, Ἐκκλησία καὶ Ἀστυνομία, σ. 357. — Ἄθαν. **Ι. Δεληκωστόπουλου**, Ἑλληνικὸς στοχασμὸς καὶ χριστιανικὴ διανόηση, σ. 375.

ΕΙΚΟΝΕΣ - ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ

Μήτηρ Θεοῦ, σ. 2 — Τὸ Σταυρίδειο ἐκκλησ. ἴδρυμα χρονίως πασχόντων Ἀλεξανδρουπόλεως, σ. 344. — Ἡ μαρμαρινὴ λάρναξ τοῦ Εὐαγγελιστοῦ Λουκά, σ. 355. — Τοπίο, σ. 393. — Ὁ ὑπουργὸς Ἐξωτερικῶν **Κ. Παπούλιας** ξεναγεῖται στὴν Ἐκθεση τῆς Ριζαρείου, σ. 403.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗΣ ΔΙΑΚΟΝΙΑΣ

Σειρά: «ΠΑΙΔΙΚΟΙ ΟΡΙΖΟΝΤΕΣ»

Εἰκονογραφημένες ἐκδόσεις, μὲ ὀλοσέλιδες εἰκόνες καὶ μὲ ἐξώφυλλο σὲ 4χρωμία. Τόμοι δεμένοι καὶ μὲ κουβερτούρα. Τὰ ἑωριότερα δῶρα γιὰ τὰ παιδιά, τώρα τίς Γιορτές.

1. Τὸ χρυσὸ σφυράκι (ἀπόδοση ἀπὸ τὰ γερμανικὰ Εὐαγ. Θεοδώρου). Ἐκδ. ΣΤ'.
2. Ἡ μακρινὴ πατρίδα (Βασ. Οἰκονομίδη) Ἐκδοση Γ'.
3. Θαλασσινοὶ ἀντίλαλοι (Δημήτρη Φερούση) (ἐξαντλήθηκε).
4. Στὴν ἀετοφωλιά τοῦ Ταῦγέτου - **Θ. Κολοκοτρώνης** (Ν. Ἀρβανίτη). Ἐκδ. Δ'.
5. Τὸ τέλος ἐνὸς θρύλου (Ἄ. Νικολοπούλου): ἀπ' τὴ Μικρὰσ. Καταστροφή. Ἐκδ. Γ'.
6. Στῆς χαρᾶς τὸ περιβόλι (Νίκου Τυπάλδου) (ἐξαντλήθηκε).
7. Ὁ Ἀλέξης μὲ τὸ ξύλινο ἄλογο (Γαλάτειας Σουρέλη). Ἐκδοση Γ'.
8. Ὁ ἀντρειωμένος (Νίκου Ἀρβανίτη). Ἐκδοση Γ'.
9. Τὸ δακτυλίδι τοῦ αὐτοκράτορα (Γαλάτειας Σουρέλη) Ἐκδοση Β'.
10. Ὁ μικρὸς χριστιανὸς ταξιδεὺς: μιά «μίμηση τοῦ Χριστοῦ» γιὰ παιδιά.
11. Λιοντάρια στὸν ἱππόδρομο (Ζωῆς Κανάβα): ἀπὸ τὰ ἥρωικὰ χρόνια τῶν διωγμῶν.
12. Καλοκαίρι στὴν Πατρίδα (Πιπίνας Τσιμικάλη).
13. Ἐημέρωμα στὴν Ἁγία Λαύρα (Μαρίας Χωραφᾶ - Στύγα). Ἐκδοση Β'.
14. Ὁ Ἄλκης στὴ χώρα τοῦ ἡλίου (διασκευή - ἀπόδοση **Λ. Β. Πηγιώτη**). Ἐκδ. Β'.
15. Νά σᾶς πῶ μιά ἱστορία; (Ζωῆς Κανάβα): δεκαπέντε μικρὲς ἱστορίες. Ἐκδοση Β'.
16. Οἱ περιπέτειες τοῦ Πανάγου (Πιπίνας Τσιμικάλη).
17. Ἡ καρδερὶνα (Μαρίας Κουβαλιᾶ - Γουμενοπούλου): διηγήματα ἀπὸ τὴ φύση.
18. Μὲ τίς ἀλυσίδες τῆς ἐλευθερίας (Ζωῆς Κανάβα): ἡ ζωὴ τοῦ ἀπ. Παύλου.
19. Τὸ τσοπανόπουλο τῆς Δημητσάνας, **Γρηγόριος ὁ Ε'** (Ζήσ. Βιββίλη). Ἐκδ. Β'.
20. Μαργαρίτα, τὸ μπλέ καὶ τὸ ἄσπρο (Κασσιανῆς Πανουτσοπούλου). Ἐκδοση Β'.
21. Ζητεῖται μικρὸς (Λότης Πέτροβιτς - Ἀνδρουτσοπούλου). Ἐνα παιδί στὴ βιοπάλη.
22. Τὸ Αἰγαῖο στίς φλόγες (Νίκου Ἀρβανίτη). Ἐκδοση Β'.
23. Ὁ χαρταετὸς καὶ ἡ κόκκινη ὀμπρέλα (Πιπίνας Τσιμικάλη).
24. Ρήγας Φεραίος (Γαλάτειας Γρηγοριάδου Σουρέλη). Ἐκδοση Β'.
25. Γοργόνες καὶ σταυραετοὶ (Κασ. Πανουτσοπούλου). Λαογραφικὰ παραμύθια.
26. Ὁ πολεμιστὴς τοῦ μεγάλου κάστρου - **Κύριλλος Λούκαρις** (Ζωῆς Κανάβα).
27. Τὸ κατόρθωμα (Πιπίνας Τσιμικάλη). Διήγημα γιὰ μεγαλύτερα παιδιά.
28. Τὸ καρβάκι τ' οὐρανοῦ (Χρυσούλας Βιββίλη).
29. Ἀπὸ τὴν ἀφάνεια στὴ δόξα (Ζήσιμου Χατζηγιαννιοῦ).
30. Τοῦ ὄνειρου μας ἡ Γῆ (Ἀγγελικῆς Νικολοπούλου).

«ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ»

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΤΟΥ ΕΠΙΣΗΜΟΥ ΔΕΛΤΙΟΥ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ»

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ
ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ
ΟΜΟΤΙΜΟΣ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΤΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΑΘΗΝΩΝ

ΟΙ ΚΑΤΑ ΤΟ ΕΤΟΣ 1994 ΣΥΝΕΡΓΑΤΑΙ ΤΟΥ «ΕΦΗΜΕΡΙΟΥ»

Ο ΠΕΝΤΑΠΟΛΕΩΣ ΝΕΚΤΑΡΙΟΣ (†)

† Ο ΕΔΕΣΣΗΣ ΚΑΙ ΠΕΛΛΗΣ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ

† Ο ΑΧΕΛΩΟΥ ΕΥΘΥΜΙΟΣ

† Ο ΡΙΡΟΥΤΑΣ ΜΑΚΑΡΙΟΣ

ΙΩΑΝΝΗΣ ΦΟΥΝΤΟΥΛΗΣ

ΠΡΩΤΟΠΡ. ΓΕΩΡΓ. Δ. ΜΕΤΑΛΛΗΝΟΣ

ANTOINE VERGOTE

ΑΛΕΞ. Γ. ΣΤΑΥΡΟΠΟΥΛΟΣ

ΑΡΧΙΜ. ΧΡΥΣ. Π. ΑΒΑΓΙΑΝΟΣ

» ΜΑΚΑΡΙΟΣ ΒΑΡΛΑΣ

» ΕΥΘ. Ε. ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΔΗΣ

» ΡΩΜΑΝΟΣ ΚΑΝΙΤΑΚΗΣ

» ΑΝΤΙΠΑΣ ΝΙΚΗΤΑΡΑΣ

» ΜΑΚΑΡΙΟΣ ΦΙΛΟΘΕΟΥ

» ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ ΧΡΥΣΟΠΟΥΛΟΣ

ΠΡΕΣΒ. ΑΝΤΩΝΙΟΣ ΑΛΕΒΙΖΟΠΟΥΛΟΣ

» ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΣ

» ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΧΡ. ΕΥΘΥΜΙΟΥ

ΑΡΧΙΜ. Κ. Ν. ΚΑΛΛΙΑΝΟΣ

» ΛΑΜΠΡΟΣ ΦΩΤΟΠΟΥΛΟΣ

» ΓΕΩΡΓ. Δ. ΧΑΡΑΜΑΝΤΑΣ

ΜΟΝΑΧΟΣ ΚΟΣΜΑΣ ΑΓΙΟΡΕΙΤΗΣ

ΑΡΧΟΝΤΟΥΛΑ ΑΝΕΣΤΗ

Μ. Γ. ΒΑΡΒΟΥΝΗΣ

ΝΙΚΟΛΑΟΣ Κ. ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ

ΒΑΡΒΑΡΑ ΓΙΑΝΝΑΚΟΠΟΥΛΟΥ

ΝΙΚΟΛΑΟΣ Κ. ΔΡΑΤΣΕΛΛΑΣ

ΚΩΝ/ΝΟΣ ΚΟΝΤΑΞΟΠΟΥΛΟΣ

ΝΙΚ. Θ. ΜΠΟΥΓΑΤΣΟΣ

ΕΙΡΗΝΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΟΥ

ΙΩΑΝΝΗΣ ΑΝΤ. ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ

ΠΑΝ. Θ. ΠΑΠΑΘΕΟΔΩΡΟΥ

Γ. Θ. ΠΡΙΝΤΖΙΠΑΣ

ΒΑΣ. Γ. ΣΚΙΑΔΑΣ

ΛΑΜΠΡΟΣ Κ. ΣΚΟΝΤΖΟΣ

ΔΗΜ. Σ. ΦΕΡΟΥΣΗΣ

ΝΙΚ. Χ. ΧΑΡΑΚΑΚΟΣ

ΣΥΝΤΑΚΤΗΣ ΚΑΙ ΕΠΙΜΕΛΗΤΗΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ· ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Π. ΛΕΚΚΟΣ